

T.C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
EBEVEYNLEŞME YAŞANTILARI İLE
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yüksek Lisans Tezi

Bülent SARIKAYA

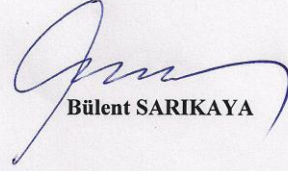
Danışman

Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Erzincan, 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“Üniversite Öğrencilerinin Ebevenleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki” isimli "Yüksek Lisans" çalışmamdaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği şekilde tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

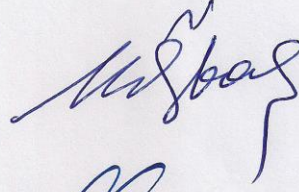

Bülent SARIKAYA

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bülent SARIKAYA' ya ait "Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki" adlı çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalının Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

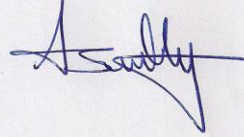
Danışman / Jüri : Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Jüri : Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

Jüri : Dr. Öğr. Üyesi İsmail AY

Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki

Bülent SARIKAYA

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Bölümü

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı

Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

ÖZET

Bu tez çalışmasında; üniversite öğrencilerinde ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, model olarak ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 2017-2018 akademik yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 4104 öğrenci arasından tabakalı örneklem yöntemiyle belirlenen 160'ı erkek (%31,7) ve 344'ü kadının (%68,3) olmak üzere toplam 504 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Ebeveynleşme Envanteri (EE), Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler Bağımsız Gruplar t-Testi, Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Analizi ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı

farklılıklar gösterirken; cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, algılanan sosyoekonomik gelir ve yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yeri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bununla birlikte, üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantılarının yaş ve doğum sırası değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterirken; cinsiyet, kardeş sayısı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, algılanan sosyoekonomik gelir ve yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yeri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Araştırmada ayrıca, üniversite öğrencilerinde ebeveynleşme yaşantılarının psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaklaşık % 15' inin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Dayanıklılık, Ebeveynleşme Yaşantısı, Üniversite Öğrencileri

**The Relationship Between Parentification and Psychological Resilience Levels
of University Students**

Bülent SARIKAYA

Erzincan Binali Yıldırım University Institute of Social Sciences

Department of Guidance and Psychological Counselling

Post Graduate Thesis, 2019

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate whether there is a relationship between parentification experiences and psychological resilience levels in university students. In this research, relational survey model was used. A total of 504 students (160 male (31.7%) and 344 female (68.3%) were selected by stratified sampling method among 4104 students studying at Erzincan Binali Yıldırım University Faculty of Education in 2017-2018 academic year. Parentification Inventory (EE), Psychological Resilience Scale (PRS) and Personal Information Form prepared by the researcher were used as data collection instruments. The data obtained from the study were analyzed with Independent Groups t-Test, Variance Analysis, Pearson Correlation Analysis and Simple Linear Regression Analysis. According to the results obtained from the research; While the level of psychological resilience of university students showed significant differences according to age variable; gender, number of siblings, birth order, maternal education status, father education status, perceived socioeconomic income, and most of the living place did not show a significant

difference according to the variables of settlement. However, while university students parentification showed significant differences according to age and birth order variable; gender, number of siblings, maternal education status, father education status, perceived socioeconomic income and most of the living place did not show a significant difference according to the variables of settlement. In addition, it was found that approximately 15% of psychological resilience level of parentification among university students was a significant predictor.

Key Words: Psychological Resilience, Parentification, University Students

ÖZGEÇMİŞ

- 1988- Geçit İlkokulundan mezun oldu.
- 1991- Geçit Ortaokulunu bitirdi.
- 1994- Erzincan Atatürk Lisesinden mezun oldu.
- 1994-1998 Ondokuzmayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde Lisans eğitimini tamamladı.
- 1998-2006 Final Dershanesi ve Zafer Dershanesinde rehber öğretmen olarak çalıştı.
- 2006-2013 Erzincan Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde rehber öğretmen olarak görev yaptı.
- 2013 - Milli İrade Özel Eğitim Uygulama Okulu'nda rehber öğretmen olarak çalışıyor.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

İletişim Adresi : Milli İrade Özel Eğitim Uygulama Okulu

E-Mail : bulentsarikaya_24@ hotmail.com

ÖN SÖZ

Üniversite öğrencilerinde ebevenyleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışma ile alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmüştür. Çalışmanın planlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve raporlaştırılması süreçlerinde birçok kişinin katkıları olmuştur.

Teşekkürler,

Çalışmam süresince sabır ve hoşgörü çerçevesinde bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ' a, tezin hazırlık aşamasında geri bildirimleriyle desteğini esirgemeyen kıymetli hocalarıma ve arkadaşlarıma sonsuz şükranlarımı sunarım.

Tez jürimde bulunmayı kabul eden değerli hocalarım, Doç. Dr. Fikret Gülaçtı'ya, Dr. Öğr. Üyesi İsmail Ay' a, tezin hazırlanmasında fikirleri, bilgisi ile her zaman bana destek olan değerli dostum Arş. Gör. Murat Ağırkan' a çok teşekkür ederim.

Tez yazım aşamasında, İngilizce çevirilerime destek olan, çevirilerimde düzeltmeler yapan, varlığı ile bana her zaman güç veren, değerli dostum psikolog Kerem Celesun' a, tezimi okuyup imla noktalama ve anlam bakımından düzeltmeler yapan sevgili eşim Derya Sarıkaya' ya minnettarım.

Son olarak varlıkları ile hayatıma anlam katan, mutluluk ve sevinç kaynağım olan sevgili oğullarım Yiğithan ve Rüzgar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

17/07/2019

Bülent SARIKAYA

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	V
ÖZGEÇMİŞ	VII
ÖNSÖZ	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR CETVELİ	XIII
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
A. Problem Durumu	4
B. Araştırmanın Amacı.....	5
C. Araştırmanın Önemi	5
D. Varsayımlar.....	7
E. Sınırlılıklar.....	7
F. Tanımlar.....	7
II. BÖLÜM	8
KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
A. Kuramsal Açıklamalar	8
1. Ebeveynleşme Olgusu.....	8
1.1 Ebeveynleşme Türleri	10
1.1.1 Araçsal Ebeveynleşme	11
1.1.2 Duygusal Ebeveynleşme.....	11
1.2 Ebeveynleşmenin Olumlu Sonuçları.....	12
1.3 Ebeveynleşmenin Olumsuz Sonuçları	15
1.4 Ebeveynleşmede Risk Faktörleri	18

1.4.1 Ailedeki Fiziksel ve Psikolojik Rahatsızlıklar	18
1.4.2 Cinsel ve Fiziksel İstismar	21
1.4.3 Ailedeki Alkol ve Madde Kullanımı.....	22
1.4.4 Göç ve Ailenin Sosyoekonomik Durumu	23
1.4.5 Ebeveynler Arasındaki Sorunlar ve Boşanma	25
2. Psikolojik Dayanıklılık	26
2.1 Psikolojik Dayanıklılık Kavramı	26
2.2 Psikolojik Dayanıklılığın Bileşenleri	28
2.2.1 Kontrol	29
2.2.2 Kendini Adama	30
2.2.3 Meydan Okuma.....	30
2.3 Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler	31
2.3.1 Risk Faktörleri	31
2.3.1.1 İçsel (Bireysel) Risk Faktörleri.....	32
2.3.1.2 Dışsal Risk faktörleri (Ailesel / Çevresel / Toplumsal)	33
2.3.2 Koruyucu Faktörler	33
2.3.2.1 İçsel Koruyucu Faktörler	33
2.3.2.2 Ailesel Çevresel (Dışsal) koruyucu faktörler.....	34
2.3.3 Olumlu Sonuçlar	35
2.3.3.1 Bireysel Yeterlilikler.....	35
2.3.3.2 Ailesel Yeterlilikler.....	36
2.4 Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri.....	37
B. İlgili Araştırmalar	38
1. Ebeveynleşme Yaşantısıyla İlgili Yapılan Çalışmalar	38
1.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	38
1.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	39
2. Psikolojik Dayanıklılıkla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	47
2.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	47
2.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	56
III. BÖLÜM.....	65
YÖNTEM	65

A. Araştırmanın Modeli.....	65
B. Araştırma Grubu	65
C. Veri Toplama Araçları.....	66
1. Kişisel Bilgi Formu	66
2. Ebeveynleşme Envanteri.....	66
3. Psikolojik Dayanıklık Ölçeği.....	67
D. Verilerin Toplanması	67
E. Verilerin Analizi	67
IV. BÖLÜM.....	69
BULGULAR ve YORUM	69
V. BÖLÜM	79
SONUÇ ve ÖNERİLER	79
A. Sonuçlar	79
B. Öneriler	87
VI. BÖLÜM.....	89
KAYNAKLAR	89
VII. BÖLÜM	111
EKLER.....	111

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Araştırma Grubu' na Ait Betimsel İstatistikler	66
Tablo 2	Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Puanları ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	69
Tablo 3	Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları	69
Tablo 4	Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Çoğunun Geçtiği Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları	70
Tablo 5	Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	71
Tablo 6	Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	72
Tablo 7	Üniversite Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	73
Tablo 8	Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	74
Tablo 9	Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	75
Tablo 10	Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyoekonomik Gelir Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	76
Tablo 11	Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Puanları ile Psikolojik Dayanıklılık Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	77
Tablo 12	Üniversite öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	77

KISALTMALAR CETVELİ

BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
EE	: Ebebeynleşme Envanteri
PDÖ	: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği
PDR	: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
DEHB	: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
AIDS	: Acquired İmmune Deficiency Syndrome / Edinilmiş Bağışıklık Yetmezlik Sendromu
HIV	: Human Immuno Deficiency Virus / İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü
S.	: Sayı.
s.	: Sayfa numarası.
vb.	: Ve benzeri.
vd.	: Ve diğerleri.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Temel sosyal bir yapı olan aile; bireyin içinde doğduğu, büyüdüğü bireyin belirli kültürel değerleri deneyimlediği, bu değerleri içselleştirdiği, çeşitli gelişimsel görevlerle karşı karşıya geldiği en küçük sosyal birimdir. Bu görevler kültürel farklılıkların parametreleri boyunca farklılık gösterir, bununla birlikte bu görevlerin evrensel kökleri de vardır (Minuchin, 1974). Ailenin iç içe geçmiş karmaşık bir bütünü oluşturduğunu düşünen Minuchin (1988)'a göre ailenin içinde, kendine özgü işleyiş kuralları olan daha küçük gruplar vardır. Farklı etkileşim biçimleri olan bu grupların aynı zamanda onları diğer gruplardan ayıran alt ve üst sınırları bulunmaktadır. Minuchin (1988)'a göre aile üyeleri farklı roller üstlenerek aile içinde bir denge kurar. Ailedeki her birey bu bilinçle hareket eder. Üyeler arasında karşılıklı bağımlılık içeren bir ilişki bulunduğu için bozulan dengeler yine bu üyeler tarafından yeniden düzenlenir.

Ebeveynler, çocuk gelişiminde her adımda öncü role sahiptir. Genellikle ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarından sorumlu olanlardır. Ancak bazı durumlarda çocuklar ebeveynlerine de bakma rolünü üstlenmeye başlayabilir. Psikoloji literatüründe bu fenomene “ebeveynlik” denir (Karagöbek, 2014). Ebeveynlik terimi ilk olarak Boszormanyi-Nagy ve Spark (1973) tarafından ebeveynlerin ve çocukların olağandışı aile rollerini ifade etmek için kullanılmıştır. Çocuklukta ebeveynlik, çocuğun bir ebeveynin duygusal ve / veya davranışsal ihtiyaçlarını karşılaması için kendi gereksinimlerini ortadan kaldırdığı, işlevsel ve / veya duygusal rolün tersine çevrilmesi olarak tanımlanmıştır (Chase, 1999). Bu tanımlamanın yanında alan yazında ebeveynleşme kavramının farklı kuramsal bakış açıları tarafından; aile içerisinde rolün tersine dönmesi, kuşaklar arası sınır çözülmesi, ebeveyn çocuk, eş olarak ebeveyn çocuk, aşırı yüklenilmiş çocuk ve ailenin kahramanı gibi sıfatlarla da ilişkilendirildiği görülmektedir (Jurkovic, 1997). Ebeveynlik, dolaylı veya açık bir şekilde, çocukları diğer aile üyeleri için özenli davranışlar sergilemeye teşvik eder (Hooper, 2008). Ebeveynleşmiş çocuk, arkadaşlarıyla sosyal aktivite pahasına hasta bir ebeveynin fiziksel ihtiyaçlarını karşılayabilir. Kendi endişelerini onaylaması pahasına sorunlu

ebeveyne sırdaş olabilir. Ebeveynleştirilmiş çocuk sadece ebeveyne değil, kardeşlerine ve diğer aile üyelerine de bakım sağlayabilmektedir (Hooper, 2011). Başka bir deyişle, bu çocuklar diğer aile üyelerinin sorumluluğunu alan yetişkinler gibi davranmayı öğrenir ve özellikle ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Bununla birlikte, aşırı sorumluluklarının bir sonucu olarak çocuk kendini psikolojik olarak bunalmış hissedebilir. Bu konuya odaklanan birçok çalışma; ebeveynlik uygulamasının, çocuklar için çeşitli olumsuz sonuçlara neden olduğunu göstermiştir (Earley ve Cushway, 2002). Ebeveynlik, çeşitli yaşam koşullarına bağlı olarak daha büyük veya daha az oranda oluşabilir. Ebeveynleşme (a) çocuğa kaldırılabileceğinden fazla sorumluluk verildiğinde (b) sorumluluklar çocuğun gelişim düzeyine uygun olmadığında (c) çocuğun çıkarları göz ardı edildiğinde (d) çocuk, verilen sorumlulukta desteklenmediğinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973; Jurkoviç, 1997; Jurkoviç, Jessee ve Goglia, 1991). Ancak yeni yapılan araştırmalar; ebeveynlik yaşantılarının farklı sonuçları ortaya çıkarabileceğini, ebeveynliğin daha sonraki yaşamda uyarlanabilir işlevlerle ilişkili olabileceğini kabul etmiştir. Böylece araştırmacılar, ebeveynleşmenin olumlu ve olumsuz sonuçlarını açıklayabilecek değişkenleri incelemenin önemini vurgulamaya başlamıştır (Jankowski, Hooper, Sandage ve Hannah, 2013).

Özellikle son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, ebeveynleşme yaşantılarının bazı durumlarda bireyin işlevselliğinin artmasıyla ilişkili olabileceğini ortaya koymaktadır (Hooper, 2007). Bu olumlu sonuçları kendine güven, empatinin gelişimi, farklı bakış açılarını anlama, becerilerin artması, başa çıkma becerilerini geliştirme ve psikolojik dayanıklılık vs. şeklinde sıralayabiliriz. Yine ebeveynleşme yaşantısının çocukların ebeveynlerin ve aile üyelerinin bakımını sağlarken edindikleri deneyimlerin olumsuzluğa karşı psikolojik dayanıklılığı geliştirdiği ve bu yolla pozitif başa çıkma stratejilerinin gelişmesine katkı sunar (DiCaccavo 2006; Tompkins, 2007). Çocukluktaki akut ve kronik stresörler ile yetişkinlikteki psikolojik dayanıklılık arasındaki bağlantıyı araştıran bir araştırmada Tedeschi ve Calhoun (1996), duygusal ebeveynleşmenin yetişkinlikte ebeveyn ve çocuk arasında olumlu bir ebeveynlik modeli sağlamada ve özellikle ciddi bir tıbbi durumla başa çıkmakta olan aileler açısından aileye yarar sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Çocukluktaki araçsal ebeveynlik ile yetişkinlikte kişilerarası yetkinlik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada,

çocukluktaki araçsal ebeveynlik yaşantısı ile yetişkinlikteki kişiler arası yetkinlik düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir (Thirkield, 2002). Ailesi için rol ve sorumluluklar üstlenme ile ilgili yapılan çalışmada ergenlerde psikolojik iyilik hali ile ebeveynleşme yaşantısı arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Tezler ve Fuligni 2009).

Genç bir bakıcı olarak ebeveynlik deneyimine sahip olmak, pozitif başa çıkma ile bağlantılı olan psikolojik dayanıklılığı artırabilir (Hooper, Martotta, Lanthier, 2008; Hooper, Wallace, 2010). Williams (2015), ebeveynlik deneyiminin ardından uyarlamalı psikososyal işleyiş yaşayan bireylerin psikolojik dayanıklılık gösterdiğini belirtmiştir. Smyth, Cass ve Hill, (2011) yaptıkları çalışmada, bakımın gurur ve değer duyguları ile birlikte başarı hissi verebileceğini, bireylerde daha fazla psikolojik dayanıklılık geliştirilebileceğini ortaya koymuşlardır.

İnsani gelişmenin en büyük tehditleri; beyin gelişimi ve biliş, ebeveyn-çocuk ilişkileri, duygu ve davranışın düzenlenmesi, çevreyi öğrenme ve sosyalleşme için motivasyon gibi uyarlanabilir süreçlerin altında yatan sistemleri tehlikeye düşüren tehditlerdir. Sıklıkla, en büyük sıkıntılarla mücadele eden çocuklar, temel kaynakların sağladığı korumalara veya adaptasyon sistemlerinin gelişimini besleyen fırsatlara ve deneyimlere sahip değildir. Çocuklara yönelik büyük tehditler, gelişim için temel koruyucu sistemleri baltalayan olumsuzluklar ise risk altındaki çocuklarda yetkinlik ve psikolojik dayanıklılığı teşvik etme çabalarının, bu temel sistemlerin etkinliğini koruyan veya eski haline getiren stratejilere odaklanması gerektiğini ortaya koyar (Masten, 2001). Özellikle çocuklar ve ergenlerdeki risk ve yaşam koşullarının psikolojik dayanıklılığa etkisini inceleyen çalışmaların artmasıyla birlikte psikolojik dayanıklılık ruh sağlığı literatüründe daha fazlalığı çeken bir olgu haline gelmiştir (Gizir, 2007).

Olumsuz yaşantılar yaşayan bireylerin ortaya koyduğu güçlü ruhsal yapı bileşenlerinden olan psikolojik dayanıklılık kavramı “dayanıklılık”, “sağlamlık”, “yılmazlık”, “güçlülük”, “toparlanma”, “psikolojik dayanıklılık” ve “psikolojik sağlamlık” gibi kavramları da karşılamaktadır (Altundağ, 2013). Ayrıca psikolojik dayanıklılık toparlanma gücü, yetenek, kararlılık, psikolojik güç, uyum sağlama, yaşantı süreci gibi kavramlarla da ilişkilendirilmiştir.

Psikolojik dayanıklılık, (Kobasa 1979; Terzi,2005) tarafından olumsuz yaşantılarla karşılaşıldığında gösterilen bir direnç kaynağıolarak tanımlanırken (Kararımak, 2006) ise olumsuz bir durumla karşılaşıldığında kişinin bu değişikliklere uyum göstermesi olarak tanımlamıştır. Earvolino-Ramirez (2007)' e göre ise psikolojik dayanıklılık kötü durumlarla baş edebilme, eski haline dönme yeteneğidir. Ungar ve Perry (2012)'e göre ise bireyin sıkıntılı olumsuz etkilere karşı biyolojik, psikolojik ve sosyal kaynaklarını kullanarak büyüme ve gelişimini devam ettirdiği süreçtir.

Psikolojik dayanıklılığın ortaya çıkması için en başta bireyi derinden etkileyen önemli bir tehdit unsurunun olması gerektiğini belirten (Masten ve Coastworth, 1998)' a göre de bu tehdit bireyin gelişimini ciddi anlamda bozma ihtimali olan bir risk olmalıdır. Risk ve örseleyici yaşam olayları altındakiçocuk ve ergenlerden bazıları tüm bu olumsuzluklarla başederek psikolojik yönden sağlıklı kalabilmektedirler. Bu durum benzer riskleri yaşayan diğer çocuk ve gençlere yönelik yapılacak önleyici çalışmalara yol gösterecektir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları, eğitimciler, ruh sağlığı uzmanları risk altında yetişen çocuklar ve bu çocukların karşılaşılabilecekleri olumsuzlukları ve olumsuz yaşantıların sıklığını azaltabilmek için önleyici programlar geliştirir uygular ve programı değerlendirir (Gizir, 2007).

Araştırmada ele alınan bu kavramlardan hareketle, bireylerin deneyimlediği ebeveynleşme yaşantılarının her ne kadar olumsuz öğeler içerse de kişilik yapısına da katkıda bulunduğu varsayılmış, üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmanın bundan sonraki kısmında, araştırma konusu ekseninde belirlenen problem durumuna ve alt problemlere yer verilmiştir.

A. Problem Durumu

Araştırmanın problem cümlesini, “Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir düzeyde ilişki var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Problem cümlesine bağlı olarak oluşturulan alt problemler ise şu şekildedir;

1. Cinsiyet değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yeri değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Yaş değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Kardeş sayısı değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Doğum sırası değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Anne eğitim durumu değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Baba eğitim durumu değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Algılanan sosyoekonomik gelir değişkenine göre üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
9. Üniversite öğrencilerinde ebeveynleşme yaşantıları, psikolojik dayanıklılık düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

B. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

C. Araştırmanın Önemi

Bireyin doğup büyüdüğü ve belirli kültürel değerleri içselleştirdiği aile kurumu, döngüsel etkileşimlerden ve iç içe geçmiş birimlerden oluşan karmaşık bir sistemdir

(Minuchin, 1974). Aile üyeleri ise, üstlendikleri farklı roller aracılığıyla bir denge kurarak bu sistemin devamlılığını sağlamaktadır. Farklı roller üstlenerek sistemin devamlılığını sağlayan bireyler olumsuz yaşantılar nedeniyle dengesi bozulan sistemi yeniden düzenler (Minuchin, 1988). Rol dağılımlarındaki bu tür bozulmalardan biri de ebeveynleşme yaşantısıdır. Ebeveynleşme yaşantısı; bireyin çocukluk çağında kendi gereksinimlerini önemsenmeyerek ebeveynlerinin gereksinimlerini ön plana alarak karşılama çabası içinde olmasıdır (Chase, 1999). Bu durum sadece ebeveyne bakmakla sınırlı olmayıp başta kardeşler olmak üzere diğer aile üyelerinin bakımını da içeren çeşitli rol ve sorumlulukları kapsamaktadır (Hooper, 2012).

Çocukluk dönemindeki bu tarz ebeveynleşme yaşantılarını ele alan çalışmaların çoğu çocuğun gelişim düzeyinin üstünde yetişkin sorumluluklarını üstlendiği, kendi ihtiyaçlarını bastırıldığı ve gelişiminin zarar gördüğü düşüncesinden hareketle olumsuz etkilere odaklanmaktadır. Araştırmalar ayrıca, ailedeki kronik fiziksel hastalıklar, kronik ruhsal bozukluklar, evlilik çatışması, aile içi şiddet ve boşanma, düşük sosyo-ekonomik düzey ve göç gibi bazı aile yapılarının çocukların ebeveynleşme riskini arttırdığını ortaya koymaktadır (Akün, 2017). Bununla birlikte yıllarda yapılan bazı araştırmalar, ebeveynleşmenin olumsuz sonuçlarının yanında olumlu sonuçlarında olabileceğini ortaya koymaktadır (Hooper, 2007). Bu olumlu sonuçlar; kendine güven, empatinin gelişimi, farklı bakış açılarını anlama, becerilerin artması ve sorunlarla başa çıkma becerilerinin geliştirilmeside sıralanmaktadır.

Ungar ve Perry (2012), psikolojik dayanıklılığı bireyin yaşadığı tüm olumsuz yaşantılara rağmen biyolojik, toplumsal ve psikolojik kaynakları kullanıp gelişmeyi, büyümeyi sağlayarak yaşamı devam ettirdiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmada ele alınan bu kavramlardan hareketle, bireylerin deneyimlediği ebeveynleşme yaşantılarının her ne kadar olumsuz öğeler içerse de kişilik yapısına da katkıda bulunduğu varsayılmış, üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde etkili olabilecek değişkenleri belirlemek için deneyimledikleri ebeveynleşme yaşantıları ele alınıp incelenmiştir. Alanyazın incelendiğinde ise yurt dışında her iki kavram ile ilgili birkaç çalışma bulunmasına rağmen, yurt içinde yapılan çalışmalarda her iki konu alanının da birlikte ele alındığı çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu bakımdan araştırmanın özgün olması ve yurt içinde gelecekte yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

D. Varsayımlar

Araştırmada; kullanılan Ebeveynleşme Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği' nin örneklem grubunu oluşturan bireyler tarafından gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten cevapladıkları kabul edilmiş, belirlenen örneklem grubunun nicelik ve nitelik yönünden evreni temsil kabiliyetinde olduğu varsayılmıştır.

E. Sınırlılıklar

Araştırmanın verileri 2017-2018 akademik yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören lisans öğrencilerinden örneklem grubunu oluşturanların verdikleri bilgilerle sınırlıdır. Bununla birlikte, araştırma verileri Ebeveynleşme Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile ölçülebilen niteliklerle sınırlıdır.

F. Tanımlar

1. Ebeveynleşme: “Çocukların, geleneksel olarak yetişkinlerin yerine getirdikleri duygusal ve işlevsel sorumlulukları üstlendikleri bir süreçtir” (Hooper, 2008).

2. Psikolojik Dayanıklılık : “Bireylerin, grupların ve toplulukların olumsuz olayların ve deneyimlerin önlenmesini, hoş görülmesini, üstesinden gelinmesini ve geliştirilmesini sağlayan kişisel özellikleri harekete geçirme kapasitesidir” (Mowbray, 2011).

II. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konu alanı kuramsal yönden ilgili alanyazın doğrultusunda açıklanmaya çalışılmış, konu ile ilgili daha önce yapılan araştırmalar ele alınmıştır.

A. Kuramsal Açıklamalar

1. Ebeveynleşme Olgusu

Temel sosyal bir yapı olan aile, bireyin içinde doğduğu, büyüdüğü bireyin belirli kültürel değerleri deneyimlediği, bu değerleri içselleştirdiği, çeşitli gelişimsel görevlerle karşı karşıya geldiği en küçük sosyal birimdir. Ayrıca aile, bir dizi gelişimsel görevle karşı karşıya olan sosyal bir birimdir. Bu görevler kültürel farklılıkların parametreleri boyunca farklılık gösterir, ancak bu görevlerin evrensel kökleri vardır (Minuchin, 1974). Ailenin iç içe geçmiş karmaşık bir bütünü oluşturduğunu düşünen Minuchin (1988)'a göre ailenin içinde, kendine özgü işleyiş kuraları olan daha küçük gruplar vardır. Farklı etkileşim biçimleri olan bu grupların aynı zamanda onları diğer gruplardan ayıran alt ve üst sınırları bulunmaktadır. Farklı nedenlerin etkisi ile ailedeki rol dağılımları veya dengeler bozulabilmektedir. (Minuchin, 1988). Rol dağılımlarındaki bu tür bozulmalardan biri de ebeveynleşme yaşıntısıdır. "Ebeveynlik" terimi ilk olarak, ebeveyn özelliklerinin bir bireye yansıtıldığı ortak bir ilişki bileşenini tanımlamak için Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) tarafından derinlemesine kullanılmıştır.

Ebeveynleşme; çocukların, geleneksel olarak yetişkinlerin yerine getirdikleri duygusal ve işlevsel sorumlulukları üstlendikleri süreç olarak tanımlanır. Bu süreçte ebeveyn ise çocuğa bağımlı bir rol üstlenir. Ebeveynleşme bir yere kadar çocuğun gelişimine faydalı bir katkı sunsa da görevler ağırlaştığında ve çocuk kendisini yetişkin rolünü üstlenmeye zorunlu hissettiğinde patolojik bir sürece dönüşebilir. Araştırmalar

bakıcının duygusal eksikliğinin güvenli bağlanma gelişimini sekteye uğrattığını göstermektedir. Birincil bakıcıyla güvensiz bağlar kuran çocukların, yetişkinliklerinde de kişiler arası ilişkilerinde eksiklikler görülür (Hopper, 2008). Ebeveynlik deneyimi yaşayan çocuklar, ebeveynlerin veya kardeşlerin duygusal ihtiyaçlarına cevap vermek (düşük benlik saygısı gibi konular) veya aile içi arabulucu olmak (duygusal ebeveynlik), yemek hazırlamak, ev işlerini yapmak ve finansal konuları ele almak gibi (diğer bir deyişle, araçsal ebeveynlik) bir dizi görevi yerine getirmek zorunda kalabilirler (Hopper, 2007). Bu olumsuz etkilerin yanında ebeveynleşme yaşantısı, en iyi bütünleşmiş ailelerde bile çocuğun sorumlu olmayı öğrenmesi için bir araç olarak görüldüğünden “patoloji” veya “ilişkisel işlev bozukluğu” alanına atfedilmemesi gerektiği devurgulanmaktadır (Lackie, 1983). Hatta ebeveynleşme yaşantısının çocukların yeterlilik, özerklik ve sorumluluk duygularını kazanmaları için ebeveynleri tarafından bilinçli olarak sağlandığı ve bu durumun genel olarak toplumda normatif karşılandığı düşünülmektedir (Burnet vd., 2006).

Özellikle son yıllarda yapılmış bazı araştırmalar, ebeveynleşme deneyimlerinin bazı durumlarda birey için olumlu sonuçlar ortaya koyabileceğini göstermektedir (Hooper, 2007). Bu olumlu sonuçları, kendine güven, empatinin gelişimi, farklı bakış açılarını anlama, becerilerin artması, sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirme ve psikolojik dayanıklılık vs. şeklinde sıralayabiliriz. Benzer şekilde ebeveynleşme yaşantısının çocukların, ebeveynlerin ve aile üyelerinin bakımını sağlarken bireylerin edindikleri deneyimlerin olumsuzluklarına karşı psikolojik dayanıklılığı geliştirdiği ve bu yolla pozitif başa çıkma stratejilerinin gelişmesine katkı sunduğu söylenebilir (DiCaccavo 2006; Tompkins, 2007).

Çocukluktaki akut ve kronik stres yaratan faktörler ile yetişkinlikteki psikolojik dayanıklılık arasındaki bağlantıyı araştıran bir araştırmada Tedeschi ve Calhoun (1996), duygusal ebeveynleşmenin yetişkinlikte ebeveyn ve çocuk arasında olumlu bir ebeveynlik modeli sağlamada ve özellikle ciddi bir tıbbi durumla başa çıkmakta olan aileler açısından bu kişilere yarar sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Çocukluktaki araçsal ebeveynlik ile yetişkinlikte kişilerarası yetkinlik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada, çocukluktaki araçsal ebeveynlik yaşantısı ile yetişkinlikteki kişiler arası yetkinlik düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir (Thirkield, 2002). Ailede yetişkin rol ve sorumlulukları üstlenmeyi ifade

edenebeveynleşme yaşantılarının ergenlerin psikolojik iyilik halilerini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Tezler ve Fuligni, 2009). Çalışmamızın bu bölümünde ebeveynleşme türleri açıklanacaktır.

1.1 Ebeveynleşme Türleri

Ebeveynleşmeyi işlevsel olan ve olmayan şeklinde iki temel başlıkta sınıflandıran Jurkovic (1997), dört ebeveynleşme türünden bahsetmiştir. Bunlar (1) Yıkıcı ebeveynleşme (2) İşlevsel/uyumsal ebeveynleşme (3) Sağlıklı ebeveynleşmeme ve (4) Çocuk muamelesi yapmadır. İşlevsel olmayan ebeveynleşme türleri yıkıcı ebeveynleşme ile çocuk muamelesi yapmadır. İşlevsel/uyumsal ebeveynleşme ve sağlıklı ebeveynleşmeme gelişim dönemine uygun rol ve sorumlulukları ifade eder. Jurkoviç (1997)' e göre, çocukluk dönemi boyunca tüm insanlar belli oranda ebeveynleşme yaşantısı geçirebileceğinden, herkes ebeveynleşme türlerinden herhangi birinin kapsamında yer alabilir. Yıkıcı ebeveynleşmede; çocuğun yeteneklerinin üstünde ona rol ve sorumluluklar yükleyip çocukta yetersizlik duygusu, başarılı olmama korkusu yaratma söz konusudur. Çocuk üstlendiği bu rol ve sorumlulukları içselleştirerek kimliğinin bir parçası haline getirebilir. İşlevsel/uyumsal ebeveynleşmede de çocuğun üstlendiği rol ve görevler yine yaşının ve seviyesinin üstündedir. Ancak, çocuğun ailesi ve sosyal destek çevresi çocuğu desteklemekte, çocuğun yaptıklarını takdir etmektedir. Çocuk ailesindeki bu karşılıklılık ve algılanan adalet duygusundan dolayı, üstlendiği rolleri kimliğinin bir parçası haline getirmez. Hatta çocuğun üstlendiği sorumluluklar ve görevler, kimlik gelişimi üzerinde sağlıklı ve olumlu etkiler yaratabilir. Sağlıklı ebeveynleşmeme; çocuğun üstlendiği görev ve sorumluluklar, yaşının ve gelişim düzeyinin üstünde değildir. Görevler kültürel açıdan uygundur ve ebeveynler tarafından çocuğa sosyal destek sağlanır. Çocuk bu görevler sayesinde, yetişkinlerin rol ve sorumluluklarını öğrenmeye başlar. Çocuk muamelesi yapma ise çocuğa çok az düzeyde görev ve sorumluluğun verilmesidir. Çocuğun ebeveynleri çocuğun ihtiyaçlarını aşırı düzeyde karşılar ve çocuğa aşırı koruyucu davranır. Ancak ebeveynler bu yaptıklarının karşılığında, çocuktan kendilerine sadakatle bağlı olmasını beklerler. Bunun sonucunda çocukta, özerk bir kimlik duygusu ve başkalarına bakım verme davranışları gelişmemiş olur (Akün, 2017).

Bu çalışmada ebeveynleşme, çocuğun üstlendiği görev ve sorumlulukların içeriğine göre araçsal ya da duygusal olmak üzere iki şekilde ele alınacaktır.

1.1.1 Araçsal Ebeveynleşme

Çocuğun kendi görev ve sorumlulukları dışında ev işi yapma, alışveriş yapma, fatura ödeme, çalışıp aile ekonomisine katkıda bulunma, kardeşlerini ihtiyaçlarını karşılama, kardeşlerine bakma, onların sorumluluklarını üstüne alma gibi yetişkin görevleri üstlenmesidir. Çocuğa verilen görev ve sorumluluklar çocuğun gelişim dönemine uygun olursa, aile bu süreçte çocuğu yalnız bırakmayıp çocuğu destekler ve yaptıklarından dolayı takdir ederse bu durum onu daha az olumsuz etkileyecektir. (Aldridge, 2006; Hooper, 2007). Bu tür, izole olarak gerçekleştiğinde genellikle bir ya da iki ebeveynin kısıtlı (aciz, engelli) olduğu, günlük bakıma ihtiyaç duyduğu ya da bu sorumluluklarını hastalık ya da çalışma zorunluluğundan dolayı yerine getiremedikleri aile sistemlerinde görülür (Hooper, 2007).

Minuchin (1974)'e göre, geniş ailelerdeki çocukların daha fazla sorumluluk almak zorunda olması doğal bir durumdur Ayrıca, bu tür ebeveynlik çocuk için olumlu sonuçlar doğurabilir. Bu bağlamda Thirkield (2002), araçsal ebeveynlik ile kişilerarası yeterlilik arasındaki ilişkiyi sonraki yaşamda inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Sonuçlar, araçsal ebeveynlik ile kişiler arası yeterlilik arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuş, bu da sorumluluk alan çocukların daha sonraki ilişkileri ve sosyalleşmeleri için yararlı olabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte, olumsuz yönleri açısından, ebeveynler çocuklarını diğer çalışmalarda gösterildiği gibi ağır sorumluluklara maruz bırakabilir (Byng-Hall, 2002).

1.1.2 Duygusal Ebeveynleşme

Duygusal ebeveynlik, çocukların ebeveynlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları durum olarak tanımlanmaktadır (Hooper, 2007). Duygusal bakımdan çocuklar, doğrudan kendileriyle ilgili ya da kendilerini ilgilendiren bir sorun olmasa da ebeveynlerinin duygusal sorunlarıyla uğraşırlar. Bu tür davranışlar, yalnızca sorunlardan bahsetmek veya ebeveynlerin sorunlarına çözüm bulmak olarak örneklenebilir (Champion ve vd., 2009). Duygusal ebeveynleşme, ebeveyn açısından bakıldığında çocuktan uygunsuz bir destek istemeyi veya çocuğun akran durumunu

yükseltmek için çaba sarf etmesini beklemeyi içerebilir. Çocuğun perspektifinden bakıldığında ise, ebeveyni rahatlatmak, bir akran olarak ebeveynle ilişki kurmak ya da ebeveynin mutluluğu için sorumluluk almayı gerektiren aktif çabaları içerebilir (Peris, Goeke-Morey, Cummings ve Emery, 2008).

Duygusal ebeveynleşmede, ebeveynleşmiş çocuk, anne- babası ya da kardeşler için duygusal veya psikolojik bir boşluğu doldurmaya çalışır ve genellikle ebeveynin özel ve tek destekçisi olur. Uzun bir süre devam eden duygusal ebeveynlik, genellikle çocuğun gelişimi için zararlıdır, çocuğun ebeveynlerinin ve kardeşlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için kendi gereksinimlerinin bastırılmasıyla sonuçlanır. Bu durum çocuğun sonuçta, gelecekteki işleyişini ve yetişkin bağlanma ilişkilerini kurma becerilerini olumsuz yönde etkiler. Duygusal ebeveynleşmenin çocuklarda araçsal ebeveynleşmeyle karşılaştırıldığında olumsuz davranışsal ve psikolojik sonuçlara yol açma olasılığı daha fazladır (Hooper, 2007; Hooper, 2012; Tompkins, 2007). Genel görüş, duygusal ebeveynleşmenin, olumsuz çocuk sonuçları ile ilgili sonuçları ortaya koymasından dolayı çocuğun psikolojik gelişimini tehdit ettiğini görülmüştür. Çünkü bu tür bir ilişki genellikle çocuklar için çok zordur ve ebeveynlerin ihtiyaçları genellikle çocukların yaşa uygun bilişsel ve duygusal yeteneklerini aşmaktadır (Hooper, 2007). Bu çocuklar, ebeveynlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için kendi ihtiyaçlarını ve isteklerini görmezden gelebilirler. Başka bir deyişle çoğunlukla kendileri yerine ebeveynlerine öncelik verirler. Dahası, genellikle ebeveynlerinin bu davranış biçimini içselleştirirler. Çünkü bu tür davranışlar işlevsiz bir aile sistemi içinde işlevsel olur ve aile sistemine daha iyi hizmet eder (Chase, 1999). Ebeveynleşmiş çocuk genellikle kendi ihtiyaçlarını feda eden ve ebeveynlerini memnun etmek için çok çalışan çocuktur. Ancak bu tür ailelerde çocuğun çabaları çoğunlukla ebeveynleri tarafından takdir edilmez (Jurkovic vd. 1999).

1.2 Ebeveynleşmenin Olumlu Sonuçları

Aileler hakkındaki ufuk açan çalışmasında Minuchin (1974), ebeveyn gücünün bir çocuğa tahsis edilmesinin, çocuğun yardımına ihtiyaç duyulan ailelerde (her iki ebeveyn de çalıştığında) doğal bir düzenleme olabileceğini açıklamıştır. Aile, küçük çocukların bakımını üstlendiği ve “ebeveyn çocuk” un sorumluluğu ve yeterliliği geliştirdiği gibi iyi işlev görebilir. Benzer şekilde, “ebeveynlik” terimini kullanan Boszormenyi-Nagy

ve Spark (1973), çocukların belirli zamanlarda “anne baba” olmalarının yaygın olduğunu belirtmektedir. Bu deneyim sayesinde gelecekteki yaşamları için sorumlu rollerle özdeşleşmeyi öğrenirler. Ek olarak, öz-görüntünün potansiyel bir ebeveyn olarak içselleştirilmesi duygusal büyümeyi destekler. Özellikle çocuğun kaygı ve aileye olan sadakatinden kaynaklanan sorumlu, özenli davranışı desteklendiğinde ve davranışlar kabul edildiğinde ve çocuğun ihtiyaçları ebeveyn tarafından karşılanmaya devam ettiğinde, çocuk ebeveynliğe adapte olabilir (Boszormenyi- Nagy ve Krasner, 1986; Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973).

Kültürel zaman aşımı, geniş aile, tek ebeveynli aileler, boşanma, ebeveynin hastalanması, fakirlik, geçim sıkıntısı yaşama gibi diğer faktörler çocuğun ebeveynleşmesine katkıda bulunur. Ebeveyn rolünü üstlenme; gençler üzerinde sorumluluk üstlenme, gençlerin fedakarlık yapma konularında eşsiz deneyimler edinmelerine ve böylelikle sağlıklı bir kimlik oluşturup özgüven geliştirmelerine katkıda bulunur. Ayrıca gençler başkalarının güvenini kazanma, yakınlık gösterme gibi ihtiyaçlarını doyurabilirler. Arada sırada geleneksel ebeveyn-çocuk rollerinin dışına çıkılması, gençlerin sosyalleşmesini ve gelecekteki rollerini deneyimlemelerini sağlayabilir (Jurkoviç, 1997).

Son zamanlarda araştırmacılar ebeveynlik ve benzer tipte çocukluk risklerinin çok boyutlu sonuçlara sahip olup olmadığını araştırmaktadır. Ebeveynleşmenin tersine çevrilmesi, beklenen eksikliklerle birlikte çocuklarda yetkinlikleri teşvik edebilir (Gladstone 2006; Hooper 2007; Tompkins 2007). Gladstone ve meslektaşları, çocukların deneyimlerinin bozuk ebeveynler üzerinde yapılan çalışmalardan çarpıcı bir şekilde yoksun olduğunu ve çocukların kesinlikle savunmasız geliştiğini aynı zamanda aile üyelerinin birbirlerini nasıl önemsediklerini ve sorumluluklarını nasıl üstleneceklerini öğrendiği sonucuna ulaşmıştır. Üstelik çocuklar ebeveynlerin ve aile üyelerinin bakımını sağladıklarında, bu deneyimler olumsuzluğa karşı psikolojik dayanıklılığı teşvik edebilir bu da olumlu başa çıkma ve sağlıklı bireyleşme veya başkaca yeterliliklere yol açabilir (DiCaccavo, 2006; Marotta, 2003; Tompkins, 2007).

Tompkins (2007), ebeveynlerinde ciddi bir sağlık sorunu olan çocuk ve ergenlerin ebeveynlik yapmalarının yararlı veya patolojik olma derecesini incelemiştir. Duygusal ebeveynliğin ebeveyn ve çocuk arasında yakınlık, olumlu ebeveynlik ve ciddi bir tıbbi

durumla başa çıkmakta olan aileler arasındaki çocuk uyumunu sağladığını bulmuştur. Çocukluktaki araçsal ebeveynlik ile yetişkinlikte kişilerarası yetkinlik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada, anlamlı bir pozitif doğrusal ilişki elde edilmiştir (Thirkield, 2002).

Walker ve Lee (1998), çocuğun talepleri uygun ve gelişimsel veya duygusal olarak bunaltıcı olmadıkça, çocuklar desteğe ihtiyaç duyan ebeveynlere bakabilecekleri zaman, çocukların, rahatlama veya daha fazla yetkinlik hissedebileceklerini iddia etmişlerdir.

Walsh, Zvulun, Bar-On ve Tsur (2006) tarafından yapılan daha yakın tarihli bir çalışmada, ebeveynlik sürecinin ergen göçmenler arasında pozitif faktörlerle ne kadar ilişkili olabileceği incelenmiştir. Yaptıkları çalışmada, ebeveynleşmenin yüksek düzeyde bireyselleşme ve aile sisteminden farklılaşma gibi olumlu sonuçlarla ilgili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, ergen göçmenlerin ve göçmen olmayanların rol ve sorumluluklarını adil ve yaşa uygun olarak algıladıklarında da sonucun olumlu olduğunu görmüşlerdir. Klinik olmayan bir perspektiften ortaya çıkan birkaç çalışmada, ebeveynleşmenin göçün ardından olumlu bir fenomen olabileceğini ve aile üyelerine duyulan kaygı ve bağlılıktan doğabileceğini ileri sürülmüştür. Ebeveynleri için tercümanlık rolünü üstlenen göçmen çocukların daha yüksek akademik performans gösterdikleri görülmüştür (Buriel, Perez, De-Ment, Chavez ve Moran, 1998). Göç etmenin ardından, genellikle dili daha hızlı öğrenen, yeni kültüre daha hızlı bir şekilde entegre olan, çocukların yeni topluma uyum sağlamasına yardım eden özelliklere sahip olan, iş arayan, bürokrasi ile başa çıkabilen veya faturaları ödeyen çocuklardır. Bu durumun aksine yeni toplumun kültürel dilinden ve normlarından yoksun ebeveynler ise çocuklarına destek olamaz, çocukların kararlarına yardım edemez hale gelirler. Böylece kendi ülkelerinde sahip oldukları ebeveyn rolünü yitirirler. Bu nedenle çoğu zaman gündelik görevlerde yardım almak için çocuklarına başvurmak zorunda olan ebeveynlerdir (Mirsky, 1994).

İyi işleyen bir ailede yaşanan kısa süreli hatta uzun süreli düşük düzeydeki kişilerarası sorumluluklar, çocuklarda öz saygı ve yetkinlik duygularının artırılmasını sağlayabileceği gibi bu yaşantıları geçirenler daha sonra bu ebeveynlik becerilerini kendi çocuklarına da yansıtabilirler. Ebeveynlik yaşantıları ile başarılı bir şekilde başa

çıkma, olaylar üzerinde kontrol hissine ve kişinin gelecekteki yaşamını planlamasına bunun sonucu olarak da bireyin özgüven ve özsaygısının artmasını sağlayabilir (Barnett ve Parker, 1998). Thirkield'in (2002) çocukluk çağında araçsal ebeveynlik ile yetişkinlikte kişilerarası yetkinlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında, anlamlı bir pozitif doğrusal ilişki elde edilmiştir.

Stein, Rotheram-Borus ve Lester (2007) HIV / AIDS'li ebeveynlerin çocukları arasında erken ebeveynleşmenin daha sonra işlevsel olmayan tutum ve davranışların öncüsü olup olmadığını belirlemek için yaptığı araştırmasında, sonraki yıllarda daha uyumsuz ebeveynlik tutumlarına, duygusal problemlere, madde kullanımına ve daha kötü başa çıkma becerileri gibi olumsuz sonuçlara yol açmadığını gözlemlemiştir. Aksine 6 yıllık takipte, daha iyi başa çıkma becerileri ve daha az tütün ve alkol kullanımı gibi sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar, adaptasyon veya gelişime yönelik ciddi tehditlere rağmen, birçok ciddi risk faktörüne sahip olanlar arasında bile pozitif sonuçlar olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılığın, yaygın olduğu fikrini desteklemektedir. Bu durum ebeveyn sağlığının, ebeveynlerin çocuğun duygusal ve davranışsal gelişime etkisini belirlemede, önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Yani, ebeveyn hastalığı bağlamında ebeveynlik beklendiği kadar olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmayabilir; hatta koruyucu bir rol oynayabilir.

1.3 Ebeveynleşmenin Olumsuz Sonuçları

Çocukluk dönemindeki ebeveynleşme; ömür boyu süren, bir kuşaktan diğerine aktarılan, zararlı sonuçları olan etkilerin ortaya çıkmasına neden olabilir (Chase, 1999; Karpel, 1976; West ve Keller, 1991). Rolün tersine çevrilmesi olan ebeveynleşme; çocuğun gelişimini sınırlar, kaçınılmaz başarısızlık derecesini ve suçluluk seviyesini artırır, çocuğun özgüvenini düşürür. Çocuğun duygusal olarak ebeveyninden destek görmemesi çocuğun akut ve kronik bir kayıp deneyimi yaşamasına neden olur. Çocuk hasta ve bakıma ihtiyacı olan ebeveyn hakkında endişelenmesinin yanı sıra, gerektiğinde yetişkin için tıbbi yardım almaktan, ebeveyn ilaçlarını denetlemekten, küçük kardeşlerine bakmaktan, ailenin zorluklarını yabancılardan gizlemekten sorumlu olabilir (Barnett ve Parker 1998).

Ebeveynleşmiş çocukta; sıklıkla depresyon, intihar düşünceleri, aşırı suçluluk duyguları, utanma, sürekli kaygı, izolasyon ve psikosomatik problemler gibi içselleştirilmiş semptomlar görülebilir. Davranış bozuklukları da klinik tablonun bir parçası olabilir. Çocuğun aşırı yardımseverliği ve olgun bir yetişkin gibi davranması, ebeveynler, öğretmenler tarafından sıklıkla göz ardı edilir. Bu durumun net sonucu ise yıkıcı ebeveynlik yaşamış çocuğun çocukluğunun yok olmasıdır (Jurkoviç, 1997). Ebeveynleşme patolojik boyutlara ulaştığında, ebeveynler çoğu zaman farkında olmadan kendi çocukluklarının üzücü, acı verici, istismar içeren yaşantılarını (senaryolar) tekrarlayarak sonraki nesillerinde aynı şeyleri yaşama olasılıklarını arttırmaktadır (Jurkoviç, 1997). Bu süreçte çocukların içten gelen sadakat, ilgi ve güvenleri çok kötü bir şekilde istismar edilmektedir. Yani ebeveynleşme, karşılıklı etkileşimsel, varoluşsal, ahlaksal yönleri olan çok boyutlu bir kavramdır (Boszormenyi-Nancy ve Kasner, 1986).

Ebeveynlik teorisine göre bireyler, köken ailelerinde yaşadıkları ilişki rollerini ve ebeveynlik rollerini ve ebeveynlik uygulamalarını içselleştirerek kendi ebeveynlik dönemlerinde yeniden ortaya koymaktadırlar (Boszormenyi-Nancy ve Spark, 1973; Ketchmer ve Jacobvitz, 2002). Bu durum, köken ailesinde yıkıcı ebeveynlik yaşayan bireylerin kötü ebeveynlik için kuramsal olarak bir risk faktörü olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar, kişinin kendi ailesinde yaşadığı zayıflık ve duyarlılık eksikliğini, kendi çocuğuna yansıttığını ve onu kabul etmediğini ve çocuğunun bireysel gereksinimlerine karşı duyarlı olmadığını ön görmektedir (Cox vd., 1985). Ayrıca çocukluklarında ebeveynleşme öyküsü olan yetişkinlerin hala kendi ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarından kendi çocuklarının ihtiyaçlarına karşı sıcak ve duyarlı tepki vermedikleri varsayılmaktadır.

Çocukluklarında, yıkıcı ebeveynleşme yaşamış bireyler ötekilerin kendi ihtiyaçlarına ilgisiz kalacağını varsayarak kendilerini korumak adına yetişkinliklerinde yeni ilişkiler kurmaktan kaçınırlar (West ve Keller, 1991). Bazı araştırmalar, çocukluklarında yıkıcı ebeveynleşme ve uygunsuz aile sınırları bildiren genç yetişkin kadınların yetişkinliğe geçişte bir dizi başarısız romantik ilişkiler yaşama ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum ilişki kurma eksiklikleri ile alakalı olabilir (Fullinwider-Bush ve Jacobvitz, 2004). Yıkıcı ebeveynlik, çocukların aile sisteminde gelişimsel kapasitelerini fazlasıyla aşan araçsal veya duygusal bakım

sağlamaları beklendiğinde ortaya çıkar. Ebeveynlik teorisine göre, köken ailesindeki yıkıcı ebeveynlik, sonraki nesillerde çocuk gelişimi için bir risk oluşturmaktadır. Yıkıcı ebeveynlik, duygusal istismar veya ihmal şeklindedir (Kerig, 2005; Hooper, Marotta ve Lanthier, 2008) ve sıklıkla çocukluk cinsel istismarına (Fitzgerald, Salstrom, Schneider, Zinzow, Jackson ve Fossel, 2008) ve fiziksel istismara eşlik eder (Macfie, Toth, Rogosch, Robinson, Emde ve Cicchetti, 1999).

Çocukluk yıllarında, ebeveynlik rolleri yaşayan bireylerin, yetişkinlik döneminde de işlevsel olmayan ilişki örüntüleri ile ilişki kurdukları, kendi ebeveynlik süreçlerinde de sorun yaşadıkları konusunda kuramsal olarak görüş birliği olmasına rağmen bu ilişki bozukluklarını daha iyi anlamak için deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Shaffer ve Egeland, 2011)

Spesifik olarak elde edilen sonuçlar, ebeveynleştirilmiş çocukların, ilişkilerine yönelik hem endişeli hem de önleyici yönelimler geliştirebileceklerini ve sahip oldukları bu inançların daha sonra genç yetişkinlik döneminde yaşayacakları romantik ilişkileri etkileyebileceğini göstermektedir. Diğer bir deyişle ebeveynleşmiş çocuklar, genç yetişkinlik dönemlerinde yalnızca başkaları için yaşadıklarında, başkalarının amaçlarına hizmet ettiklerinde, kendilerinin değerli olacaklarını düşünerek yanlış bir algıya sahip olabilirler. Bu durumun sonucunda, kendilerine gelişimsel olarak uygun olmayan bakım verme rollerini benimseyebilirler. Başka bir ifade ile çok fazla sorumluluk üstlenebilir ve etraflarındakilerin mutluluğundan yalnızca kendilerinin sorumlu olduğunu hissedebilirler. Bu algılar, yakın ilişki yaşadığı kişilerin durumu hakkında endişelenmelerine ya da reddedilmekten, bunaltılmaktan kaçınmak amacıyla kendilerini diğerlerinden uzaklaştırmaya yönlendirebilir (Baggett, Shaffer ve Muetzelfeld, 2015).

Bekir vd. (1993), alkol veya uyuşturucu kullanan yetişkinlerin, çoğunlukla ebeveynlik görevlerini yerine getiremedikleri ve bu nedenle ebeveynlik yaşamış çocuğun genellikle tek başına kendisine, kardeşlerine ve ebeveynlerine bakmak zorunda kaldığını vurgulamıştır. Alkol ve madde bağımlılığı ile alkole bağlı olmayan zihinsel hastalık, fiziksel sakatlık faktörleri nedeniyle ebeveynlerin; işlevlerini yerine getirememesi, yetersiz kalmalarından dolayı ailelerde rol değişiklikleri sık görülen bir durumdur (Jurkovic, 1997). Bu yüzden bir ya da daha fazla çocuk, evde karşılıksız ve

desteksiz olarak önemli oranda araçsal ve duygusal bakımla meşgul olabilir. Alkolün kötüye kullanımı, ailede yıkıcı bir şekilde ebeveynleştirilmiş bir çocuğun ortaya çıkmasına neden olur (Godsall, Jurkovic, Emshoff, Anderson ve Stanwyck, 2004).

DiCaccavo (2006), çocuklara yaşlarının çok ötesinde bir rol verildiğinde, çocuğun bu rolleri yerine getirme çabası içine girmesi; çocuğun oyun oynama, sosyalleşme, okul çalışmalarına konsantre olma, dünyayı güvenli bir bağlamda keşfetme gibi gelişimsel ihtiyaçların göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir. DiCaccavo (2006), psikoterapi sürecinde ebeveynleştirilmiş bireyler, genellikle kendileri yerine başkalarının ihtiyaçları hakkında endişeler duyarlar. Başkalarına yardım edememek, ebeveynleşmiş bireylerin çöküş yaşamalarının ve psikoterapiye gelmelerinin kritik noktasıdır.

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, anne-baba haline getirilen bireylerin kendileri hakkında utanç hissi yaşayabileceklerini göstermektedir (Jones ve Wells, 2000). Gerçek benlikleri ebeveynler tarafından reddedildiğinde, çocuk pratik ve duygusal ihtiyaçlarını önemseyerek onlarla ilişkide kalmayı öğrenir. Bu durumu yaşayan çocuklar, kendi ihtiyaçlarının ve gerçek benliklerinin kabul edilemez olduğunu ve bu nedenle reddedilmeleri gerektiğini öğrenirler. Ebeveynleri tarafından kabul edilmeyen, ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar, gerçek benlikleri hakkında yaşadıkları bu utançtan dolayı sahte bir benlik (Winnicott, 2018) veya sahte bir kimlik geliştirir (Castro, Jones ve Mirsalimi, 2004). Ek olarak yukarıda saydığımız durumlar dışında ebeveynlik; kızlar için erken, planlanmamış hamileliğe, uygun olmayan evliliğe, çocuklarına karşı yetersiz ebeveynlik göstermek gibi durumlara neden olabilir (Godsall, Jurkovic, Emshoff, Anderson ve Stanwyck, 2004).

1.4. Ebeveynleşme Risk Faktörleri

1.4.1. Ailedeki Fiziksel ve Psikolojik Rahatsızlıklar

Yıllar süren araştırmalar, çocuklukta ebeveynlik deneyimi yaşayan kişilerin yetişkinlikte psikopatoloji yaşama riskinin arttığını göstermiştir. Çocukların genellikle yetişkin olduklarında yaşayacakları araçsal ve duygusal rolleri ve sorumlulukları üstlendiği deneyimler ve süreçler uzun süredir olumsuz ilişkisel işlev bozuklukları ile ilişkilendirilmiştir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973). Ebeveyn rollerini yeterince yerine getiremeyen stres yaşanan evlerde, belki de büyük hastalıklar ve sakatlanma

koşulları nedeniyle, ergen çocukların ebeveynleşme riski vardır (Bekir vd, 1993; Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973).

Loon vd (2017), zihinsel sağlık sorunlarından muzdarip ebeveynle birlikte yaşayan 118 ergenden oluşan bir örnekte bu etkiyi kesitsel ve boyuna olarak incelemiştir. Ek olarak, çalışma algılanan stres yoluyla olası bir dolaylı etkiyi de incelemiştir. Algılanan ebeveynleşmenin hem içselleştirici hem de dışsallaştırıcı sorunlarla ilişkili olduğunu gösteren kesitsel sonuçlar, farklı stresli durumlarla karşı karşıya kalan ergenlerde daha duygusal ve davranışsal problemler gösteren önceki araştırmalarla tutarlı olduğu bulunmuştur. Sonuçlar ebeveynliğin zihinsel sağlık sorunları olan bir ebeveyn ile yaşayan ergenler için bir yük olabileceğini göstermektedir.

Tomeny vd (2016), Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin kardeşlerinin yerine getirdiği ebeveyn odaklı ya da kardeş odaklı ebeveynlik rollerinin sosyal destek, kardeş ilişki tutumları, sıkıntı, stres, depresyon, endişe gibi değişkenler açısından incelendiği çalışmada, spesifik olarak, çocukluk döneminde anne-baba odaklı yüksek ebeveynlik ve düşük sosyal destek yaşayan erişkin kardeşlerin büyük bir sıkıntı bildirdiği; çocukluk döneminde düşük kardeş odaklı ebeveynlik ve düşük mevcut sosyal destek bildiren kardeşlerin, Otizm spektrum bozukluğu olan kardeşleriyle ilgili ilişkilerinde daha az olumlu tutum bildirdikleri bulunmuştur. Bu sonuçlar algılanan sosyal desteğin, Otizm spektrum bozukluğu ile yetişkin kardeşleri arasındaki sıkıntıyı azaltmak ve kardeş ilişkisi tutumlarını geliştirmek için potansiyel bir müdahale noktası olarak hizmet edebileceğini göstermektedir.

Wingsiong (2015), ebeveynlik, başa çıkma davranışı ve psikolojik rahatsızlık arasındaki ilişkileri değerlendirmek ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olan kişilerle klinik rahatsızlığı olmayan kardeşleri arasındaki sosyal ve davranışsal uyumu karşılaştırdığı çalışmada, tahminlerin aksine DEHB ve kontrol grupları arasında ebeveynlik açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Hipotezleri kısmen destekleyerek, tüm kontrol grubu için daha fazla araçsal bakım, duygusal bakım ve algılanan adaletsizlik düzeyinin daha yüksek depresyon, anksiyete ve stres ile ilişkili olduğu, ancak sadece algılanan adaletsizliğin DEHB grubu için daha fazla sıkıntı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Sosyal destekli başa çıkma, ebeveynlik (şu anki duygusal

bakım ve mevcut adaletsizlik) ve sıkıntı (depresyon ve stres) arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı bir belirleyici olduğu görülmüştür. Tahminlerin aksine, sosyal destekli başa çıkma, kontrol grubu için ebeveynlik ve tehlike arasındaki ilişkiyi yönettiği, ancak DEHB grubu için bu durumun söz konusu olmadığı bulunmuştur.

Tompkins (2007), HIV'den etkilenen aileye özgü faktörler, ebeveynlik riskini artırabilir. HIV, yaşamı uzatan, aynı zamanda ailedeki rollerin çalışmasını engelleyebilecek yan etkilere neden olan karmaşık ve zaman alıcı ilaç tedavilerini içerir. Dahası, HIV ile ilgili damgalanma ve gizlilik mevcut sosyal desteği ve bakım konusunda yardımı azaltabilir. Bu durumlar çocukların ebeveynleşme olasılıklarını arttırır.

Champion ve ark. (2009) aile bakımı davranışlarının ergenlerin işleyişi üzerindeki etkisini tanımlamıştır. Spesifik olarak, annelerin depresyon seviyesinin, ergenlerin bakım davranışları türleri, ergenlerin depresyon düzeyleri ve ergenlerin yeterlilikleri ile ne ölçüde ilişkili olduğunu incelemişlerdir. 72 anne-ergen ikilisinde, duygu odaklı ebeveynlik rolleri ve sorumlulukları, ergen depresyonu ve ergen yetkinliği arasında pozitif bir ilişki buldular. Mevcut depresyon veya depresyon öyküsü olan anneleri olan ergenler daha yüksek düzeyde depresyon ve anksiyete belirtileri bildirmişlerdir. Bu ergenler ayrıca daha yüksek seviyelerde duygusal ebeveynlik bildirmişlerdir.

Shifren (2001), ayrıca çocuklar ve gençler ciddi sağlık koşullarına sahip ebeveynlere bakım sağladıklarında olası uzun süreli etkileri bildirmiştir. Shifren, kanserleri, Alzheimer hastalığı, artrit, felç, Parkinson hastalığı, madde kullanımı ve eşlik eden zihinsel sağlık bozukluklarını önemseyen (yani fiziksel yardım ve duygusal destek sağladı) ilgilenen katılımcıların mevcut sağlık durumunu incelemiştir. Shifren, zihinsel sağlık bozuklukları ve eşlik eden madde ile ebeveynleri önemseyen katılımcıların, yalnızca ciddi fiziksel sağlık koşullarına sahip ebeveynlere (örneğin, kanser, alzheimer hastalığı, artrit, felç, parkinson hastalığı) bakmakta olan katılımcılardan daha yüksek depresif semptomlar bildirdiğini tespit etmiştir.

1.4.2 Cinsel ve Fiziksel İstismar

Fortin ve Lachance (2011), aile içi şiddete maruz kalan 117 anne ve 8-12 yaşları arasındaki çocukları ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, annenin sıkıntısı ve daha az

derecede çocuğun kendini suçlamasının, ebeveynliğin önemli belirleyicilerinden olduğunu, bir diğer önemli belirleyicinin ise anne-çocuk ilişkisinin kalitesi, özellikle çocuğun annesine karşı olumsuz tutumunun olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar, hem annenin hem de çocuğun ebeveynliğe ilişkin algısının farklı şekillerde olabileceğini göstermektedir. Ebeveynlik, anneler tarafından ebeveyn-çocuk ilişkisinde sıcaklık ve yakınlık ile ilişkili olarak algılanırken aksine çocuklar, ebeveynliği kendi ihtiyaçları ve kişisel güvenliğine yönelik bir tehdit olarak algılamaktadır. Aile içi şiddet, aile içindeki nesiller arası sınırların çözülmesini ve sonuç olarak çocuğun ebeveynleşmesini teşvik edecektir. Bu sonuçlar, aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkisini anlamak için ailenin sistemik analizinin (Minuchin, 1974) uygunluğunu doğrulamaktadır. Belirli bir alt sistemde meydana gelen stres, farklı alt sistemler arasında sınırların yayılmasını ve sonuç olarak her birinin rolünün bozulmasına neden olabilmektedir.

Cinsel istismar yaşantısı olananneler ile yapılan araştırmada, annelerin kendi çocuklarındaki ebeveynleşme yaşantıları incelenmiştir. Çocukluk yaşantılarında cinsel istismara maruz kalan ve eşiyle tam bir yakınlık kuramayan anneler kendi çocuklarıyla daha fazla birliktelik oluşturmakta ve kendisinde oluşan duygusal boşluğu doldurmak için çocuklarına yakınlaşmaktadır. Bu durum anneleri olumlu yönde etkilemektedir. Araştırmanın sonuçları, cinsel istismar öyküsü olan annelerin çocuklarından daha çok ilgi görme ve destek bekleme riskini ortaya çıkarmıştır (Alexander vd, 2000).

Burkett (1991), çocukluk çağında aile cinsel istismarı öyküsü ile okul çağındaki çocukların annelerinin mevcut ebeveynlik davranışları arasında, aile etkileşimi gözlemleri ve annelerle yapılan görüşmeler arasındaki bağlantıları araştırdı. Çocukluk yıllarında cinsel istismara uğramış kadınların istismara uğramamış kadınlara kıyasla çocuk odaklı değil, daha çok kendilerine odaklandığını gösterdi. Yapılan görüşmelerde, istismara uğrayan kadınlar, duygusal destek için çocuklarına daha fazla güvendiğine dair güçlü kanıtlar ortaya çıktı. Bu bulgular, istismarın önceki nesilde meydana geldiği zamanlarda bile, çocuk cinsel istismarı yaşanan aile sistemlerinde, ebeveyn-çocuk rolünün tersine çevrilmesi de dahil olmak üzere, yüksek geçirgenliğe sahip nesiller arası sınırların teorik ve klinik izlenimlerini destekleyen nitelikte olduğu ortaya koyulmuştur.

1.4.3 Ailedeki Alkol ve Madde Kullanımı

Önemli sayıda çalışma, ebeveyn alkol kullanımı ile ergenler ve gelişmekte olan yetişkinlerin yaşadığı ebeveynlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmalar, çoğunlukla ebeveyn alkol kullanımı ile ebeveynlik arasındaki pozitif ilişkileri ortaya koymuştur; yani daha yüksek seviyelerde alkol kullanımı ve bağımlılık, daha yüksek seviyelerde ebeveynlik ile ilişkilidir (Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek, 2012). Örneğin Bekir, McLellan, Childress ve Gariti (1993), alkolün, çocuğun atanmış eş veya ebeveyn rolüne öncekinden daha sık olmamak üzere, öncül olarak hizmet ettiğini buldu. Daha spesifik olarak, alkol veya uyuşturucu kullanan yetişkinlerin çoğu zaman ebeveynlik görevlerini yerine getiremediklerini tespit etmişlerdir. Bu nedenle ebeveynleştirilmiş çocuk, öz bakım, kardeş bakımı ve ebeveyn bakımı sağlama rolüne zorlanır. Bekir vd ayrıca, anne-babanın ebeveynleşen davranışlar sergileyen çocuğunun sık sık aynı davranışları kendi çocuklarıyla tekrar etme, stresli zamanlarda kendi kendine ilaç vermek için uyuşturucu ve alkol kullanma ya da sonradan sorumsuz yetişkin olma eğiliminde olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgular, ebeveynleşmeyle ilişkili rollerin, sorumlulukların ve süreçlerin nesiller boyunca aktarılabileceği fikrini desteklemektedir.

Chase vd (1998), genç yetişkinleri incelediği çalışmasında, köken ailelerinde ebeveynlik rolü üstlenmiş, ebeveynleri alkol kullanma düzeylerine göre gruplandırmış, ebeveynlik derecesinin gruplar arasında farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Bu çalışmada, alkolü kötüye kullanan ebeveynlerin çocuklarının, alkol kullanmayan ya da sorumlu içenlerin çocuklarından daha fazla ebeveynlik yaşantısı olduğu bulunmuştur. Chase vd. bulgularının, ebeveynlerin alkol kullanımı ile çocukların ebeveynliği arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer çalışmalarla uyumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde, Godsall ve meslektaşları (2004) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları, aşırı alkol kullanımı olduğunu bildiren ebeveynleri olan ergenlerin daha yüksek ebeveynlik seviyelerine sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Alkol kötüye kullanımı olan ebeveynler, periyodik olarak veya alışkanlıkla duygusal veya fiziksel olarak çocuklarına erişemeyebilir. Sadece bir ebeveynin alkolü kötüye kullandığı iki ebeveynli ailelerde; alkol sorunu olmayan ebeveyn, eşinin içmesi, kendi sıkıntısı veya diğer aile meseleleri ile meşgul olabilir. Sonuç olarak, alkol kötüye

kullanımı olan ebeveynler ve eşleri, çocuklarına, çocuklarının sağlıklı psikososyal uyumuna elverişli bir ortam sağlayamayabilir. Bu nedenle bu ebeveynlerin duygusal ve günlük bakım ihtiyaçlarını karşılamak için çocuklarına aşırı bağımlı olmaları muhtemeldir (Kelley, French, Bountress, Keefe, Schroeder, Steer ve Gumienny, 2007).

Walker ve Lee (1998), incelemelerinde, bazı ailelerin ve bireysel üyelerin, sıkıntı karşısında gerçekten güçlendiklerini ve böylece alkol ve diğer maddeleri kullanan aile üyeleriyle etkili bir şekilde başa çıkmanın yollarını bulduğunu tespit etmiştir. Walker ve Lee'nin sistematik incelemesinden çıkan diğer tema, alkol kullanımının ve bağımlılığın mevcut olduğu her ailede ebeveynleşmenin yıkıcı olduğu varsayımıydı. Ebeveynliğin aile içinde alkolizmle geçici olarak başa çıkabilmesi için, ebeveynleşmenin aslında olumlu ve becerikli bir yol olabileceğini iddia etmişlerdir. Buna göre, Walker ve Lee (1998), alkollü bir ailede sıkça var olan rolün tersine çevrilmesinin (yani ebeveynlik) gerçekte bireyselleşmeye, uyum sağlamaya ve çocuğun özgüveninde bir artışa yol açabileceği açıklanmıştır.

1.4.4 Göç ve Ailenin Sosyoekonomik Durumu

Göç ile birlikte yeni yaşam koşulları, yeni kültür, yeni bir dil gibi faktörlerle karşı karşıya kalan aile bu durumdan olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Bunun sonucunda aile düzeni, çocuklarla ebeveynler arasında rol değişimi yaşanabilmektedir. Bu nedenle göç olgusu alanyazıda ebeveynleşme yaşantısı için bir risk faktörü olarak görülmektedir.

Eski Sovyetler Birliği'nden İsrail'e gelen göçmenler arasında, ebeveyn ile çocuk rol değişiminin psikolojik uyumla ilişkisinin araştırıldığı çalışmada, göçmen ve İsrail doğumlu 184 üniversite öğrencisi incelemiştir. Çalışma, İsrail doğumlu akranlarına göre göçmen ergenlerin ailelerinde daha baskın roller ve ebeveyn sorumlulukları üstlendiklerini ve ebeveynlerinden daha az destek aldıklarını açıkça ortaya koymuştur. Ailelerin desteği, çalışılan tüm gruplar arasında, göçmenler dahil olmak üzere daha iyi uyum sağlama ile ilgili en önemli faktör olarak ortaya çıkmıştır (Oznobishin ve Kurman, 2009).

Eski Sovyetler Birliği'nden İsrail'e göç etmiş ailelerin ergen çocukları ile iki çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ebeveynleşmenin en fazla bağlı-bağımsız ailelerde

ortaya çıktığı bulunmuştur. Buna göre hem özerkliğin hemde aile içi ilişkilerin kuvvetli olduğu ailelerde çocukların gelecek yaşamlarında daha fazla yetişkin rolleri almaya eğilimli oldukları görülmüştür (Walsh, Shulman, Bar-On ve Tsur, 2006).

Tizmann (2012), Almanya' daki göçmenlerle yaptığı çalışmada araçsal ve duygusal ebeveynleşmenin seviyesini ve psikososyal sonuçlarını araştırmıştır. Göçmen ergenler arasında daha yüksek düzeyde duygusal ve araçsal ebeveynlik olduğu bulunmuştur. Göçmenler arasında, araçsal ve duygusal ebeveynlikle ilgili dil eğitimi ve daha büyük bir anne-ergen kültürlenme boşluğu, daha yüksek duygusal ebeveynlik düzeyleriyle ilişkilendirilmiştir. Olumlu psikososyal sonuç, öz yeterlik, her iki ergen grubunda da araçsal ebeveynlik ile tahmin edildi. Tükenmişlik, olumsuz sonuç ise, yalnızca göçmen grupta daha yüksek seviyelerde araçsal ve daha düşük duygusal ebeveynlik düzeyleriyle ilişkiliydi. Ayrıca, ebeveynlik, ergenin yeni kültüre annelerinden daha iyi uyum sağladığı, bu durumun göçmen ailelerde özellikle belirgin olduğu görülmüştür. Anneler, ergenlerinin aileye ait evrakları çevirmekten sorumlu olduğunu bildirdiğinde, ergenler hem daha araçsal hem de duygusal ebeveynlik bildirmiştir. Ek olarak, kültürleşme boşluğu özellikle büyük olduğunda, göçmen ergenler daha yüksek seviyelerde duygusal ebeveynlik bildirmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları, aile sistemlerinin başka bir ülkeye göç nedeniyle değişebileceğini, ergenlerin aile meselelerinden yaşları için normalden daha fazla sorumlu aldıklarını vurgulamaktadır. Ancak, bu erken sorumlulukların yalnızca bir kısmı uyumsuzluk riski taşıırken bazıları olumlu gelişimsel büyüme için fırsatlar sağlıyor gibi görünmektedir.

Mirsky (2001), Eski Sovyetler Birliği'nden İsrail'e göç eden 560 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, Sovyet toplumu ve çocuk yetiştirme uygulamaları ile batılı çocuk yetiştirme uygulamalarının psikolojik bağımlılığa etkisini incelemiştir. Çalışmada, Amerikalı ergenlerle karşılaştırıldığında, Eski Sovyetler Birliği'nden İsrail'e göç eden göçmen ergenlerin Amerikalı ergenlerden psikolojik olarak daha az bağımsız oldukları ancak göçmen ergenlerin Eski Sovyetler Birliği'ndeki akranlarından psikolojik açıdan daha bağımsız büyüdükleri, bir batı toplumuna maruz kalmanın daha fazla bağımsızlık yarattığı bulunmuştur.

Düşük gelire sahip ailelerde, ciddi finansal baskılar büyük çocuğu okulu bırakmaya zorlayabilir ve sadece ailenin hayatta kalmasına yardım etmek için büyük çocuk çalışmaya gidebilir (Rolland, 1999).

1.4.5 Ebeveynler Arasındaki Sorunlar ve Boşanma

Eşler arasındaki sorunlar, evlilik çatışmaları ve boşanma gibi sorunlarda ebeveyn ve çocuklar arasındaki ilişki zarar görmektedir. Boşanma sonrasında ebeveynlerin çocuğa fazla ilgi göstermesi çocuklar için zararlı olabilmektedir. Çocuklar boşanma sonrası kendi gelişim dönemine uygun olmadığı halde güç ve otorite kazanmakta, ebeveynler çocuklarına birer yetişkin gibi davranarak, çocukların otorite konularında söz sahibi olmalarına neden olmaktadır (Perisve Emery, 2005).

Kraus (2016), ebeveynlerin yabancılaşması ve yabancılaşmanın çocuk ve ebeveyne etkilerini araştırdığı çalışmada, yabancılaşmanın çocuk üzerinde yapabileceği zararlı etkileri ve yabancılaşan ebeveynler üzerindeki belirgin farkındalık eksikliği nedeniyle, yabancılaşan ebeveynlerin zayıf zihinsel sağlık yaşayabileceği varsayılmaktadır. Yabancılaşma tipik olarak ayırık veya boşanmış ebeveynleri olan ailelerde ortaya çıkar ve bir ebeveyn, çocukların desteğini almak için aktif olarak diğer ebeveyne karşı kampanya yapar. (Kraus 2016), ebeveynlik çocukla uyum sağlamak için ebeveynlerin yabancılaştırılmasında kullanılan yaygın bir taktiktir ve ebeveynleşmeyle ilgili sınırların bozulması bu ebeveynlerin akıl hastalıkları yaşayabileceği fikrini daha da destekler. Sonuçlar, ebeveynlik düzeyi ile ruh sağlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Weiss (1979), boşanmış tek ebeveynli hanelerde ebeveyn-çocuk ilişkilerinin genellikle hiyerarşik olarak yapılandırılmak yerine, yan yana olduğunu keşfetmiştir. Çocuklar “küçük ortak” rolü üstlenirler. Her ne kadar bu rol daha büyük çocuklarda bağımsızlığı ve olgunluğu artırıyor gibi görünse de, özellikle erken gelişim ihtiyaçları karşılandıysa bu durum küçük çocukların çoğunu rahatsız etme eğilimindedir. Gerçekten de ek analizler, boşanmış ailelerde yetişen katılımcıların, boşanmamış ailelerin çocuklukta yıkıcı bir ebeveynlik biçimi (yüksek araçsal ya da duygusal bakım ve yüksek adaletsizlik) yaşama ihtimalinin iki katı olduğunu göstermiştir (Jurkovic, Thirkield ve Morrell, 2001).

Ebevenleşme yaşantısı ile ilgili yurt içi ve yurt dışı alan yazın incelediğinde, ebeveynleşmenin depresyon, kaygı, öfke, obsesif inançlar, obsesif kompulsif belirtiler, benlik kurgusu, bağlanma, alkollü ebeveyne sahip olma, göç yaşantısı, sorumluluk alma, psikolojik dayanıklılık, sosyal destek, romantik ilişkiler, duygu odaklı başa çıkma, soru odaklı başa çıkma, yetişkin yaşama uyum sağlama, AIDS/ HIV ebeveyne sahip olma, cinsel istismar, madde kullanımı, alkol kullanımı, aile öngörülemezliği, aile içi şiddet, travma gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiş, anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Diğer taraftan ebeveynleşmenin sosyodemografik değişkenlerden, cinsiyet, ekonomik durum, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, etnik köken, kültür, boşanma, özel eğitime ihtiyaç duyan kardeşe sahip olma, eğitim düzeyi, anne- baba eğitim durumu ile ilişkisi incelenmiştir.

2. Psikolojik Dayanıklılık

2.1. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı

Günlük hayatın getirdiği sorunlar, stres, zorlu yaşam koşullarının her bireyde ciddi psikolojik rahatsızlıklara yol açmaması bu bireylerin bazı özellikleri ile ilişkilendirilmektedir. Bireylerin yaşadıkları zorluklardan daha da güçlenerek çıkacakları düşüncesi psikiyatri, psikoloji, eğitim ve sosyoloji alanlarında “psikolojik dayanıklılık” (resilience) kavramı ile ifade edilmektedir (Şahin, 2014).

Psikolojik dayanıklılık olgusu Latince “resiliens”, İngilizcede “resilience” kelimesine karşılık gelmekte olup, Greene(2002) tarafından “bir maddenin elastik yapısıyla kolayca aslına dönebilmesi” şeklinde ifade edilmektedir. Kavramın dilimizde “sağlamlık”, “dayanıklılık”, “yılmazlık”, “güçlülük”, “toparlanma”, “psikolojik dayanıklılık” ve “psikolojik sağlamlık” gibi çeşitli anlamları bulunmaktadır. Ancak özellikle “psikolojik dayanıklılık” kavramının kullanımında birliktelik sağlanmıştır (Altundağ, 2013). Bu araştırmada ise diğer kavramların yanı sıra üzerinde anlaşma sağlanan psikolojik dayanıklılık kavramının kullanımı uygun görülmüştür.

Kararımak (2006) göre olumsuz yaşantılar karşısında güçlü kalabilmek olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılık, son yıllarda ruh sağlığı uzmanları için güncel ve önem taşıyan bir konu olarak öne çıkmaktadır. Psikolojik dayanıklılık, sadece hayatta

kalmayı değil aynı zamanda yaşamın gelişim yoluyla zenginleşmesini amaçlayan bir biliş, duygu ve eylem karışımıdır (Kobasa, Maddı ve Courington, 1981).

Masten ve Coatsworth (1998) göre psikolojik dayanıklılık, çeşitli anlamlara sahiptir. Ancak psikolojik dayanıklılık genellikle adaptasyon veya gelişim için önemli zorluklar bağlamında açıkça ortaya çıkan yeterliliği ifade eder. Psikolojik dayanıklılığı tanımlamak için iki noktaya dikkat etmek gerekir. Birincisi, genellikle yüksek riskli bir durumun varlığı ya da birey için önemli bir tehdit oluşturan sıkıntı veya travmanın (örneğin, aile içi şiddet, savaş, ebeveynin ölümü) varlığı ve ikincisi ise adaptasyon veya geliştirme kalitesinin iyi olmasıdır. Bu yüzden psikolojik dayanıklılık, önemli sıkıntı bağlamında pozitif adaptasyonu içeren dinamik bir süreci ifade eder (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000).

Psikolojik dayanıklılık, genellikle “korkunç bir olaydan geri dönme” veya “başta çıkma gücüne sahip olma” veya “şeyleri sonuna kadar görmeye kararlı olma” anlamına gelen bir terimdir. Tüm bu anlamlar, bireylerin zihinsel olarak güçlü, zorluklarla yüzleşirken bir iyilik duygusunu sürdürmek için yeterince güçlü olmaları anlamına gelir (Mowbray, 2011). Psikolojik dayanıklılık, hayatta kalma ve büyüme ile ilgilidir. Psikolojik dayanıklılık, bireylerin, grupların ve toplulukların olumsuz olayların ve deneyimlerin önlenmesini, hoş görülmesini, üstesinden gelinmesini ve geliştirilmesini sağlayan kişisel özellikleri harekete geçirme kapasitesidir (Mowbray, 2011).

Yıldız (2015)’a göre psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireyler tüm olumsuz yaşantılarına rağmen bu durumu gelişme için fırsat olarak görüp günlük aktivitelerine, yapması gereken işlerine, sorumluluklarına daha fazla yoğunlaşırlar. Böylece psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler olumsuz etkilerden kendini daha kolay kurtararak onu hastalığa götürebilecek kişilik özelliklerinden sıyrılabilmektedirler. Greene(2002)’e göre psikolojik dayanıklılık bir kişinin, grubun veya topluluğun, olumsuzlukların zarar verici etkilerini önleme, azaltma veya sorunların üstesinden gelme olanağı sağlayan evrensel bir kapasitedir. Psikolojik dayanıklılık, dirençli olanların hayatlarını değiştirebilir veya kişiyi daha da güçlendirebilir.

Psikolojik dayanıklılık, stres ve sıkıntı karşısında başarılı bir şekilde uyum sağlama yeteneğidir. Stresli yaşam olayları, travma ve kronik sıkıntı, beyin fonksiyonu

ve yapısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon ve diğer psikiyatrik bozuklukların gelişmesine neden olabilir. Bununla birlikte, çoğu birey stresli yaşam olayları yaşadıkdan sonra bu hastalıkları geliştirmez ve bu nedenle bu kişilerin psikolojik dayanıklılığının yüksek olduğu düşünülür. Başarılı bir adaptasyon olan psikolojik dayanıklılık, çevresel zorluklara karşı etkili tepkilere ve stresin zararlı etkilerine karşı en yüksek direnci ifade etmektedir (Wu, Feder, Cohen, Kim, Calderon, Charney ve Mathé, 2013).

Psikolojik dayanıklılık, insanın, travmatik olayların etkisinden kurtulma ve bu olaylardan öncekinden daha güçlü çıkmayı öğrenme kapasitesidir (De Moura vd. 2015). Psikolojik dayanıklılık, bireylerin travma, hastalıklar ve diğer olumsuzluklar gibi stres durumları yaşadıkdan sonra bile olumlu cevap verebilme ve bu olaylardan daha önce olduğundan daha güçlü çıkmayı öğrenmeleridir (De Moura, Glustak ve Mittermayer, 2015).

Psikolojik dayanıklılık birbiri ile ilişkili üç temel bileşenden oluşmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde bu temel bileşenler açıklanacaktır.

2.2 Psikolojik Dayanıklılığın Bileşenleri

Psikolojik dayanıklılık kavramı, yüksek miktarda stresli yaşam olayları yaşadıkdan sonra nispeten sağlıklı kalan kişiye odaklanır. Kobasa, hastalanmadan yüksek derecede stres yaşayan kişilerin, onları stres altında hastalanan bir kişiden ayıran bir kişilik yapısına sahip olduğunu savunur. Bu kişilik farkı en iyi şekilde “psikolojik dayanıklılık” terimi ile tanımlanır (Azeem, 2010).

Psikolojik dayanıklılığın birçok araştırmada birbiriyle ilişkili üç temel faktörden oluştuğu ortaya çıkmıştır (Maddi ve Kobasa, 1994). Bireyin hayatına ve işine yüksek bir bağlılık duygusu(kendini adama boyutu), olayları kontrol etme ve sonuçları etkileme becerisine (kontrol boyutu) ve yaşamdaki değişikliklere ve zorluklara karşı daha fazla açıklığa ilişkin güçlü bir inancını içerir (meydan okuma boyutu) (Durak, 2002). Psikolojik dayanıklılık, kendini adama (yabancılaşmaya karşı), kontrol (güçsüzlüğe karşı) ve meydan okumadan (tehditlere-zorluklara karşı) oluşur. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan kişiler, yaptıkları her şeye kendilerini adarlar (taahhüt ederler), kendi hayatlarını oluşturan olayları etkileyebileceklerine inanır ve davranırlar (kontrol),

değişimin sadece normal değil, aynı zamanda gelişmeye teşvik edici olduğunu düşünürler (meydan okuma) (Kobasa, 1979).

Kobasa, Maddı ve Courington (1981), psikolojik dayanıklılığı olan bir insanın bir olayın gidişatını etkileme girişimi (kontrol), bunun nasıl gerçekleştiğine dair merakı ve ne olduğuna dair ilgisi (kendini adama), kişisel büyümeyi, mücadeleyi ne artıracaksa onu öğrenme girişimini içerir (meydan okuma). Örneğin, işten kovulma ile karşı karşıya kaldığında, psikolojik dayanıklılığı olan kişi yalnızca kararın geri alınmasına veya başka bir iş aramakla kalmayabilir (kontrol), aynı zamanda, olanlar hakkında daha fazla bilgi edinmek için akran ve denetçilerle de görüşme yapabilir (kendini adama). Kararın kariyer planlarını yeniden gözden geçirme konusunda gerçekten önemli bir fırsat olabileceğini düşünür (meydan okuma). Aynı durumlarla karşı karşıya kalan, psikolojik dayanıklılığı düşük bir insan ne yapılacağı (güçsüzlük) konusunda kararsız kalabilir, ne olduğu hakkında düşünmekten kaçınmak için dikkatini dağıtabilir (yabancılaşma) ve durumu kesin bir terslik (tehdit) olarak kabul edebilir. Psikolojik dayanıklılığın üç temel bileşeni şöyle ifade edilebilir:

2.2.1 Kontrol

Psikolojik dayanıklılığın kontrol boyutu, bir kişinin kendi yaşamında meydana gelen olayları kontrol edebildiğine inandığını gösterir (Azeem, 2010). Kontrol, bireylerin kendi stresli yaşam olaylarını, kendi faaliyetlerinin beklenen sonuçları olarak deneyimlemelerini ve bunun sonucunda onları doğru ve duruma uygun bir şekilde kullanmalarını sağlar (Ferreira, 2012).

Kontrol, kişinin kendi içsel durumlarını, davranışlarını ve çevresini etkileyebileceği ve istenen sonuçları ortaya çıkarabileceği inancını ve eylemini ifade eder. Bu nedenle, kontrolü yüksek olan insanlar, çevreleri üzerinde etkili olabilecekleri ve etkilenmek yerine olayları etkileyebilecekleri inancına sahiptirler (Durak, 2002).

Kontrol algıları, insanların çevrelerini güvenli bir şekilde yönetebileceklerini ve refahları için gelecekteki tehditleri öngörebileceklerini hissetmelerini sağlar (Eschleman, Bowling ve Alarcon, 2010). Kontrol, kişinin hayal gücü, bilgi, beceri ve tercih alıştırmaları yoluyla durumlar üzerinde kesin bir etkiye sahip olabilir gibi davranma ve hissetme eğilimidir. Weick (1984) göre kontrol hissine sahip kişiler,

olayları yabancı ve ezici olaylardan ziyade eylemlerinin doğal büyümesi olarak deneyimleme eğilimindedir.

Psikolojik dayanıklılığı olan bireyler, zorlu veya istenmeyen bir durumu kontrol etmeye veya değiştirmeye çalışmanın (sonucu ölümcül olarak kabul etmek yerine) kişisel sorumluluk kapsamına girdiğini düşünürler. Zorluklarla karşılaştığında, kontrolleri yüksek olan bireylerin kendi başlarına etkili şekilde hareket edebileceklerini hissetme olasılıkları daha yüksektir. Yalnızca değeri olan durumları almazlar. Durumları kendi avantajlarına nasıl değiştireceklerini bilirler (Kobasa, 1982).

2.2.2 Kendini Adama

Kendini adama, insanların bir şeylere, olaylara ve kişilere anlam vermelerini sağlayan katılım ve genelleştirilmiş bir amaç duygusu anlamına gelir (Weick,1984). Kendini adama, bireyin kendini, başkalarını ve faaliyetleri anlamında, yaşamın anlamlılığını ve amacını anlama duygusunun kapsamıdır. Bu nedenle, kendini adama boyutu yüksek olanlar, günden güne yaptıkları işle tam olarak meşgul olma eğilimindedir. Uğraştıkları işlere en iyi çabayı gösterme konusunda kararlıdır. Etraflarında olup bitenlere merak ve katılım konusunda bir tutuma sahiptirler (Durak, 2002).

Kendini adama (Bağlılık), bir kişinin aile hayatı, iş yaşamı, arkadaşlar gibi çeşitli yaşam alanlarıyla uğraşma derecesidir. Psikolojik dayanıklılığın bu temel bileşeni yararlıdır. Çünkü insanlara bir amaç duygusu verir ve stresli durumlarda yardım alınabilecek sosyal ilişkilerin gelişmesiyle sonuçlanır. Yaşamın tüm alanlarına kendini adama (bağlılık), zorlu insanları temsil etse de kendine olan bağlılık duygusu en kritik öneme sahiptir (Kobasa, 1979).

2.2.3 Meydan Okuma

Meydan okuma (Zorluk) bileşeni, insanların zor durumları tehdit olarak algılamaktan ziyade zorluklar olarak algıladıklarını ifade eder. Bireylerin yaşadığı zorlukları büyüme ve yeni şeyler öğrenmek için bir fırsat olarak algıladıklarını gösterir. Meydan okuma bileşeni esnek olma ve potansiyel olarak stresli durumlara adapte olma yeteneğine katkıda bulunmaktadır (Eschleman, Bowling ve Alarcon, 2010).

Weick, (1984)' e göremeydan okuma, değişimin güvenlik tehdidi yerine büyüme için bir imkan olduğu inancıdır. Dolayısıyla, olumsuz olaylar felaketlerden çok fırsatlardır. Durak (2002) göre ise meydan okuma, değişimin büyüme için fırsat sağlayan yaşamın doğal bir parçası olduğu anlamına gelir. Bu nedenle, mücadelesi yüksek olan insanlar, değişimi, en azından daha fazla gelişme şansı veren, hayatın doğal bir parçası olarak görürler. Değişimin korku yerine büyüme şansı getirdiğine inanırlar.

2.3 Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik dayanıklılık, bireyin çeşitli risk faktörlerinden etkiledikten sonra, koruyucu faktörlerin etkisi ile riskli durumların olumsuz etkilerine iyi uyum sağlaması ya da normal sonuçların ortaya çıktığı süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden, psikolojik dayanıklılığın daha iyi anlaşılması için risk faktörlerinin, koruyucu faktörlerin ve olumlu sonuçların anlaşılmasına gerek duyulmaktadır (Ülker-Tümlü, 2012). Araştırmanın bu bölümünde psikolojik dayanıklılığı etkileyen risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçlar ele alınacaktır.

2.3.1 Risk Faktörleri

Sosyal çalışma alanlarında çok sık rastlanılan risk kavramı, çeşitli sıkıntıların yaşanma ihtimalini arttıran koşullara veya risk faktörlerine maruz kalmayı ifade etmek için kullanılmaktadır (Şahin, 2014). Başka bir ifade ile risk faktörleri, bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlarını yaşama olasılığını artıran olaylardır. Varlığı çocukluk gelişimi için zararlı olan bireysel veya çevresel engellerdir (De Moura, Glustak ve Mittermayer, 2015).

Risk, davranış problemlerine ya da patolojiye doğrudan yol açan çeşitli durumları ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile risk, olası olumsuz sonuçları tahmin eden bir değişken olarak ve olumsuz yaşam koşullarını ifade etmek için kullanılmaktadır (İlgaz, 2011). Risk kavramı genetik ve çevresel faktörler birlikte yoksulluk gibi bağlamsal değişkenleri de kapsar. Bağlamsal etkiler, bütün risk faktörlerinin üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkisi olan çevresel koşullardır (Onat, 2010). Çocukluk ya da ergenlik dönemlerinde risk faktörlerine maruz kalmak daha sonraki gelişim dönemlerinde problemlere neden olabilmektedir (Sipahioğlu, 2008).

(Gürgan, 2006) göre psikolojik dayanıklılık üzerinde olumsuz etkileri olan risk faktörleri şunlardır:

2.3.1.1 İçsel (Bireysel) Risk Faktörleri

- Erken doğum,
- Hayatta karşılaşılan kötü yaşantılar,
- Süreğen hastalıklar / hastanede yatma,
- Erken yaşta anne olma,
- Okulda hayatında yaşanan uyum sorunları, yetersizlikler,

2.3.1.2 Dışsal Risk faktörleri (Ailesel / Çevresel / Toplumsal)

- Anne-babanın ruh sağlığı,
- İlgisiz ebeveyn tutumları
- Olumsuz çocuk yetiştirme yöntemleri,
- Boşanma, parçalanmış aile yaşantıları
- Düşük sosyo-ekonomik durum
- Yoksulluk
- Çocuk ihmal ve istismarı
- Savaş, doğal afetler gibi toplumsal travmalar
- Toplumsal şiddet ve ailevi felaketler
- Evsiz kalma

2.3.2 Koruyucu Faktörler

Bireylerin yaşadığı risk ya da karşılaştıkları zorlukların gücünü azaltan ya da zorlukları ortadan kaldıran, bireyin sağlıklı uyumunu ve yeterliklerini geliştiren durumlar koruyucu faktörlerdir (Masten, 1994). Koruyucu faktörler, bireysel özellikler, ailesel ve çevresel faktörler olabileceği gibi bu boyutların etkileşiminden kaynaklanan durumları da içerebilir (Gizir, 2007).

Onat (2010)' a göre koruyucu faktörler, birey risk altındayken olumsuz bir sonucun ortaya çıkma olasılığını azaltmaktadır. Koruyucu faktörlerin, risk durumlarının olumsuz etkilerini azaltarak ve bireyin uyum sürecini hızlandırmaktadır. Ayrıca içsel ve dışsal koruyucu faktörler, risk altındaki kişinin, gelecekte olumsuz durumlar yaşanma olasılığını da azaltmaktadır (Kararımak, 2006).

Kararımak, (2006) göre psikolojik olarak dayanıklı çocuklar zorluklarla başa çıkmada gizil güçleri gibi “içsel” ve sosyal destek gibi “dışsal” kaynakları kullanırlar. Psikolojik dayanıklılık literatüründe, bu kaynaklar “içsel ve dışsal koruyucu faktörler” olarak adlandırılmaktadır.

2.3.2.1 İçsel Koruyucu Faktörler

- İlişkiler - Toplumsallık / arkadaş olabilme / olumlu ilişkiler kurma becerisi
- Hizmet etme – Bir amaç için çaba harcama
- Yaşam Becerileri - İyi karar verme, atılganlık ve dürtü kontrolü
- Mizah - İyi bir mizah anlayışına sahip olma
- İçsel denetim - İç değerlendirme konusundaki seçimleri / kararları temel alır (iç kontrol odağı)
- Anlayışlı olma – İnsanlara ve durumlara anlayışlı olma
- Bağımsızlık - Özerk hareket edebilme

- İyimserlik- Kişisel gelecekle ilgili olumlu beklenti içinde olma
- Esneklik - Olumsuz durumlarla başa çıkmak için gerektiğinde esnek olma
- Öğrenmeyi sevme - Öğrenme ve öğrenme ile ilgili kapasite
- Kendi kendine motivasyon – İçsel motivasyon, içsel girişim
- Yetkinlik - Kişisel yeterlilik
- Kendine Değer – Özdeğer ve kendine güven duygusu
- Maneviyat - Kişisel inanç, dini duygular
- Azimli olma - Zorluklara rağmen pes etmeme
- Yaratıcılık - Sanatsal çaba göstererek veya başka yaratıcı yollarla kendini ifade etme (Henderson,2013)

2.3.2.2 Ailesel Çevresel (Dışsal) koruyucu faktörler

- Etkili Ebeveynlik – Aile yapısı ve kurallar
- Destekleyici anne-babaturumu- Aile üyeleri ile olumlu ilişkilere sahip olma
- Çocukla ilgili gerçekçi beklentiler
- Sosyal destek çevresi ile olumlu ilişkiler
- Akran / Arkadaş desteği
- Etkili toplumsal kaynaklar (kaliteli okullar, gençlik merkezleri, gençlik organizasyonları vb.) (Gizir, 2007).

2.3.3 Olumlu Sonuçlar

Alan yazında olumlu sonuç ve yeterlilik kavramı aynı anlamda kullanılmaktadır (Masten ve Coatsworth, 1998). Bu iki kavram bireyin etkili ve sağlıklı bir şekilde gelişimini devam ettirebilmesi, çevresine uyum göstermesi için gerekli olan becerileri belirtir (Masten ve Coatsworth, 1998). Bir gelişim döneminde ortaya çıkan olumlu sonuçlar sonraki gelişim dönemlerindeki görevlerin yerine getirilmesini olumlu yönde desteklemektedir. Bu süreç bireyin “sağlam çocuk” ya da “sağlam yetişkin” olarak değerlendirilmesi ile sonuçlanmaktadır (Gündaş ve Koçak, 2015). Bireyin edindiği olumlu yeterlilikler Meredit, Sherbourne ve Gaillot (2011) tarafından yapılan çalışmada bireysel, ailesel ve çevresel açıdan şu şekilde sınıflandırılmıştır;

2.3.3.1 Bireysel Yeterlilikler

- **Olumlu başa ıkma:** Olumsuz koşullarını yönetme, kişisel ve kişilerarası sorunları çözmeye çabasını harcayan ve sorunlarla başa çıkmadaki aktif / pragmatik, probleme odaklı ve manevi yaklaşımlar dahil olmak üzere stresi veya çatışmayı azaltmak veya tolere etmek için yardım isteme süreci
- **Olumlu etki:** Stres altında ya da meydan okuduğunda mizah yakalayabilme yeteneği, umut ve değişim esnekliği dahil olmak üzere coşkulu, aktif ve uyanık hissetmek
- **Olumlu düşünme:** Bilgi işleme, bilgiyi uygulama ve yeniden yapılandırma, olumlu yeniden düzenleme, durumdan anlam çıkarma, esneklik, tekrar değerlendirme, yeniden odaklama, olumlu sonuç beklentilerine sahip olma, olumlu bir görünüm ve psikolojik hazırlık yoluyla tercihleri değiştirme
- **Gerçekçilik:** Gerçekçi sonuç beklentileri / kontrol edilemeyen ya da değiştirilemez olanın kabulü
- **Davranış kontrolü:** Bir hedefi başarmak için tepkileri izleme, değerlendirme ve değiştirme süreci (öz düzenleme, öz yönetim, öz geliştirme)
- **Fiziksel uygunluk:** Yaşam alanlarında etkin ve etkili bir şekilde çalışabilmenin bedensel yeteneği

- **Özgecilik (Fedakarlık):**Başkalarının refahı için özverili kaygı, mürettebatsız yardım etme motivasyonu

2.3.3.2 Ailesel Yeterlilikler

- **Duygusal bağlar:** Paylaşılan rekreasyon ve boş zaman dahil olmak üzere aile üyeleri arasında duygusal bağ
- **İletişim:** Problem çözme ve ilişki yönetimi dahil olmak üzere düşünce, fikir veya bilgi alışverişi
- **Destek:** Duygusal, somut, araçsal, bilgilendirici ve manevi destek dahil olmak üzere diğerlerinden alınabileceğini (ve sağlanabileceğini) algılama
- **Yakınlık:** Aşk, samimiyet ve bağlanma
- **Yetiştirmek:** Ebeveynlik yetenekleri
- **Adapte olabilirlik:** Ailedeki esnek roller dahil, disiplinli yaşamla ilgili değişikliklere uyum sağlama
- **Olumlu komut iklimi:** Birim içi etkileşimi kolaylaştırmak ve teşvik etmek, misyon için gurur / destek oluşturmak, liderlik, olumlu rol modellemesi ve kurumsal politikaların uygulanması
- **Takım çalışması:** Esneklik dahil olmak üzere ekip üyeleri arasında iş koordinasyonu
- **Uyum:** Kombine eylemler gerçekleştirme becerisi; birbirine bağlılık ve misyon sürdürmek için üyelerin birbirine bağlanması
- **Aidiyet:** Entegrasyon (Bütünleşme), arkadaşlıklar; katılım dahil olmak üzere grup üyeliği manevi / inanç temelli kuruluşlar, protokoller, törenler, sosyal hizmetler, okullar vb. ve kurumsal politikaların uygulanması
- **Birleşme (Bağlılık):** Paylaşılan değerler ve kişilerarası aidiyet dahil, insanları toplulukta bir araya getiren bağlar

- **Bağlılık:** Topluluktaki diğer insanlarla olan bağlantıların kalitesi ve sayısı; bir yerle veya o yerin insanlarıyla bağlantılar içerir; yönleri taahhüt, yapı, roller, sorumluluk ve iletişimi içerir
- **Toplu etkinlik:** Grup üyelerinin, grubun birlikte çalışma becerisine ilişkin algıları

Psikolojik dayanıklılık, çok az rastlanan nitelikleri ifade etmemektedir. Tam tersine sıradan, psikolojik dayanıklılığa herkeste bulunan normal özellikler kaynaklık etmektedir. Bu durum geleceğe yönelik psikolojik dayanıklılığın geliştirilmesi ve risk faktörlerinin aşılması ile ilgili çabayı ve umudu artırmaktadır (Özcan, 2005).

Araştırmamızın bu bölümünde psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin özellikleri açıklanacaktır.

2.4. Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri

Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan insanlar önemli bir merakla sahiptir, deneyimlerini ilginç ve anlamlı bulmaktadır. Ayrıca hayal ettikleri, söyledikleri ve yaptıkları şeylerle etkili olabileceklerine inanırlar. Değişimin vazgeçilmez olmasını beklerler ve onu gelişmenin önemli bir uyarıcısı olarak görürler. Stresli olmalarına rağmen değişiklikleri yeterince doğal, anlamlı ve hatta ilgi çekici algırlar. Bu tür iyimser bilişsel değerlendirmeler, inanç ve eğilimler stresli olaylarla başa çıkmada çok yararlıdır. Bu yollarla, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan insanlar stresli olayları daha az stresli formlara dönüştürürler (Kobasa, Maddi ve Courington, 1981).

Buna karşılık, psikolojik dayanıklılığı düşük kişiler, kendilerini ve çevreyi sıkıcı, anlamsız ve tehdit edici bulma eğilimindedir. Hiçbir değişiklik içermediğinde hayatın en iyisi olduğuna inanırlar. Ezici güçler karşısında kendilerini güçsüz hissederler. Dolayısıyla gelişmenin mümkün veya önemli olduğunu, çevre ile etkileşimlerinde pasif olduklarını gerçekçi bir şekilde değerlendiremezler. Bu kişiler stresli olaylar meydana geldiğinde, iyimser bilişsel değerlendirme yapamazlar. Olayları dönüştürebilecek kararlı eylemler için çok az yeterliliğe sahiptirler. Kişilikleri çok az destek sağlandığında veya hiç destek sağlamadığında, stresli olaylar sağlıklarını olumsuz yönde etkiler (Kobasa, Maddi ve Puccetti, 1982).

B. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde ebeveynleşme yaşantısı ve psikolojik dayanıklılıkla ilgili daha önce yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalara yer verilmiştir.

1. Ebeveynleşme Yaşantısıyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Ebeveynleşme yaşantısıyla ilgili yapılan araştırmalar, genellikle ebeveynleşme yaşantısının belirli bir grupta veya gelişimsel dönemde bulunma düzeyi ve çeşitliliğine vurgu yapmakla beraber, bu çalışmada son yıllarda yapılan ve tez ile ilgili olduğu düşünülen çalışmalara değinilecektir.

1.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Arıkan (2019) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynleşme olgusunun özel gereksinimli ve sağlıklı kardeşe sahip bireylerdeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, özel gereksinimli kardeşi olanların ebeveynleşmeyi daha az yararlı algıladıkları bu grupta kardeşe yönelik ebeveynleşmenin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışmada, ebeveynleşmenin algılanan yarar/uyum değişkeni azalıp, öfke aracı değişkeni arttıkça psikolojik belirtilerin arttığı gözlenmiştir.

Akün (2017) tarafından yapılan çalışmada; ebeveynleşme olgusunun bireyler üzerindeki etkileri, kuramsal yaklaşımlar ve araştırma bulguları çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışmada, ebeveynleşmenin tanımı, türleri ve kuramsal yaklaşımlar anlatılmıştır. Ayrıca çalışmada ebeveynleşme yaşantılarının çocuk ve ergenlerdeki etkileri, risk faktörleri, araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Türk örneğinde ebeveynleşmenin psikolojik sonuçlarının incelendiği çalışmada, ilk önce Ebeveynleşme Envanteri Türkçeye çevrilerek uyarlama çalışmaları yapılmış, ölçme aracı Türk alanyazınına kazandırılmıştır. (2) İkinci aşamada ise ebeveynleşmenin psikolojik sonuçları incelenmiştir. Sonuçlar, kadınlarda Ebeveyn

Odaklı Ebeveynleşmenin; erkeklerde ise Kardeş Odaklı Ebeveynleşmenin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Köyden, 2015).

Annenin çocukluğundaki ebeveynleşme yaşantılarının, eşiyle ilişkisinin, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve çocuğun benlik tasarımının çocuğun ebeveynleşme davranışları üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre kaygısı düşük annelerin çocuklarının daha çok duygusal ebeveynleşme davranışı gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca, ilişkisel benliğe sahip olma eğilimindeki çocuklar, daha çok duygusal ebeveynleşme davranışı gösterdiklerini açıklamışlardır. Çocuğun pratik ebeveynleşmesine göre, kızların aile üyelerine erkeklerdendaha çok fiziksel bakım sağladıkları ortaya koyulmuştur (Karagöbek 2014).

Yıldırım (2016) tarafından yapılan çalışmada, ilk önce Geriye Dönük Aile Öngörülemezlik Ölçeği Türk alanyazınına kazandırılmıştır. Daha sonrada Türk ailesindeki öngörülemezlik ve ebeveynleşmenin çeşitli psikolojik bozukluklar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, kadınlarda aile öngörülemezliğinin ve ebeveynleşmenin, depresyon, öfke, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler gibi psikolojik bozuklukların hepsine etki ettiğini ortaya koymuştur. Ailenin öngörülemezliğinin ve ebeveynleşmenin erkeklerde ise depresyon, obsesif inanışlar ve obsesif-kompulsif bozukluk belirtileri üzerinde etkili olduğu, öfkeye sadece ebeveynleşmenin etki ettiği bulunmuştur.

1.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Boumans, Dorant (2018), 18-24 yaş arası genç erişkin bakıcıları, genç yetişkin olmayan bakıcılarla ebeveynlik, psikolojik dayanıklılık ve başa çıkma gibi konularda karşılaştırdıkları çalışmada araçsal ve duygusal ebeveynlik açısından genç bakıcılar daha yüksek puanlar alırken psikolojik dayanıklılık ve sorun odaklı başa çıkma arasında bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte, bakıcılık yapanların, bakım yapmayan akranlarına kıyasla duygu odaklı başa çıkma konusunda daha fazla puan aldıkları görülmüştür.

Yew, Siau ve Kwong, (2017) Malezya'daki klinik programlardaki üniversite öğrencileri ile klinik olmayan programlardaki üniversite öğrencilerindeki ebeveynlik düzeyi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada ayrıca, ebeveynlik, psikolojik dayanıklılık, yaş ve çalışma yılı arasındaki ilişkilerde incelenmiştir. Klinik programlardaki üniversite öğrencilerinin klinik olmayan programlardaki üniversite öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde ebeveynliğe sahip olduğunu, çocuklukta ebeveynliğin daha empatik olma, bakım verme ve şefkat ifade edebilme yönünde bireyi şekillendirmiş olabileceği düşünülmüştür. Ebeveyn rolleri üstlenmedeki çocukluk deneyimleri içselleştirilmiş ve psikolojik danışmanlık, psikoloji, tıp veya hemşirelik alanı gibi yardımcı mesleklerde yer almak için motivasyona dönüştürülmüş olabileceği vurgulanmıştır.

Madden, Shaffer (2016), çocukluk çağında ebeveynlik deneyimleri, genç erişkinlerde romantik ilişki iletişimi ve mevcut bağlanma ile ilgili inançlar arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, çocukluk çağında yüksek düzeydeki duygusal ebeveynlik tecrübesinin genç yetişkin romantik ilişkilerde daha düşük yapıcı iletişim düzeyleriyle ilişkilendirilmiştir. Beklendiği gibi, duygusal ebeveynlik, yüksek seviyedeki endişeli ve kaçınan bağlanma ile ilgili bilişlerle ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Araçsal ebeveynliğin ise romantik ilişkilerde yapıcı iletişim ile ilgili olduğu ancak araçsal ebeveynlik geçmişine sahip olanlara verilen potansiyel olarak ağır sorumluluk, ihtiyaçlarını karşılayacak bir ilişkide, bir başkasına bağımlı olma isteklerini azaltmaya hizmet ediyor olabileceği düşünülmüştür.

Williams (2015), üç bölümden oluşan araştırma (nicel, yazılı anlatım, röportaj), çocukluk dönemindeki ebeveynlik deneyimlerini takiben ortaya çıkmakta olan yetişkinlik dönemindeki uyumu araştırmak için nicel ve nitel yöntemler kullanmış ve ebeveynlik sonuçlarını etkileyebilecek faktörleri belirlemeye çalışmıştır. Toplamda, 205 katılımcıdan elde edilen veriler çalışmanın nicel kısmında analiz edilmiştir. 181 katılımcı yazılı anlatı yanıtı vermiş ve 10 kişi bir takip görüşmesine katılmıştır. Nicel ve nitel yaklaşımlardan elde edilen sonuçlar, ebeveynleşmenin artan içselleştirici semptomlar, azalan pozitif sosyal ilişkiler, azalan yaşam doyumu ve artan madde kullanımı gibi birtakım uyumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ebeveynlik, ebeveyn inançlarına karşı olan ideolojik ve kişilerarası değerler ile de

ilişkilendirilmiştir. Nicel ve nitel yöntemler yoluyla, ebeveynlik ve daha sonraki sonuç arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek köken ailesinde algılanan adaletsizlik, yetişkin rollerinin algılanan stresi, kişisel yönetim becerileri, destekleyici ebeveynlik, iyimser tutum ve öğrenilen becerilerin algılanan değeri olmak üzere altı faktör belirlenmiştir.

Sang, Cederbaum ve Hurlburt (2014) yapılan çalışmada, ebeveynlik ve ergen kızların risk katılımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapısal aile sistemleri teorisi rehberliğinde (Minuchin, 1974), ebeveynleşmenin kızların madde kullanımı ve cinsiyeti ile ilişkili olacağı varsayılmıştır. Bu çalışma, ebeveynlik ve ergen risk davranışı arasındaki ilişkiyi ve ebeveyn izlemenin düşük gelirli bir ergen kız çocuğu ve anneleri örneğinde bu ilişkiyi nasıl değiştirebileceğini inceleyen ilk çalışmalardan biridir. Sonuçlar, ebeveynlerin, özellikle kardeşler üzerindeki ebeveyn rolünün, annelerinde daha yüksek fiziksel semptom oranları olduğunu bildiren kız çocukları arasında biraz daha yüksek olduğunu ortaya koydu. Bu sonuçlar mevcut literatürle tutarlıdır (Stein ve ark. 1999, Tompkins, 2007). Ebeveynler ebeveyn sorumluluklarını daha az üstlendikleri bir ailede ebeveynlik rolü çocuğa devredilebilir. Çocuk da ebeveyn rolünü üstlenebilir. Fiziksel olarak hasta olan ebeveynlerin, çocuklarından yardım alma olasılığı daha yüksek olabilir. Bu durumda çocuklarda ebeveynlik görevlerini yerine getirme konusunda kendilerini daha sorumlu hissedebilir.

Khafi, Yates ve Luthar (2014), ekolojik bir çerçeve kullanarak yüksek riskli, düşük gelirli Afrikalı kökenli Amerikalı ergenlerle ile Avrupa kökenli Amerikalı ergenlerden oluşan örnekleme ebeveynliğin gençlik uyumuna etkilerini incelemiştir. Duygusal ve araçsal ebeveynlik, ergenlerin psikopatolojisi ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi üzerinde belirgin ve uzun vadeli etkileri olduğu gözlenmiştir. Duygusal ve araçsal ebeveynlik davranışlarının, artan dışsallaştırıcı davranış problemlerinin ve düşük ebeveynlik ilişkisinin Avrupa kökenli Amerikalı gençler arasında ağırlıklı olarak olumsuz sonuçlarla, duygusal ebeveynlik, artan ebeveyn-çocuk ilişkisi biçimindeki Afrikalı kökenli Amerikalı gençler arasında pozitif sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Bu bulgular, etnik farklılıkların, çok boyutlu bir ebeveynlik görüşünü, etkileri ancak gerçekleştikleri bağlam göz önüne alındığında anlaşılabilir kültürler olarak gömülü fenomen seti olarak desteklemektedir.

Jankowski, Hooper, Sandage ve Hannah (2013) tarafından yapılan çalışmada; ebeveynlik görevleri ve ruh sağlığı belirtileri arasındaki ilişkinin teorik bir modelini, arabuluculuk olarak algılanan adaletsizlik ve benliğin farklılaşmasıyla test edilmiştir. 783 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada ebeveynleşmenin gizli yapısı ile ruh sağlığı semptomları arasında anlamlı ve dolaylı bir etki bulunmuştur. Arabuluculuk olarak algılanan haksızlığa sahip ebeveynlik ile ruh sağlığı belirtileri arasında belirgin dolaylı etkiler gözlenmiştir.

Ebeveyn sağlığı (alkol kullanımı, depresif semptomlar ve vücut kitle indeksi) ile ebeveynlik arasındaki ilişkiyi incelendiği çalışmada, ebeveyn vücut kitle indeksi ile ergen depresif belirtileri arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin vücut kitle indeksi arttıkça, ergenlerin ebeveynleşme yaşantılarının arttığı belirlenmiştir (Hooper vd, 2012).

Nuttall, Valentino ve Borkowski (2012), annenin kendi kök ailesindeki ebeveynlik yaşantılarının kendi çocuğunun uyumu üzerindeki potansiyel riskini incelemiştir. Çocukluk döneminde yıkıcı bir ebeveynlik öyküsü olan annelerin çocuklarına sıcak davranma, hassasiyet gösterme, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını kabul etme ve ihtiyaçlarını karşılama olasılıklarının daha düşük olduğunu bu durumun çocuğun kendisini eşsiz bir birey olarak daha az kabul etmesini çocuğun keşif ve özerklik gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğini öngörmektedir.

Hooper, De Coster, White ve Voltz (2011), ebeveynleşme ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi açıklamak için 1984 ve 2010 yılları arasında yürütülen birbiriyle örtüşmeyen 12 çalışma yapılmıştır. Yapılan meta-analizlerin sonucunda, elde edilen küçük ancak anlamlı sonuçlar psikopatoloji türleri, örnekleme türü, ırk ve kullanılan ebeveynlik ölçüsü gibi dört faktörün ebeveynlik ve psikopatoloji arasındaki ilişkiyi değiştirdiğini göstermektedir.

Shaffer, Egeland (2011), ebeveyn çocuk ilişkilerinde sınır çözülmesinin, erken çocukluk döneminde görülen ebeveyn davranışlarının, ergenlik döneminde görülen davranışları ve ergenin psikososyal uyumuyla ilişkisini araştırdığı çalışmada, erken çocukluk dönemindeki sınır çözülmesinin erken yaştaki ergen sınır çözülmesini

öngörmüştür. Ergenlerin ebeveynlerine kendi akranları gibi davrandıkları (rol eşitleme) ve ergenlerin ebeveynlerine karşı fiziksel ya da psikolojik olarak uygun olmayan cinsel davranışlar gibi dışsallaştırılmış problem davranışlarda bulduklarını bulgulamıştır.

Williams (2010), ebeveynliğin farklı psikolojik sonuçlarını açıklamaya yardımcı olmak için birlikte yürüttüğü birinci çalışmada, lisans öğrencilerindeki iç kontrol odağı, ebeveynlik ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir; daha yüksek iç kontrol odağının çocuklukta ebeveynleşmeyi takip eden düşük depresyon düzeyleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. İkinci çalışmasında ise ergenlerden ve yetişkin katılımcılardan oluşan bir örneklem üzerinde ebeveynlik bağıntılarını işleyen teorik bir aile işlevini incelemiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar, çocukluk ebeveynliğinin sıklıkla fiziksel ve duygusal ihtiyaçların karşılanmadığı, karşılıklı destekleyici ilişkilerin olmadığı aile sistemlerinde bulunduğunu ve bu ailelerdeki ebeveynlerin çocuklarına daha az bakım gösterdiğini ortaya koymuştur.

Champion vd. (2009), depresyon öyküsü olan ve olmayan 72 anne ve ergen çocukları, anne depresyon öyküsü, mevcut anne depresif belirtileri, müdahaleci ve geri çekilen ebeveyn davranışı ve ergen bakım davranışları gençlikte uyumun yordayıcısı olarak incelenmiştir. İki tür bakım davranışı incelenmiştir: duygusal (örneğin, bir ebeveynin duygusal sıkıntısına bakmak) ve araçsal (örneğin, küçük kardeşlere bakmak). Her ne kadar depresyon öyküsü olan ve olmayan annelerin ergenleri, her iki bakım türüyle karşılaştırılabilir olsa da, bakım, ergenlerin yalnızca depresyon öyküsü olan annelerin ergenlerinin kaygı-depresyon raporları ve sosyal yeterlilik raporları ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Ayrıca, depresyon öyküsü olan annelerin çocukları arasında, duygusal, ancak araçsal olmayan, bakımın, ergenlerin anksiyete-depresyon belirtileri ve mevcut ebeveyn depresif belirtileri ve stresli ebeveynlik davranışlarını kontrol ettikten sonra sosyal yeterliliği ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Fitzgerald, Schneider, Salstrom, Zinzow, Jackson ve Fossel (2008) yaptıkları çalışmada, 499 kolej kadında aile riski (ebeveyn psikopatolojisi, ebeveyn hastalığı ve aile içi şiddet), çocuk cinsel istismarı ve psikososyal uyumla ilgili olarak ebeveynleşmenin rolünü (ailedeki yetişkin benzeri rolleri üstlenen çocuklar) incelemiştir. Sonuçlar, çocuk cinsel istismarının ve ailenin bağımsız ve doğrudan risk

almasının, daha yüksek düzeyde yanlış ayarlama olduğunu öngördüğünü, ancak yalnızca aile riskinin çocuklukta ebeveynliği pozitif olarak öngördüğünü göstermektedir. Ebeveynleşmenin beklenmedik bir şekilde daha az uyumsuzlukla ilişkili olduğu görülmüştür. Ebeveynliğin, erken aile riski ile uyumsuzluk arasındaki ilişkiye aracılık edemediği bulunmuştur. Bulgular, aile risk faktörlerinin ebeveynleşmeye katkıda bulunabileceğini ve ebeveynleşmenin her zaman daha zayıf psikososyal sonuçlarla ilişkili olmadığını göstermektedir.

Peris, Goeke-Morey, Cummings ve Emery (2008), 83 çift ve onların ergen çocuklarının üzerinde yaptıkları çalışmada, ergenlik dönemindeki gençliklerin ebeveynlik yaşantılarının yetişkin davranışları ve gençlik uyum sorunları ile olan ilişkilerini incelemiştir. Ebeveynlik; evlilik çatışması, gençlik tehdidi algıları, ebeveynin çocuk ilişkisinde düşük sıcaklık ve gençlerin evlilik çatışmasına müdahale etme eğilimi ile ilişkilendirildi. Araştırmada gençlerin, davranışları içselleştirme ve dışsallaştırma davranışlarıyla, yakın arkadaşlıklarda daha düşük yetkinlik gösterdiği bulunmuştur. Böylece bu bulgular, ebeveynlik yapısını desteklemekte ve çocuklara gelişimsel olarak uygun olmayan sorumlulukları yükleyerek ebeveynliğin zayıf gençlik sonuçlarına katkıda bulunabileceğine dair kanıt sağlamaktadır.

Hooper, Marotta ve Lanthier (2008), mevcut literatürün çoğu, ebeveynleşmeyle ilişkili risklere odaklanmış olsa da, ebeveynleşmeyle ilişkili potansiyel yararlarını (örneğin, travma sonrası büyüme) inceledikleri çalışmada travma sonrası büyümenin tahmin edicileri arasında: bağlanma, benliğin farklılaşması, ebeveynlik ve psikolojik dayanıklılığın yer aldığını psikolojik dayanıklılığın travma sonrası büyüme varyansının % 14'ünü açıkladığını bulmuşlardır.

Kelley vd. (2007) üniversite öğrencilerinin ailelerindeki ebeveynlik ve aile sorumluluğunu inceledikleri çalışmada, alkolik ebeveyni olanlar, alkol sorunu olmayanlara kıyasla daha fazla ebeveynlik, araçsal ve duygusal bakım ile geçmişe yönelik adaletsizlik algısı bildirmişlerdir. Bununla birlikte, babaları alkolik olanlara kıyasla, annelerinin alkol sorunu olduğunu düşünen katılımcılar geçmişe yönelik haksızlık algılarının ve ebeveynleşme yaşantılarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Stein, vd. (2007), ebeveynliği devam ettirmenin olumsuz etkilerinin devam edip etmediğini ya da ebeveynliğin olumlu sonuçlarının olup olmadığını değerlendirmek için 6 yıl sonra ergenleri tekrar değerlendirdiği çalışmada; ebeveyn rollerinin erken varsayımı kısa vadede olumsuz etkide bulunsa da uzun vadede, özellikle de ölen ya da hasta ebeveynleri fakirleşen ortamlar dahil olmak üzere ergenlerin yaşamlarında önemli stres söz konusu olduğunda bu becerilerin uyarlanabilir olabileceğini erken ebeveynleşmenin 6 yıl sonra daha iyi adaptif başa çıkma becerileri, daha az alkol ve tütün kullanımı öngördüğü bulunmuştur. Bu sonuç, adaptasyon veya gelişime yönelik ciddi tehditlere rağmen pozitif sonuçlar olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılığın birçok ciddi risk faktörüne sahip olanlar arasında bile yaygın olduğu fikrini desteklemektedir.

Burnett, Jones, Blwaise ve Ross (2006) 10 poliklinikten gelen 123 katılımcı ile yaptıkları çalışmada, ebeveyn alkolizminin ve ailenin öngörülemezliğinin, ailenin ebeveyn rolünü üstlendiği zaman ebeveynliğin gelişimine katkıda bulunup bulunmadığını incelemeye çalışmıştır. İki hiyerarşik regresyon analizi, ailenin öngörülemezliğini ve ebeveyn alkolizminin her birinin çocukluk ebeveynliğine bağımsız katkılar yaptığını doğrulamıştır.

Kretchmar, Jacobvitz (2002), hem bağlanma hem de aile sistemleri teorilerine dayanarak yapılan bu çalışma, annelerin mevcut anneleriyle olan ilişkilerinde gözlenen ilişki kalıplarının bebekleriyle ilişkilerinde nasıl yeniden yaratıldığını inceleyen ilk çalışmalardan biridir. Anneleri tarafından ocuk olarak kabul edildiğini hatırlayan ve kendi anneleriyle oldukça dengeli ilişkileri olan annelerin, şu anda 9 aylık bebeklerinde daha hassas ve daha az müdahaleci olduğunu ortaya koydu. Bu sonuçlar, annelerin kendi bakıcılarıyla yaşadıkları ilişki stratejilerini içselleştirdiği ve bu kalıpları bebekleriyle ilişkilerinde kullandıklarını göstermektedir.

Shifren (2001) ocukluk yıllarında ciddi sağlık sorunları olan ebeveynlerinin biri ya da her ikisi için birincil bakım veren kişilerin şimdiki ruh sağlıkları üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, ge bakıcıların olumlu ruh sağlığına sahip olduklarını erken yaştaki bakıcılık deneyimlerinin, ge bakıcıların yetişkinliklerinde evrensel olarak her zaman olumsuz sonuçlara yol amayabileceğini bulgulamıştır.

Jurkovic vd. (2001), boşanmanın ebeveynleşme yaşantıları üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada, yıkıcı ebeveynleşme yaşama olasılığının boşanmış ebeveynlerin çocuklarında boşanmamış ebeveynlerin çocuklarına göre çok daha fazla olduğu bulunmuştur.

Carroll, Robinson (2000), lisans öğrencilerini a) İşkolic ebeveyni olanlar, b) alkolik ebeveyni olanlar c) ebeveynlerinden en az biri hem işkolic hem de alkolik olanlar şeklinde gruplandırarak depresyon ve ebeveynlik arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmada, işkolic ya da alkolik ebeveyn olanların depresyon ve ebeveynlik ölçütlerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğunu, en az bir ebeveyni hem işkolic hem de alkolik olanların ise depresyon ve ebeveynlik düzeylerinin diğer gruplardan daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Stein, vd. (1999), AIDS'li ebeveynlerin ergen çocukları arasındaki ebeveynliği ve sonuçlarını inceledikleri çalışmalarında, annesi AIDS olan ergenlerin ebeveynleşmesinin daha çok ebeveynin ilaç tedavisi ile ilişkili olduğunu, ebeveynin AIDS'e bağlı hastalıklarının artması ya da ebeveynin uyuşturucu kullanımı, ergenin daha fazla eş ve ebeveyn rolü almasını öngörmüştür. Ayrıca yetişkin rol alma daha fazla içsel, duygusal sıkıntıya, cinsel davranış, alkol, esrar kullanımı, davranış sorunları gibi dışsallaştırılmış problem davranışları öngörmüştür.

Burkett (1991), çocukluk çağında aile cinsel istismarı öyküsü ile okul çağındaki çocukların annelerinin mevcut ebeveynlik davranışları arasında, aile etkileşimi gözlemleri ve annelerle yapılan görüşmeler arasındaki bağlantıları araştırmıştır. Benjamin'in Yapısal Sosyal Davranış Analizi ile analiz edilen video kasetli aile etkileşimi görevleri, çocukluk ailelerinde cinsel olarak istismara uğramış kadınların istismara uğramamış kadınlara kıyasla çocuk odaklı değil, daha çok kendi kendine odaklandığını göstermiştir. Görüşmelerde, istismara uğrayan kadınlar, duygusal destek için çocuklarına daha fazla güvendiğine dair güçlü kanıtlar ortaya koymuştur. Bu bulgular, istismarın önceki nesilde meydana geldiği zamanlarda bile, çocuk cinsel istismarı ile işaretlenmiş aile sistemlerinde, ebeveyn-çocuk rolünün tersine çevrilmesi

de dahil olmak üzere, yüksek geçirgenliğe sahip nesiller arası sınırların teorik ve klinik izlenimlerini desteklemektedir.

2. Psikolojik Dayanıklılıkla İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde psikolojik dayanıklılık ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış benzer çalışmalara değinilecektir.

2.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Öğretmen adayları psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlerden cinsiyet, aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; algılanan anne-baba tutumu ve yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere göre ise anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (Hoşoğlu vd. 2018).

Kahve (2017), ülkemizde yaşayan Irak'dan göç etmiş Türkmen mültecilerde, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) gelişimi ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, mülteciler arasında TSSB prevalansının %25.7 olduğu, cinsiyet, medeni durum, çalışma durumu, eğitim seviyesi, ailede psikiyatrik hastalık öyküsü olması, sigara kullanımı, ek fiziksel hastalık gibi sosyodemografik özelliklerin TSSB gelişiminde etkili olmadığı, yalnız "savaş sırasında bir yakını kaybetmenin" TSSB gelişimiyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. TSSB tanısı alan bireylerin; psikolojik dayanıklılıkları arttıkça, travma belirtilerinin şiddet ve sıklığının azaldığı saptanmıştır. Elde edilen bulgular, bilinenin aksine savaş travmasının; yalnız askerler üzerinde değil sivil halk üzerinde de uzun yıllar süren ve savaş ortamından ayrılıp başka bir ülkeye göç etseler bile bu kişilerde devam eden ruhsal sorunlara sebep olabileceğini göstermektedir.

Nerikli (2017) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerindeki psikolojik dayanıklılık, beden imajı ve duygusal kaynaklı aşırı yemek yeme (emosyonel yeme bozukluğu) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Yaşları 18-50 yaş aralığında toplam 350 kişi (222 kadın ve 128'i erkek) üzerinde yapılan çalışmada, özerklik ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki incelenmiştir.

Psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu; psikolojik dayanıklılık ile yaş, sosyoekonomik düzey açısından anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur (Ernas, 2017).

Üniversite öğrencilerinin değer yönelimlerinin psikolojik dayanıklılığa etkisinin incelendiği çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri, algılanan sosyo-ekonomik gelir ve günlük televizyon izleme süresi arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet, anne- baba öğrenim durumu ve sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Ağırkan, 2017).

Eğitim fakültesindeki öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve erteleme düzeylerinin incelendiği çalışmada, öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılığı ile erteleme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bu çalışmada öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeylerinin buldukları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği gözlenmiştir (Öksüz ve Güven 2014).

Kapıkıran ve Kapıkıran (2016), tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkide arabulucu olarak benlik saygısının rolü incelenmiştir. Bu çalışmada, psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunurken; psikolojik dayanıklılık ile depresyon arasında negatif bir ilişki olduğunu bulunmuştur.

Arslan (2016), ergenlerde psikolojik kötü muamele-duygusal problemler ile psikolojik kötü muamele-davranışsal problemler arasındaki ilişkilerde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısının aracılık rolünü incelemek için yapısal eşitlik modeli kullandığı çalışmada; psikolojik kötü muamelenin, esneklik ve benlik saygısı ile negatif, davranışsal ve duygusal problemlerle pozitif olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı ayrıca davranış ve duygusal problemleri de öngörmüştür. Psikolojik dayanıklılık ve özgüvenin psikolojik olarak kötü muamele görmüş bireylerde duygusal ve davranışsal problemlerde koruyucu bir rol oynadığı ortaya koyulmuştur.

Üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık, sosyal destek, baş etme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmada, psikolojik iyi

oluşun aileden, arkadaşlardan ve diğerlerinden önemli ölçüde direnç, başa çıkma ve sosyal destek ile istatistiksel olarak öngörüldüğünü göstermiştir. Sosyal destek ve baş etme becerilerinin, psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği bulunmuştur (Malkoç ve Yalçın 2015).

Özkara vd. (2016), öğretmen adaylarının fiziksel aktivite deneyimi ile psikolojik dayanıklılıklarını inceledikleri çalışmada, öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılığı ile fiziksel aktivite deneyimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yapılan analizler, fiziksel aktivitelere katılımın, psikolojik dayanıklılığın önemli belirleyicisi olduğunu ortaya çıkardı. Ayrıca, öğretmen adaylarının hem fiziksel aktivite düzeyleri hem de cinsiyet, bölüm ve lisanslı spor katılım statüsü bakımından psikolojik dayanıklılık düzeyleri anlamlı bulunmuştur.

Evli bireylerdeki psikolojik dayanıklılık düzeyleri çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Buna görecinsiyet, yaş, kendisinin ve eşinin bir işte çalışması ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bununla birlikte hem kendisinin hem de eşinin öğrenim durumu ve ekonomik durum algısı ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Bektaş ve Özben, 2016).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada, benlik saygısının psikolojik dayanıklılık, yaşam memnuniyeti, depresif belirtiler arasındaki rolü incelenmiştir. Psikolojik dayanıklılık, yaşam memnuniyeti ve depresif belirtiler arasındaki ilişkide pozitif dünya görüşünün ve umudun kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur (Erarslan, 2014).

Kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılığa etkisinin incelendiği çalışmada, dışadönüklük, özdisiplin, gelişime açıklık ve uyumluluk seviyeleri yüksek, nörotiklik seviyeleri düşük kişilerin psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çetin, Yeloğlu ve Basım, 2015).

Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu incelendiği çalışmada, benlik kurgusu modellerinden ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik modellerinin psikolojik dayanıklılığın önemli birer yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Gündaş ve Koçak, 2015).

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin cinsiyetinin, geldikleri coğrafik bölgenin, ekonomik durumlarının ve babalarının eğitim durumlarının psikolojik dayanıklılık ile arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal destek algılarının psikolojik dayanıklılık düzeylerini arttıran bir faktör olduğu gözlemlenmiştir (Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir. Araştırmaya göre, psikolojik dayanıklılık ile beş faktör kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik arasında negatif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk boyutları ile pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir (Topçu, 2017).

Van depremlerini yaşayanların psikolojik dayanıklılığını inceleyen çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile en çok ilişkilendirilen etkenlerin Tanrı inancı/dindarlık, maddi kaynaklar, sosyal ağlar ve ilişkiler, sağlık ve olumlu kişilik özellikleri olduğu ortaya koyulmuştur (İkizer 2014).

Van depreminden sonra TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) belirtiler ile psikolojik dayanıklılığı belirleyen bileşenlerin ilişkisi incelenmiştir. Psikolojik dayanıklılıktaki azalmanın TSSB belirtileri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Özgül olarak kendisi ve geleceği ile ilgili algısındaki yetersizliğin TSSB'deki “yeniden yaşantılama” ve “irritabilite (aşırı duyarlılık)” belirtileri ile sosyal destek çevresindeki kaynaklardaki yetersizliğin “kaçınma” ve “irritabilite (aşırı duyarlılık)” belirtileri ile ilişkili olduğu görülmüştür (Sakarya ve Güneş, 2013).

Kararımak (2007), tarafından depremedelerde psikolojik dayanıklılığı açıklayan olumlu duygusal ve bilişsel faktörler incelenmiştir. Benlik-saygısı, mizaca bağlı umut, iyimserlik, yaşam doyumu, olumlu duygular gibi kişisel faktörlerin hepsinin doğrudan ya da dolaylı psikolojik dayanıklılık ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada ise psikolojik dayanıklılık ile öz anlayış arasındaki ilişki incelenmiştir. Öz-anlayış ile psikolojik dayanıklılığın alt

boyutlarından güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma ve iletişim arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Bolat ve Deniz 2013).

Kararırmak ve Çetinkaya (2016), tarafından 1999 depremini yaşayan bireylerle gerçekleştirilen çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile benlik saygısı, olumlu duygular ve denetim odağı arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Hem olumlu hem de olumsuz duygularla psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Kılınç (2014)'ın ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerle yaptığı çalışmada, psikolojik dayanıklılık çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet, branş, yaş, kıdem ve görev yapılan okuldaki hizmet süresi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Ergenlerde benlik kurgusu ile psikolojik dayanıklılığı etkileyen sosyal destek çevresi, uyum sağlama, eşduyum ve mücadele azmi arasındaki ilişkinin incelediği çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile özerklik arasında negatif; ilişkisellik ve özerklik-ilişkisellik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Yıldırım, 2014).

Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada, ergenlerin duygusal zekâ özellikleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; psikolojik dayanıklılık ile duygusal zekânın sadece duygusallık alt boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Duygusal zekanın iyi oluş, özkontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutları ile psikolojik dayanıklılığın bireysel, aile/bakım verenler ve bağlam/kaynak alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur (Ergün, 2016).

Eminağaoğlu (2006), yaşları 12-16 arasında olan 27 sokak çocuğu ile yaptığı çalışmada, güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında psikolojik dayanıklılığı incelemiştir. Araştırmada, sokak çocuklarının diğer insanlarla duygusal yakınlık kurmak istediği, işbirliğine yatkın oldukları bulunmuştur. Bununla birlikte sokakta yaşayan çocuklarda depresif duygulanımın ve bilişsel katılığın diğer çocuklara göre daha fazla olduğu, daha az etkili örgütsel davranış gösterdikleri tespit edilmiştir.

Onat (2010) tarafından lise birinci sınıf öğrencilerinde algılanan ana baba tutumlarının psikolojik dayanıklılık düzeyine etkileri incelenmiştir. Araştırma

bulguları; lise birinci sınıf öğrencilerinden anne babalarını demokratik olarak algılayanların, anne ve babalarını otoriter olarak algılayanlara göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Sipahioğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada, farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiştir. Çalışmada, ailesi ile birlikte zorlu ekonomik koşullarda yaşama ile tek ebeveyn ile birlikte yaşamının, cinsiyet ve okul türü değişkenlerine göre farklılaştığı ortaya koyulmuştur.

Özcan (2005) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin ailelerinin birliktelik-boşanmışlık durumları psikolojik dayanıklılıkları ve koruyucu faktörleri ile cinsiyet değişkenleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anne-babası birlikte olan lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığı ve koruyucu faktörleri anne babası boşanmış olanlara göre daha yüksek olduğu bulunurken; cinsiyete değişkenine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelendiği çalışmada, benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada, benlik saygısının artmasının, psikolojik dayanıklılığı arttırdığı görülmüştür (Sarıkaya, 2015).

Sezgin (2012)'nin ilköğretim okullarında çalışan 347 öğretmen ile yaptığı çalışmada, psikolojik dayanıklılığı bazı demografik değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonuçları, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet ve branş göre anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya koymuştur. Ayrıca psikolojik dayanıklılık ile yaş ve mesleki kıdem arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Psikolojik dayanıklılık ve dindarlığın incelendiği çalışmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı; anne eğitim durumu arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyinin de arttığı, baba eğitim düzeyine göre psikolojik dayanıklılığın farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte psikolojik dayanıklılık ile dindarlığın duygu boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Sezgin, 2016).

Yokuş (2015), öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile akademik başarı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, psikolojik dayanıklılıkları ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Turan (2014) tarafından yapılan çalışmada, ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin algılanan sosyal destek düzeyleri açısından incelenmiştir. Sosyal destek boyutları ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; fiziksel, cinsel ve duygusal ihmal alt boyutları ile negatif yönde anlamlı ilişkili içinde olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre bu değişkenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ve psikolojik dayanıklılığın önemli yordayıcıları olduğu sonucuna varılmıştır.

Ergenler ile ilgili yapılan başka bir çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile stresle baş etme stratejileri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin stresle baş etme stratejilerinden olan planlı problem çözmenin, sosyal destek arayışının psikolojik dayanıklılık ile olumlu yönde bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyo-ekonomik koşullar açısından yalnız yüksek gelire sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek bulunmuştur (Yöndem ve Bahtiyar, 2016).

Eğitim yöneticilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile karar verme stillerinin incelendiği çalışmada, eğitim yöneticilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırmada, okul müdürlerinin, okul müdür yardımcılarında göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür (Yıldız 2015).

Bir başka çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada, psikolojik dayanıklılığın, cinsiyet, aile tipi, algılanan ebeveyn tutumu ve temas türleri üzerinde ortak etki göstermediği ortaya koyulmuştur (Ülker-Tümlü, 2012).

Akademik personelin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmada, psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet, yaş, medeni durum, ünvan, hizmet yılı ve buldukları

üniversitedeki hizmet yılı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir (Ülker ve Recepoğlu, 2013).

Yapılan bir başka çalışmada, ergenlerin anne babalarının birliktelik durumu, gelecek beklentisi ve psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir. Elde edilen bulgular, psikolojik dayanıklılık ile gelecek beklentisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile anne babanın birlikte olma, kardeş sayısı, sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmazken; cinsiyetve okul değişkenleriile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür (Aktaş, 2016).

Anne-babası resmi olarak boşanmış lise eğitim gören 144 ergenle yapılan çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyinin yordayıcı etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık ileyaşam doyumları arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca psikolojik dayanıklılık, yaşam doyumu ve yalnızlık düzeylerinde arkadaş sayısı ya da kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir (Altundağ, 2013).

Psikolojik dayanıklılığın işgörenlerin, örgütsel özdeşleşme ve tükenmişlik duyguları ile ilişkisinin incelendiği çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile örgütsel özdeşleşme arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken; psikolojik dayanıklılık ile tükenmişlik duygusu arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (Bitmiş, Sökmen ve Turgut, 2014).

Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada, lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile öfke ve öfke ifade tarzları incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerine ailede, arkadaş çevresinde ve okulda sağlanan sosyal desteğin; uyum, mücadele azmi ve empatialt boyutları ilepsikolojik dayanıklılık seviyelerine etki ettiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları ile öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arttıkça öfke duyguları azalmakta, öfke kontrol puanları yükselmektedir (Dündar, 2016).

Gürkan (2014), Prizren Üniversitesi ile Balıkesir Üniversitesi'nde okuyan üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve iyilik halini cinsiyet, sınıf, bölüm ve üniversite değişkenleri açısından incelediği çalışmada, öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iyilik halleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Psikolojik dayanıklılık ve iyilik puanları ile üniversite bölüm ve sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada Kılıç (2014), yalnızlık düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, algılanan anne- baba tutumu, en uzun süreyle yaşadığı yerleşim yeri, mutluluk algısı, beklentilerini gerçekleştirme algısı, gelecekte umutlu olma algısı ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur.

Malkoç ve Yalçın (2015), üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık, sosyal destek, stresle başa çıkma ve psikolojik iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelediği çalışmada psikolojik iyi oluşun; psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma becerileri ve aileden, arkadaşlardan ve diğerlerinden alınan sosyal destek değişkenleri tarafından anlamlı bir şekilde yordandığını göstermiştir. Aracı değişken analizi sonuçları da, sosyal destek ve stresle başa çıkma becerilerinin, psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık değişkenleri arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü olduğu bulunmuştur.

Üniversite eğitimi sırasında kredi ve yurtlar kurumunda kalan öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları ile yaşamda anlam seviyeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları ile yaşamda anlam seviyeleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Parlak, 2014).

Gökmen (2009), şiddet görmüş kadınlarla yapılan çalışmada, bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiştir. Kadın sığınma evinde yaşayan kadınların psikolojik dayanıklılık düzeyleri eşiyile birlikte yaşayan kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Terzi (2008) psikolojik dayanıklılık ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Psikolojik belirtileri yordamada stresin ve strese karşı direnç sağlayan kişilik özelliklerinin etkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları, psikolojik dayanıklılığın travmaya maruz kalan kişilerde oluşabilecek psikopatolojideki önemini vurgulanmıştır. Bununla birlikte psikolojik belirtileri açıklamada duygu odaklı baş etme ve algılanan sosyal destek kadar etkili olmadığı görülmüştür (Durak 2002).

2.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Hou, vd (2017), tarafından yapılan çalışmada; algılanan stres ile sorunlu sosyal paylaşım sitesi kullanımı arasındaki ilişkiyi test etmek ve psikolojik dayanıklılığın bu ilişkiyi yönetip yönetmediği incelenmek amaçlanmıştır. Bulgular, algılanan stres ile problemlili sosyal paylaşım sitesi kullanımı arasındaki ilişki, psikolojik dayanıklılığı düşük olan öğrenciler için istatistiksel olarak anlamlıyken, psikolojik dayanıklılığı yüksek olanlar için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Fletcher ve Sarkar, (2012), psikolojik dayanıklılık ve optimal (en ideal) spor performansı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada çok sayıda psikolojik faktörün dünyanın en iyi atletlerinin zorluk değerlendirmelerini ve meta-bilişlerini etkileyerek stres yaratan potansiyel olumsuz etkilerinden koruduğunu göstermektedir.

Min vd. (2013), planlanan tedavileri için ardışık olarak hastaneye yatırılan yüz elli iki kanser hastası ile yaptığı çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile duygusal stres arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgular göre, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile duygusal sıkıntı arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Psikolojik dayanıklılığın kanser hastaları arasında duygusal stres için de önemli bir koruyucu faktör olduğu bulunmuştur.

Psikolojik dayanıklılığın, sosyodemografik faktörler, travma ile ilgili değişkenler ile kendi kendine bildirilen alkol kötüye kullanımı öyküsü için alkol kötüye kullanımı uyumuna karşı uzunlamasına etkilerinin araştırıldığı çalışmada, psikolojik dayanıklılığın artmasının alkol kötüye kullanımı ile ters ilişkili olduğunu ve zaman

içinde alkol kötüye kullanımı konusunda koruyucu olduğunu göstermiştir (Green, Beckham, Youssef ve Elbogen, 2014).

Munoz, vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada; eş şiddetine maruz kaldığı için sığınma evinden hizmet alan kişilerin algılanan kontrol durumu, umut düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre algılanan kontrol durumu ve umut düzeyinin eş şiddetine maruz kalıp yaşamına devam edenler arasında psikolojik dayanıklılık için önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir.

Sarkar ve Fletcher (2014) yaptıkları çalışmada, yüksek başarı gösteren bireylerin olağanüstü seviyelerde gelişmesini ve performans göstermesini sağlayan psikolojik dayanıklılık niteliklerini tanımlamıştır. Çalışma sonucunda psikolojik dayanıklılığı ve gelişen özellikleri öne çıkaran 6 temel özelliğin; pozitif ve proaktif kişilik, deneyim ve öğrenme, kontrol hissi, esneklik ve uyarlanabilirlik, denge ve bakış açısı, algılanan sosyal destek gibi özellikler olduğunu ortaya koymuşlardır. Veriler, yüksek başarı gösteren bireylerin zorlu ortamlarda başarılı olmasını sağlayan kişisel özelliklerin bir takımıydığını içeren psikolojik dayanıklılığın çok yönlü doğasını vurgulamaktadır.

Lowe, Sampson, Gruebner ve Galea (2015) tarafından Sandy Kasırgası sonrası fırtınadan en fazla etkilenen 418 kişiyle yaptıkları çalışmada, hem bireysel hem de topluluk düzeyindeki faktörlerin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, bireysel düzeyde ve topluluk düzeyinde kaynaklara sahip olmanın felaket sonrası psikolojik dayanıklılığı şekillendirmede etkili olduğunu kanıtlanmıştır.

Li vd. (2015), hemşirelik öğrencilerindeki psikolojik dayanıklılık, duygusal zeka ve travma sonrası büyümeyi inceledikleri çalışmada; travma sonrası büyüme, duygusal zeka ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkilendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar duygusal zeka ile travma sonrası büyüme ve psikolojik dayanıklılık ile travma sonrası büyüme arasında eğrisel bir ilişki olduğunu göstermiştir. Orta düzey duygusal zekâ ve psikolojik dayanıklılık en çok büyüme düzeyleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Kamu, özel sektörde ve yaşlı bakım sektörlerinde çalışan hemşirelerle yapılan çalışmada; demografik veriler, depresyon, kaygı ve stres, olumsuzluk etkisi, psikolojik dayanıklılık ve mesleki yaşam kalitesi incelenmiştir. Anksiyete, depresyon ve stres, sürekli olumsuz etkililik, tükenmişlik ve ikincil travmatik stres (şefkat yorgunluğu)

arasında anlamlı pozitif ilişkiler gözlenmiştir. Belirtilen değişkenlerin her biri ile psikolojik dayanıklılık ve şevkat doyumunda anlamlı negatif ilişkiler bulunmuştur. Aracılıklı regresyon analizi sonuçları, psikolojik dayanıklılığın kısmen kalıcı olumsuz etki ile şevkat doyumunda ilişkili aracılık ettiğini göstermiştir (Hegney, Rees, Eley, Osseiran-Moisson ve Francis, 2015).

Ebeveyn HIV'den etkilenen çocuklar arasında psikolojik dayanıklılığın gelişmesine ilişkin kavramsal bir psikolojik dayanıklılık çerçevesinin önerildiği çalışmada, psikolojik dayanıklılık süreçlerini teşvik etmek ve ebeveyn HIV'in çocukların psikolojik gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için üç etkileşimli sosyal ekolojik faktör önerilmiştir. Bilişsel kapasite, uyum sağlama motivasyonu, baş etme becerileri, din / maneviyat ve kişilik gibi iç varlıklar esneklik süreçlerini teşvik eder. Aile kaynakları ve topluluk kaynakları, esneklik sürecini kolaylaştıran iki kritik bağlamsal faktördür. Aile kaynakları sorunsuz geçiş, işlevsel bakıcılar, bağlanma ilişkisi ve ebeveynlik disiplini içerir. Topluluk kaynakları öğretmen desteği, akran desteği, yetişkin mentorları (rehber) ve etkili okulu içerir (Li, Chi, Sherr, Cluver ve Stanton, 2015).

Poole, Dobson ve Pusch (2017) tarafından yapılan çalışmada, çocuklukta kötüye kullanma, ihmal ve evdeki işlev bozukluğu gibi olumsuz çocukluk deneyimlerinin depresyon ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma birinci basamak kliniklere başvuran 4006 yetişkin hasta katılımcı ile yapılmıştır. Bu çalışmada, olumsuz çocukluk deneyimlerinin yeni depresyon için bir risk faktörü olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar, katılımcıların çoğunluğunun (% 70) en az bir olumsuz çocukluk deneyim tipine maruz kaldığını ve bu maruz kalmanın depresyon riskini arttırdığını göstermiştir. Psikolojik dayanıklılığın olumsuz çocukluk deneyimleri ile depresyon arasındaki ilişkiyi yönettiği bulunmuştur.

Dooley, Slavich, Moreno ve Bower (2017) yaptıkları çalışmada, orta derecede strese maruz kalmanın kansere karşı psikolojik dayanıklılığı artırıp arttırmadığını incelemiştir. Çalışmada, kanser tanısı sonrası hayatta kalan 122 meme kanseri hastasındaki kanser teşhisi öncesi yaşam boyu strese maruz kalma ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre orta derecede strese maruz kalma, meme kanseri mağdurları arasında psikolojik dayanıklılık ile

ilişkili olduğu, strese maruz kalmanın meme kanserine uyumu etkileyen önemli bir faktör olduğu bulunmuştur.

Çin’ de yaşayan göçmen işçilerin çoğu şehirlerdeki yaşam maliyetlerini düşürmek için çocuklarını evde bırakır ya da akrabalarının veya arkadaşlarının çocuklarına bakmaları için onların yanında verirler; dolayısıyla bu çocuklara “geride bırakılmış” çocuklar denir (Asis, 2006; Liang ve Ma, 2004). Geride bırakılmış 200 kız ve 214 erkek çocuk üzerinde yapılan çalışmada (Ai ve Hu, 2016), psikolojik dayanıklılığın “sosyal destek” ve “geride kalan” çocukların yalnızlığı arasındaki ilişki üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları psikolojik dayanıklılığın sosyal destek ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi değiştirdiğini göstermiştir. Geride kalan çocuklar düşük bir psikolojik dayanıklılık düzeyi bildirdiğinde, sosyal desteği yüksek olanlar, yalnızlıkta düşük sosyal desteği olanlara göre daha düşük puanlar bildirmiştir. Ancak, sosyal desteğin yalnızlık üzerindeki etkisi, yüksek psikolojik dayanıklılık grubunda, düşük psikolojik dayanıklılık grubundakinden daha küçük olduğu bulunmuştur. Bu çalışma, psikolojik dayanıklılığın, sosyal desteğin geride kalan çocukların yalnızlığı üzerindeki etkisini olumlu hale getirdiğini göstermiştir.

Asis (2006), Filipinler’de, büyük çaplı yurtdışı göç sonucu babaların, annelerin veya her ikisinin yokluğundan en çok etkilendiği düşünülen geride kalan çocuklar (özellikle 10-12 yaşları ve ergenler) ile ilgili yaptığı çalışmada, bu çocukların göçmen ebeveynleri olmadan sorunlarla nasıl başa çıktıklarını incelenmiştir. Araştırma sonuçları göçün, göçmenler ve çocukları için duygusal bir yer değiştirme yaratmasına rağmen, çocukların bağımsızlığı için de fırsatlar yarattığı, çocukların refahının bir ya da iki ebeveyni olmayışı nedeniyle ciddi bir şekilde zayıflamadığı, ailenin göçün yer değiştiren etkilerine uyum sağlama kapasitesinin olduğunu ortaya koymuştur. Yaş aralığındaki çocuklar, aile üyeleriyle, okulla ilgili meselelerle veya erkek kız ilişkileriyle (daha büyük çocuklar söz konusu olduğunda) ilgili sorunlarla karşılaştıklarında başa çıkma yöntemlerini kullandıklarını bildirmişlerdir. Özellikle kızların yaklaşık yarısına yakını genç kardeşlerin bakımında rol oynadıklarını, kardeşlerine okul ilgili görevlerinde yardım ettiklerini ifade etmiştir. Bazı ergenler küçük kardeşlerinden sorumlu olduklarını bildirmiştir. Çocukların aynı zamanda aileyi göç sırasında bir arada tutmaya çalışan aile sisteminin bir parçası oldukları gözlemlenmiştir.

Graber, Turner ve Madill (2016), tarafından yapılan çalışmada yaşları 11 ile 19 arasında değişen toplam 409 ergenle yakın arkadaşlık kalitesi, psikolojik dayanıklılık, sosyal destek ve diğer kaynaklar incelenmiştir. Bulgular, algılanan dostluk kalitesi ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre ergen arkadaşlığı ve psikolojik dayanıklılık modelinin destekleyici bir yakın arkadaşlığın, yapıcı bir başa çıkma tarzının geliştirilmesini destekleyerek, destekleyici bir arkadaşlık ağı kullanarak, çabaları teşvik ederek, sosyoekonomik açıdan savunmasız ergenlerde psikolojik dayanıklılığı arttırdığı tespit edilmiştir.

Sagone ve De Caroli (2014) tarafından yapılan çalışmada, 224 orta ve geç ergenden oluşan bir örnekleme psikolojik iyi oluşun boyutları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar, çevresel ustalık, kişisel gelişim ve öz kabul ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir. Ergenler ne kadar çok kişisel ihtiyaçlara uygun bağlamları seçebiliyorlarsa, o kadar kendilerini büyüyen, genişleyen görüyorlardı ve kendilerini daha tatmin edici buluyorlardı. Erkekler, kızlardan ve geç ergenlerden daha iyi bir refah (çevresel ustalık ve kendi kendine kabullenme) ifade etmişlerdir. Elde edilen sonuçlar psikolojik iyi oluşun psikolojik dayanıklılığın iyi bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir.

Wu vd. (2017), Çinli geride kalan toplam 386 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada psikolojik dayanıklılığın depresyon üzerindeki uzunlamasına etkilerini incelemiştir. Çok değişkenli analiz ileri yaş ve temel depresif belirtilerin takip depresyonu ile pozitif ilişkili olduğunu, psikolojik dayanıklılık ve yaşam kalitesinin takip depresyonu ile negatif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular, psikolojik dayanıklılığın geride kalan çocuklar arasında depresyon gelişmesinde önemli bir koruyucu faktör olduğuna dair kanıtlar sağlamıştır.

Kanserli çocukların ebeveynlerinde psikolojik dayanıklılığı inceleyen çalışmada, daha düşük psikolojik dayanıklılık kaynaklarının daha fazla sıkıntı, daha düşük sosyal destek ve daha düşük aile fonksiyonu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Psikososyal sonuçların zayıf olmasından dolayı düşük psikolojik kaynaklara sahip olanların daha büyük risk altında olduğu tespit edilmiştir (Rosenberg, vd., 2014).

Çinli 366 kadın hemşire arasında yapılan çalışmada psikolojik dayanıklılık, tükenmişlik ve psikolojik stres arasındaki ilişki araştırılmıştır. Psikolojik dayanıklılık, psikolojik stres ve tükenmişlik ile negatif yönde ilişkiliyken tükenmişlik, psikolojik stres ile pozitif olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Arabuluculuk analizinde, psikolojik dayanıklılığın duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve psikolojik sıkıntı boyutları arasındaki ilişkiye kısmen aracılık edebileceğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, tükenmişlik ile kadın hemşirelerdeki psikolojik sıkıntı arasında psikolojik dayanıklılığın aracı olduğunu vurgulamaktadır (Zou, Shen, Tian, Liu, Li, Kong ve Li, 2016).

Sagone ve De Caroli (2014) tarafından yapılan çalışmada, 20-26 yaşları arasındaki 183 İtalyan üniversite öğrencisinden oluşan örneklemden psikolojik dayanıklılık, psikolojik iyi oluşun boyutları ve başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiler incelemiştir. Elde edilen sonuçlar, yüksek düzeyde olumlu tutumun, yeniden yorumlama ve problem çözme stratejileri ile pozitif, ilişkiden kaçınmayla başa çıkma ve pozitif düzeyde çaresizlik / yabancılaşma ile pozitif olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yüksek düzeydeki olumlu tutum, psikolojik iyilik halinin hemen hemen tüm boyutlarıyla pozitif olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Yüksek seviyelerde çaresizlik / yabancılaşma ile psikolojik iyi oluş arasında olumsuz bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, psikolojik refahın neredeyse tüm boyutları olumsuzluktan kaçınma stratejisi ve pozitif olarak problem çözme başa çıkma ile ilişkilendirilmiştir.

Kotzé ve Kleynhans (2013), Güney Afrika üniversitesinde eğitim gören 789 birinci sınıf öğrencisinin akademik performansının yordayıcısı olarak psikolojik iyi oluşu ve psikolojik dayanıklılık özelliklerini araştırdığı çalışmada, tükenmişlik (özellikle duygusal tükenme ve negatif tutum) ve psikolojik dayanıklılığın (özellikle din) akademik performansın istatistiksel olarak önemli belirleyicileri olduğunu göstermiştir. Güçlü manevi / dini inançlara sahip görünen öğrencilerin, akademik performans konusunda düşük dini inançlılara göre daha başarılı oldukları bulunmuştur.

Gooding, Johnson ve Tarrier (2012) tarafından yapılan çalışmada, 64 yaşından büyük yaşlı erişkinler de ve 26 yaşından küçük gençlerde, psikolojik dayanıklılık incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, yaşlı yetişkinlerin, özellikle duygusal düzenleme kabiliyeti ve problem çözme açısından daha esnek bir grup olduğu;

gençlerin ise sosyal destekle ilgili daha fazla psikolojik dayanıklılığa sahip olduğunu ortaya çıkmıştır. Genel sağlık ve düşük enerji seviyelerinin düşük algılanması, yaşlarına bakılmaksızın düşük direnç seviyelerini öngörüyordu. Düşük umutsuzluk puanları, her iki grupta da daha fazla psikolojik dayanıklılık olduğunu öngörmüştür. Daha yüksek düzeyde akıl hastalığı ve fiziksel işlev bozukluğu yaşamak, özellikle yaşlı erişkinlerde sosyal destek direnç ölçeğinde yüksek direnç puanları öngörmüştür. Depresyonun duygusal düzenlemeye bağlı psikolojik dayanıklılık üzerindeki olumsuz etkileri, ümitsizlikler ile ancak genç erişkinlerde azalmıştır. Bu sonuçlar hem genç hem de yaşlı erişkinlerde psikolojik dayanıklılık ile ilişkili başa çıkma becerilerinin korunmasının önemini vurgulamakla birlikte, farklı psikolojik süreçlerin yaşam boyu psikolojik dayanıklılığın altında olduğunu göstermiştir.

Souri ve Hasanirad (2011) tarafından tıp fakültesinde eğitim gören 414 öğrenci ile yapılan çalışmada, psikolojik dayanıklılık, iyimserlik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, psikolojik dayanıklılığın psikolojik iyi oluşu öngörebildiğini ve iyimserliğin psikolojik dayanıklılık ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide küçük bir arabuluculuk rolü oynadığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, psikolojik iyi oluşun, psikolojik dayanıklılık gibi kişisel özelliklerden etkilendiğini ve bireyin psikolojik dayanıklılık derecesine bakılmaksızın bireyin iyimserliğinin bir dereceye kadar psikolojik iyi oluş sağlayabileceğini göstermiştir.

Lee vd. (2013), tarafında yapılan bir başka araştırmada, psikolojik dayanıklılık ile ilgili değişkenler arasındaki ilişki meta-analitik bir yöntem kullanarak araştırılmıştır. Sonuçlar, psikolojik dayanıklılık üzerindeki en büyük etkinin koruyucu faktörlerden, orta etkinin risk faktörlerinden geldiği ve en küçük etkinin de demografik faktörlerle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Yaşam doyumu ve depresyon arasındaki ilişkilerin kendine, dünyaya ve geleceğe (pozitif bilişsel üçlü) yönelik olumlu görüşler ile açıklanıp açıklanamayacağını test edildiği araştırmada, bulgular, benlik, dünya ve gelecek hakkında olumlu bilişlerle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Daha yüksek psikolojik dayanıklılık seviyesine sahip olan bireyler, önemli ölçüde daha fazla olumlu bilişe sahipti ve önemli ölçüde daha yüksek yaşam doyumu düzeyleri ve daha düşük depresyon seviyeleri

bildirmişlerdir. Pozitif bilişsel üçlünün, psikolojik dayanıklılığı arttırdığı belirlenmiştir (Mak, Ng ve Wong, 2011).

Kanada'daki göçmen Çinli ailelerden gelen ortalama yaşı 12 olan 95 gençle yapılan çalışmada (Costigan, Koryzma, Hua ve Chance 2010) etnik kimlik, başarı ve psikolojik dayanıklılık incelenmiştir. Yüksek etnik kimliğin, ortalamanın üzerinde bir başarı ve benlik saygısı ile ilişkili olduğu; ayrıca ortalamanın altında depresif belirtiler gösterdiği bulgulanmıştır. Etnik kimliğin güvenlik açığı etkileri daha azdı; düşük etnik kimlik, ortalamanın üstünde olan depresif belirtilerle ve sadece erkekler için, ortalama benlik saygısının altındaydı. Ayrıca bu çalışma, yüksek etnik kimliğin, etnik kimliğin olası bir koruyucu etkisi olduğunu göstererek, yetersiz başarı stresini bastırılabilceği ileri sürülmüştür.

Perez, Espinoza, Ramos, Coronado ve Cortes (2009) tarafından yapılan çalışmada, izinsiz yasadışı göçmen Latin öğrencilerin akademik dayanıklılıkları incelenmiştir. Araştırma sonuçları, belirli risk faktörlerine rağmen yüksek düzeyde kişisel ve çevresel koruyucu faktörleri (örneğin, destekleyici ebeveynler, arkadaşlar ve okul etkinliklerine katılım) olan izinsiz-yasadışı göçmen öğrencilerin, kişisel ve çevresel kaynakları düşük olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde akademik başarı gösterdiklerini ortaya koymuştur.

Ong, Bergeman, Bisconti ve Wallace (2006) yaptıkları çalışmada, stres sürecindeki psikolojik dayanıklılığın ve pozitif duyguların işlevsel rolünü araştırmışlardır. Psikolojik dayanıklılıklardaki farklılıkların, strese verilen günlük duygusal tepkilerde anlamlı farklılıklar ortaya çıkardığını göstermiştir. Bulgular, zaman içinde, olumlu duygu deneyiminin, yüksek psikolojik dayanıklılıkları olan bireylerin günlük stresden etkili bir şekilde iyileşme yeteneklerine katkı sağladıklarını göstermiştir.

Hamill (2003) tarafından yapılan çalışmada; önemli bir sıkıntı karşısında yeterlilik olarak tanımlanan bir yapı olan psikolojik dayanıklılık, hem kendi kendine rapor hem de ebeveyn verileri kullanılarak seçmeli bir psikoloji dersine kayıtlı olan 16-19 yaş arası 43 lise öğrencisi arasında incelenmiştir. Çalışmada öz yeterlik, kontrol algıları, strese cevap, sabır ve başa çıkma mekanizmaları çeşitli anketler ve

yapılandırılmış görevler kullanılarak ölçülmüştür. Analiz dört farklı grup ortaya çıkardı: Psikolojik dayanıklılığı olan ergenler, yetkin ergenler, uyumsuz ergenler ve düşük sıkıntı / düşük yetkinlik grubu ergenler. Psikolojik dayanıklılığı olan ergenler ve yetkin ergenler öz-yeterlik ve başa çıkma mekanizmaları bakımından benzerdi ve uyumsuzluk ve düşük yetkinlik / düşük güçlük grubu bu önlemlerde psikolojik dayanıklılığı olan ergenler ve yetkin gruplardan daha düşük puan aldı. Özyeterlilik ve başa çıkma yanıtlarını ifade etme yeteneği, psikolojik dayanıklılık grubu öngörüldüğü gibi uyumsuz gençlerden ayıran önemli kişilik özellikleriydi. İç kontrol, strese cevap verme, sabretme ve olumlu başa çıkma seçenekleri seçme yeteneği, dört grup arasında farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yurt içi ve yurt dışı alan yazın incelendiğinde, psikolojik dayanıklılığın depresyon, travma, kaygı, doğal afetler, göç, beden imajı, emosyonel yeme bozukluğu, benlik saygısı, duygusal problemler, özgüven, sosyal destek, baş etme, psikolojik iyi oluş, direnç, fiziksel aktivite, yaşam memnuniyeti, depresif belirtiler, öz anlayış, iyimser olma, özerklik, duygusal zeka, öz kontrol, fiziksel ve cinsel istismar, gelecek beklentisi, risk faktörleri, koruyucu faktörler, alkol ve madde kullanımı, şiddete maruz kalma, psikopatolojik sorunlar, mutluluk algısı, yalnızlık, örgütsel özdeşleşme, tükenmişlik, dindarlık gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiş ve farklılaşma düzeylerine bakılmıştır. Bununla birlikte psikolojik dayanıklılık ile ilgili araştırmalarda, psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yaş, sosyoekonomik durum, televizyon izleme süresi, anne- baba tutumu, anne-baba eğitim durumu, coğrafi bölge, hizmet süresi, branş, bölüm, okul türü, gibi demografik değişkenlerin ilişkisi incelenerek, anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırma grubu, kullanılan veri toplama araçları, veri toplama yöntemi, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

A. Araştırmanın Modeli

Araştırmada model olarak ilişkisel tarama yöntemi seçilmiştir. İlişkisel araştırmalar, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ya da derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2012).

B. Araştırma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu; 2017 – 2018 akademik yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 4104 öğrenci arasından belirlenen 504 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubu belirlenirken fakülte bünyesinde bulunan 11 anabilim dalı (Tablo 1) tabakalar olarak belirlenmiş ve tabakalar arasından basit rastgele (tesadüfi) seçim yapılmıştır. Tabakalı örneklem yöntemi, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan örneklem yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırmada belirlenen örneklem grubuna ait betimsel istatistikler ise, Tablo 1' de gösterilmiştir;

Tablo 1. Araştırma Grubu' na Ait Betimsel İstatistikler

		N	%
Cinsiyet	Erkek	160	31.7
	Kadın	344	68.3
	Toplam	504	100
Yaş	17-19	109	21.6
	20-22	251	49.8
	23-23+	144	28.6
	Toplam	504	100
Bölüm	Beden Eğitimi Öğretmenliği	29	5.8
	BÖTE	29	5.8
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	52	10.3
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	65	12.9
	Müzik Öğretmenliği	25	5.0
	Okul Öncesi Öğretmenliği	40	7.9
	PDR	65	12.9
	Resim Öğretmenliği	25	5.0
	Sınıf Eğitimi	69	13.7
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	48	9.5
	Türkçe Öğretmenliği	57	11.3
	Toplam	504	100

C. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama araçlarının adı, niteliği ve geçerlilik-güvenirlilik bilgileri ele alınmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu:

Çalışmada katılımcılara ilişkin demografik bilgileri (cinsiyet, yaş, bölüm, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri ve algılanan sosyo-ekonomik gelir düzeyi) toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

2. Ebeveynleşme Envanteri:

Araştırma grubunun ebeveynleşme yaşantılarını belirlemek için Köyden (2015)

tarafından uyarlanan Ebeveynleşme Envanteri kullanılmıştır. Envanter, 5 dereceli likert tipinde olup, toplam 22 maddeden ve üç alt boyuttan (ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme ve ebeveynleşmenin algılanan yararları) oluşmaktadır. Envanter, bireylerin geriye dönük öz-değerlendirmeleri yoluyla cevaplanmakta olup, artan puanlar ebeveynleşmenin fazlalığına işaret etmektedir. Envanterin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Envanterin tamamı için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .82 iken, bu çalışmada iç tutarlık katsayısı (Cronbach α) .83 olarak gözlenmiştir.

3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği:

Terzi (2016) tarafından geliştirilen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, bireyin kendisi ve yaşamına ilişkin inançlarını ifade eden 21 maddeden ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 0-4 arasında puanlanan bir ölçek olup, 5 dereceli likert tipindedir. Ölçeğin 2. ve 15. maddeleri ters yönde puanlanma olup, yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .76 iken, bu çalışmada iç tutarlık katsayısı (Cronbach α) .79 olarak gözlenmiştir.

D. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları örneklem grubuna araştırmacı tarafından gruplar halinde uygulanmıştır. Veri toplama araçları uygulanmadan önce araştırmacı tarafından gruplara, araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarındaki yönergeler hakkında bilgi verilmiş, ardından kişisel bilgi formu ve ölçekler dağıtılarak öğrencilerin doldurmaları istenmiştir. Yaklaşık 30 dakika süren uygulamalar sonrasında doldurulan formlar kontrol edilmiş, eksik ya da hatalı olanlar (37 adet) elendikten sonra kalan veriler analizlere hazır hale getirilmiştir.

E. Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak örneklem grubundan elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 22 paket programına girilmiş ve analizler öncesinde tekrar kontrol

edilmiştir. Sonrasında ilk olarak, verilerin parametrik ya da non-parametrik istatistikler için uygun olup olmadığına; normallik dağılımına, çarpıklık-basıklık (-1,5 - +1,5), ortalama, ortanca, mod, saçılım ve histogram grafiklerine ve grupların varyans eşitliğine (Levene F Testi) bakılarak veri analizine başlanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği ve grup varyanslarının eşit olduğu görülmüş ve veri setinin parametrik istatistikler için uygun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada, elde edilen verilerin regresyon analizi için uygun olup olmadığını incelemek için veri setlerinin normalliği ve doğrusallığı değerlendirilmiştir. Normallik ve doğrusallık varsayımlarını güçleştiren uç değerlerin olup olmadığı Mahalanobis uzaklığı (9.01) ve Cook's değerlerine [Cook's (0.68) < 1] göre incelenmiş, veri analizini etkileyecek düzeyde uç değerler olmamasından dolayı veri setinden herhangi bir veri çıkarılmamıştır.

Veri setlerinin doğrusallık ve normallik koşullarını sağlamanın yanı sıra yordayan değişken sayısı esas alındığında örneklem büyüklüğünün de yeterli sayıda olduğu görülmüştür. Regresyon analizinin diğer bir varsayımı olan yordayıcı değişken ile yordanan değişken arasında yüksek bağlantı katsayısının bulunmaması koşulu için ikili korelasyon katsayıları, tolerans değeri, VIF ve CI değerleri incelenmiştir. Yordayıcı değişken ile yordanan değişken arasında çoklu bağlantılık olarak tanımlanabilecek .80 üzerinde bir korelasyon değerinin olmadığı (Tablo 11), tolerans değerinin .20' den yüksek (1.00), VIF değerinin 10'dan küçük (1.00) ve CI değerinin 30'dan küçük (10.95) olduğu görülmüştür.

Son olarak hataların bağımsız olması şartını incelemek için Durbin-Watson değerine bakılmış; değer 1-3 arasında (DW=1.87) olduğu ve sorun teşkil etmediği görülmüştür. Yapılan bu işlemlere bağlı olarak elde edilen verilerin regresyon analizi için uygun olduğu belirlenmiş, veriler regresyon yöntemlerinden basit doğrusal regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Analizler SPSS programı aracılığı ile bilgisayar ortamında yapılmış olup anlamlılık düzeyi p=.05 olarak kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2011).

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme puanları ve psikolojik dayanıklılık puanlarına ait betimsel istatistikler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Puanları ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Puan	\bar{X}	Ss	Min.- Maks.	α	Basıklık	Çarpıklık
Ebeveynleşme	62.7	11.5	28-97	.83	-.128	.252
Psikolojik Dayanıklılık	62.7	8.11	22-81	.79	1.408	-.633

1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Ebeveynleşme	Erkek	160	62.7	11.33	502	.02	.99
	Kadın	344	62.7	11.68			
Psikolojik Dayanıklılık	Erkek	160	62.44	8.04	502	-.49	.62
	Kadın	344	62.82	8.16			

p>.05

Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 3’ te sunulmuştur. Tablodaki verilerden hareketle; ebeveynleşme puanlarında erkeklerin puan ortalamaları (\bar{X} =62.7) ile kadınların puan ortalamaları (\bar{X} =62.7) arasında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmemiştir [$t_{(502)} = .02, p > .05$]. Benzer şekilde, psikolojik dayanıklılık puanlarında erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{X} = 62.44$) ile kadınların puan ortalamaları ($\bar{X} = 62.82$) arasında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmemiştir [$t_{(502)} = -.49, p > .05$].

2. Üniversite Öğrencilerinin yaşamlarının çoğunun geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 4’ te sunulmuştur.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Çoğunun Geçtiği Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Puan	Yerleşim Yeri	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Ebeveynleşme	Kırsal	142	62.37	12.88	502	-.39	.69
	Kentsel	362	62.83	11.01			
Psikolojik Dayanıklılık	Kırsal	142	62.7	8.12	502	-.02	.99
	Kentsel	362	62.7	8.13			

$p > .05$

Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanlarının yaşamlarının çoğunun geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4’ de sunulmuştur. Buna göre, ebeveynleşme puanlarında yaşamının çoğunu kırsal alanda geçiren öğrencilerin ebeveynleşme puan ortalamaları ($\bar{X} = 62.37$)

ile yaşamının çoğunu kentsel alanda geçiren öğrencilerin ebeveynleşme puan ortalamaları (\bar{X} =62.83) arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmemiştir [$t_{(502)} = -.39$, $p > .05$]. Benzer şekilde, psikolojik dayanıklılık puanlarında yaşamının çoğunu kırsal alanda geçiren öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları (\bar{X} =62.7) ile yaşamının çoğunu kentsel alanda geçiren öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları (\bar{X} =62.7) arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmemiştir [$t_{(502)} = -.02$, $p > .05$].

3.Üniversite Öğrencilerinin yaş değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş elde edilen bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	Tukey
Ebeveynleşme	Gruplar Arası	1140.60	2	570.30	4.33	.02*	C-A
	Grup İçi	66045.57	501	131.83			
	Toplam	67186.16	503				
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	415.20	2	207.60	3.18	.04*	C-A
	Grup İçi	32722.95	501	65.32			
	Toplam	33138.16	503				

* $p < .05$ **A:** 17-19 **B:** 20-22, **C:** 23-23+

Üniversite öğrencilerinin yaş değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının incelendiği Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 5’ de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($F_{2-501}: 4.33$, $F_{2-501}: 3.18$, $p < .05$). Analiz sonrası ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise

post-hoc Tukey testi yapılmış, anlamlılığın her iki puan grubunda da C (23-23+ yaş) ile A (17-19 yaş) grupları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Etki büyüklüğünü belirlemek için hesaplanan eta kare değeri ise ebeveynleşme için $\eta^2=.017$ ve psikolojik dayanıklılık için $\eta^2=.013$ olup, bu durumda ebeveynleşme puanlarında gözlenen varyansın yaklaşık % 2' sinin, psikolojik dayanıklılık puanlarında gözlenen varyansın ise yaklaşık % 1' inin yaş değişkenine bağlı olduğu tespit edilmiştir.

4. Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Ebeveynleşme	Gruplar Arası	510.137	3	170.05	1.27	.28
	Grup İçi	66676.02	500	133.35		
	Toplam	67186.16	503			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	208.52	3	69.51	1.06	.37
	Grup İçi	32929.64	500	65.86		
	Toplam	33138.16	503			

p> .05

Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının incelendiği Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 6' da sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{3-500}: 1.27, F_{3-500}: 1.06, p > .05$).

5. Üniversite öğrencilerinin doğum sırası değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalama sı	F	p	Tukey
Ebeveynleşme	Gruplar Arası	1797.74	2	898.87	6.89	.001*	A-B
	Grup İçi	65388.42	501	130.52			A-C
	Toplam	67186.16	503				
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	191.30	2	95.65	1.45	.23	-
	Grup İçi	32946.86	501	65.76			
	Toplam	33138.16	503				

$p > .05$, * $p < .05$ A: ilk çocuk, B: ortanca çocuk, C: son çocuk

Üniversite öğrencilerinin doğum sırası değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının incelendiği Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 7’ de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin doğum sırasına göre ebeveynleşme puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı (F_{2-501} : 6.89, $p < .05$), psikolojik dayanıklılık puanlarının ise anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür (F_{2-501} : 1.45, $p > .05$). Analiz sonrası ebeveynleşme puanlarında ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise post-hoc Tukey testi yapılmış, anlamlılığın A (İlk çocuk) ile B (Ortanca çocuk) ve A (İlk çocuk) ile C (Son çocuk) grupları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Etki büyüklüğünü belirlemek için hesaplanan eta kare değeri ise $\eta^2 = .027$ olup, ebeveynleşme puanlarında gözlenen varyansın yaklaşık % 3’ ünün doğum sırası değişkenine bağlı olduğu tespit edilmiştir.

6.Üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Ebeveynleşme	Gruplar Arası	578.11	4	144.53	1.08	.36
	Grup İçi	66608.05	499	133.48		
	Toplam	67186.16	503			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	379.19	4	94.80	1.44	.22
	Grup İçi	32758.97	499	65.65		
	Toplam	33138.16	503			

p> .05

Üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının incelendiği Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 8’ de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{4-499}: 1.08$, $F_{4-499}: 1.44$, $p > .05$).

7.Üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Ebeveynleşme	Gruplar Arası	402.93	4	100.73	.75	.56
	Grup İçi	66783.23	499	133.83		
	Toplam	67186.16	503			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	150.49	4	37.62	.57	.69
	Grup İçi	32987.67	499	66.11		
	Toplam	33138.16	503			

p> .05

Üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının incelendiği Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 9’ da sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{4-499}: .75$, $F_{4-499}: .57$, $p > .05$).

8. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyoekonomik gelir değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyoekonomik Gelir Değişkenine Göre Ebeveynleşme ve Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Ebeveynleşme	Gruplar Arası	406.79	2	203.40	1.52	.22
	Grup İçi	66779.37	501	133.29		
	Toplam	67186.16	503			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	116.36	2	58.18	.88	.41
	Grup İçi	33021.80	501	65.91		
	Toplam	33138.16	503			

p> .05

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyoekonomik gelir değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının incelendiği Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 10’ da sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin ebeveynleşme vepsikolojik dayanıklılık puanlarının algılanan sosyoekonomik gelir değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{2-501}: 1.52, F_{2-501}:.88, p > .05$).

9. Üniversite öğrencilerinde ebeveynleşme yaşantılarının psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı basit doğrusal regresyon analizi yöntemiyle incelenmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 12’ de sunulmuştur. Regresyon analizi öncesinde ise, Regresyon analizinin varsayımı gereği öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puanları ile ebeveynleşme puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Puanları ile Psikolojik Dayanıklılık Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	Ebeveynleşme	Psikolojik Dayanıklılık
Ebeveynleşme	1	.39**
Psikolojik Dayanıklılık	.39**	1

*p<.05

**p < .01

Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme puanları ile psikolojik dayanıklılık puanları arasındaki ilişkiyi incelerken Pearson korelasyon değeri hesaplanmış, elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmuştur. Tablodaki verilerden hareketle öğrencilerin ebeveynleşme puanları ile psikolojik dayanıklılık puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönde doğrusal bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = 0.39$, $p < .01$).

Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Standardize		Std.		İkili r	Kıs. r	R	R ²	F
	Edilmemiş Katsayılar	Edilmiş Katsayılar	Hata	Beta					
1.(Sabit)	45.43	1.84		24.71**					
Ebeveynleşme	.28	.03	.392	9.56**	.392	.392	.392 ^a	.154	91.30**

*p<.05

**p<.01

Basit doğrusal regresyon analizinde, yordayıcı değişkenlerin, yordanan değişkendeki değişimi açıklama derecesini test eden ANOVA tablosu incelendiğinde, açıklanan varyansın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($F_{1-502}=91.30$, $p < .01$). Yordayan değişken model üzerinde yordama işlemini başarı ile yerine getirdiğinden bir sonraki aşamada basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tabloda yer alan hem beta değerleri hem de kısmi ve ikili korelasyon katsayıları incelendiğinde ebeveynleşme puanlarıyla psikolojik dayanıklılık puanları arasında olumlu yönde anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu görölmektedir. Analiz sonucuna göre, ebeveynleşme yaşantısı üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki beta katsayısı .392 olup, beta katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları anlamlı bulunmuştur ($t=9.56$; $p<.01$). Buna göre tek başına ebeveynleşme yaşantısı üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaklaşık % 15' ini açıkladığı görölmüştür ($R=.392$; $R^2=.154$; $p<.01$).

Analizlerden ortaya çıkan bu bulgulardan hareketle bir sonraki bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve ileriki çalışmalara katkı sunması bakımından araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

V. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

A. Sonuçlar

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş, öğrencilerin ebeveynleşme yaşantıları ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri çeşitli demografik değişkenler açısından ele alınmıştır. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantılarının psikolojik dayanıklılıklarını yordama düzeyi incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır.

Bu sonuç doğrultusunda yapılan alanyazın incelenmesinde, cinsiyete göre ebeveynleşme yaşantılarının farklılaştığı (Karagöbek, 2014; Köyden, 2015; Yıldırım, 2016; Hooper, 2015, Sang vd. 2014; Clerici ve Vanin 2002; Jankowski vd. 2013; Ponizovsky, vd. 2012; Burnett, vd. 2006; Harrison ve Albanese, 2012; Hopper, vd. 2014; Hooper, vd. 2013) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Yine alanyazında cinsiyete göre ebeveynleşme yaşantılarının farklılaşmadığına ilişkin (Arıkan, 2019; Hopper vd. 2011; Nuttall vd. 2012; Alexander, vd. 2000; Borchet, vd. 2016; Boumansve Dorant (2018); Champion, vd. 2009; Castro, vd. 2004; Jurkovic, vd. 2001; Khafi, vd. 2014) bulunan, yapılan araştırma sonuçlarını da destekleyen nitelikte araştırmalara ulaşılmıştır.

Alanyazının psikolojik dayanıklılık cinsiyete göre incelenmesinde ise hem erkeklerin hem de kadınların lehine psikolojik dayanıklılığın farklılaştığını gösteren (Hoşoğlu vd., 2018; Ernas, 2017; Sezgin, 2016; Atarbay, 2017; Dündar, 2016; Özkara vd., 2016; Erdoğan, 2015; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Bahadır, 2009; Aktaş, 2016; Gündaş ve Koçak, 2015; Kılıç, 2014; Bernard, 1993; Oktan, 2008; Bonano vd., 2009) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte psikolojik dayanıklılığın cinsiyet açısından farklılaşmadığını gösteren, yapılan araştırma sunucunu destekleyen (Bektaş ve Özben, 2016; Tösdem, 2015; Yöndem ve Bahtiyar, 2016; Demir, 2016;

Gürgan, 2014; Altundağ, 2013; Aydoğdu, 2013; Ülker, Recepoğlu 2013; Eryılmaz, 2012; Sezgin, 2012; Terzi, 2008; Maddi ve ark., 2006; Özcan, 2005) araştırma sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre incelenen ebeveynleşme yaşantılarında, hem anlamlı farklılaşmanın olduğu hem de anlamlı farklılaşmanın olmadığı araştırma sonuçları görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında, Türk toplumunda cinsiyet ayrımı yapmaksızın hem kız çocuklarına hemde erkek çocuklarına aile içinde çeşitli rol ve sorumluluklar verilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Yine psikolojik dayanıklılığın cinsiyet açısından değerlendirilmesinde doğuştan hem kadınların hem de erkeklerin belli bir psikolojik dayanıklılık potansiyeline sahip olarak dünyaya geldiği, psikolojik dayanıklılığın tüm bireylerde belli oranda olduğu varsayılmaktadır. Bu yüzden psikolojik dayanıklılığın, incelenen üniversite öğrencileri örneğinde kadınlar ve erkekler arasında bireysel farklılıklar olsa da kadınların ya da erkeklerin lehine fark yaratacak bir oranda olmadığı düşünülmektedir.

2- Üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunun geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır.

Yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre alanyazın incelenmesinde ebeveynleşme yaşantılarına ilişkin bir araştırma sonucuna ulaşılamamıştır.

Psikolojik dayanıklılığın yerleşim yeri değişkenine göre alan yazın incelemesinde, farklılaşmanın olduğunu gösteren (Ağırkan, 2017; Kılıç, 2014; Sezgin, 2016; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Aynı zamanda yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösteren ve araştırma sonuçlarına benzeyen (Hoşoğlu vd. 2018; Durmuş, 2016; Irmak, 2015) araştırma sonuçlarına rastlanmıştır.

Yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri değişkeni ile ilgili elde edilen verilerin farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre kırsal alanda; sağlık, eğitim ve

sosyokültürel, sosyoekonomik imkanların yetersiz olması, olumsuz yaşam koşulları gibi risk faktörleri bulunmaktadır. Aynı şekilde kentsel alanda da stresli yaşam koşulları, boşanmaların kırsal kesime göre daha fazla olması, çalışma şartlarının ağır olması gibi çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, kırsal kesimde; yakın, sıcak ilişkiler, toplumsal dayanışma, ait olma gibi bölgenin kendine has koruyucu faktörleri de bulunmaktadır. Yine kentsel kesimde de eğitim olanakları ve sağlık imkanları, sosyokültürel imkanların fazla olması gibi koruyucu faktörler bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle hem kırsal alanların hem de kentsel alanların kendilerine özgü risk faktörleri bulunduğu gibi koruyucu faktörleride bulunmaktadır. Bu yüzden yaşanan bölgenin risk ve koruyucu faktörlerinin bireylerde, belli oranda psikolojik dayanıklılık geliştirdiği, bunun sonucunda da kırsal ya da kentsel alan lehine bir sonucun çıkmadığı düşünülmektedir.

3- Üniversite Öğrencilerinin yaş değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu bulunmuştur.

Bu sonuç doğrultusunda yapılan alanyazın incelenmesinde yaş değişkenine göre ebeveynleşme yaşantılarının farklılaşmadığı (Yew vd. 2017; Jankowski, vd. 2013; Boumans ve Dorant, 2018; Hooper, vd. 2013) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Yine alanyazında ebeveynleşme yaşantılarının yaş değişkenine göre farklılaştığı araştırma sonuçlarına (Sang vd., 2014; Godsall vd., 2004; Ponizovsky, vd., 2012; Champion, vd., 2009) rastlanılmıştır. Bu sonuçlar, yapılan araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Buna göre yaş değişkeninin ebeveynleşme yaşantıları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Yaşın psikolojik dayanıklılıkla ilişkisinin incelenmesinde ise farklılaşmanın olmadığı (Ernas, 2017; Kılıç, 2014; Ülker, Recepoğlu 2013; Sezgin, 2012) sonuçlarına ulaşılmıştır. Ancak yapılan araştırmada yaşı büyük olan bireylerin dayanıklılık düzeylerinin yaşı küçük olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yaş çocuğun üstlendiği rol ve sorumlulukların etkilerini belirleyen değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailede daha çok büyük çocuğun yetişkin rolleri

üstlendiği bilinmekle birlikte, ebeveynleşme yaşantıları ilk ortaya çıktığında çocuğun yaşının küçük olmasının olumsuz sonuçlarla daha fazla ilişkili olduğu dikkati çekmektedir (Burton, 2007; Hooper, 2007; Jurkovic, 1997). Büyük çocuğa verilen rol ve sorumlulukların büyük çocuğun yeterlilik kapasitesini ve psikolojik dayanıklılığını arttırdığı ve onu yetişkin yaşama hazırladığı düşünülmektedir. Ayrıca bu durumun büyük çocuğun kriz durumlarına daha hazır olmasını, kriz durumları ile daha kolay baş etmesini sağladığı kabul edilmektedir.

4- Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur.

Yapılan alanyazın incelenmesinde, ebeveynleşmenin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaştığını gösteren (Clerici ve Vanin, 2002) araştırma sonucuna ulaşılmıştır. Yine alanyazında kardeş sayısı değişkenine göre ebeveynleşmenin farklılaşmadığı (Ponizovsky, vd. 2012; Alexander, vd. 2000; Boumans ve Dorant 2018; Kelley, vd. 2007) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, yapılan araştırma ile benzer sonuçları ortaya koymaktadır.

Alanyazında Psikolojik dayanıklılığın kardeş sayısına göre incelenmesinde, anlamlı bir farklılaşmanın olduğu (Kılıç, 2014) araştırma sonucuna ulaşılmıştır. Yine anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı (Aktaş, 2016; Altundağ, 2013) araştırma sonuçlarına rastlanmıştır. Yapılan araştırmada da psikolojik dayanıklılık ile kardeş sayısı arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Buna göre ailelerde ebeveynleştirilmiş çocuk, sadece ebeveyne değil, kardeşlerine ve diğer aile üyelerine de bakım sağlayabilmektedir (Hooper, 2011). Minuchin (1974), her iki ebeveyn de çalıştığında ebeveyn gücünün bir çocuğa tahsis edilmesinin, çocuğun yardımına ihtiyaç duyulan ailelerde doğal bir düzenleme olabileceğini açıklamıştır. Ailede her çocuğa belli oranda sorumluluk verilmesi, bu durumun aile normları açısından doğal karşılanması (Minuchin, 1974; Minuchin; 1988) ailedeki bütün çocukların belli oranda yetişkin sorumluluğu almasından dolayı kardeş sayısının ebeveynleşme yaşantılarına ve psikolojik dayanıklılığa etki etmediği düşünülmektedir.

- 5- Üniversite öğrencilerinin doğum sırası değişkenine göre ebeveynleşme yaşantıları ile anlamlı bir fark bulunurken, psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

İlgili alan yazın incelendiğinde (Arıkan, 2019; Clerici ve Vanin, 2002) tarafından yapılan çalışmalarda, ebeveynleşme ile doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Bu sonuçlar yapılan araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Yine alanyazında doğum sırası ile ebeveynleşmenin arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösteren çalışmalara (Boumans ve Dorant 2018; Jurkovic, vd., 2001; Kelley, vd., 2007) ulaşılmıştır.

Alanyazında Psikolojik dayanıklılığın doğum sırasına göre incelenmesinde ise herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmada da psikolojik dayanıklılık ile doğum sırası arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmüştür. Buna göre doğum sırası değişkeninin ebeveynleşme yaşantıları üzerinde etkili olduğu ailelerde büyük çocuklara daha fazla sorumluluk verilmesi, büyük çocuğun kendisinden yaşça küçük kardeşleri ile ebeveyn gibi ilgilenmesinin bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülmektedir.

- 6- Üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamıştır.

Alanyazın incelenmesinde anne eğitim durumu ile ebeveynleşme yaşantıları arasında ilişkinin olduğuna dair bir araştırma sonucu bulunmamıştır. Bununla birlikte ebeveynleşme yaşantıları ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farkın olmadığını belirten, yapılan çalışmanın sonuçlarını da destekleyen (Alexander, vd., 2000; Champion, vd., 2009; Jurkovic, vd., 2001) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır.

Alanyazında anne eğitim durumunun psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi araştırıldığında farklılaşmanın olduğu (Koç-Yıldırım vd., 2015; Sezgin, 2016; Dündar, 2016) araştırmalarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte herhangi bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koyan (Atarbay, 2017; Atik, 2013; Parlak, 2014; Okanlı ve

Kocabeyoğlu, 2015; Yöndem ve Bahtiyar, 2016) araştırmalara ulaşılmıştır. Bu bulgular yapılan araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Buna göre anne eğitim durumunun hem ebeveynleşme yaşantıları hem de psikolojik dayanıklılık üzerinde etki etmediği görölmektedir. Bu durumun, annelerin farklı eğitim düzeylerine sahip olsalar bile çocuklarına belli oranda rol ve sorumluluklar vermesi ve çocuğun bu durumu olağan karşılmasından kaynaklandığı düşünölmektedir.

7- Üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Alanyazın incelemesinde baba eğitim durumu ile ebeveynleşme arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını gösteren (Jurkovic, vd., 2001) araştırma sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu yapılan araştırma sonucunu desteklemektedir. Ancak baba eğitim durumu ile ebeveynleşme arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu gösteren araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

Baba eğitim durumunun psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi alanyazında araştırıldığında farklılaşmanın olduğu (Dündar, 2016; Koç-Yıldırım, 2014; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015) araştırmalarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte herhangi bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koyan (Turgut, 2015; Özcan, 2015; Durmuş, 2016; Atarbay, 2017; Sezgin, 2016; Yöndem ve Bahtiyar, 2016; Parlak, 2014) araştırmalara ulaşılmıştır. Bu bulguların yapılan araştırma sonucu ile paralel olduğu görölmüştür.

Buna göre Türk örnekleminde, babaların eğitim seviyeleri farklı olsa da çocuklarından bekledikleri rol ve sorumlulukların, çocukların seviyesine uygun olduğu çocuklar tarafından ebeveynleşme yaşantılarının olağan bir durum olarak karşılandığı kabul edilmektedir.

8- Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyoekonomik gelir değişkenine göre ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde, algılanan sosyoekonomik gelir ile ebeveynleşme yaşantıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren (Karagöbek, 2014; Burnett, vd. 2006) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte algılanan sosyoekonomik gelire ebeveynleşme arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koyan (Köyden, 2015; Arıkan, 2019; Yıldırım,2016; Sang vd. 2014; Kelley, vd. 2007) araştırma sonuçları da rastlanmıştır. Bu sonuç yapılan araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Alanyazında algılanan sosyoekonomik gelirle psikolojik dayanıklılık arasında yapılan incelemede anlamlı bir farkın bulunduğunu gösteren (Hoşoğlu vd., 2018 ; Bildirici, 2014; Atarbay, 2017; Bektaş ve Özben, 2016; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Bonano vd., 2009) araştırmalar bulunduğu gibi anlamlı bir farkın olmadığını gösteren (Ernas, 2017; Özcan, 2015; Li ve ark., 2012; Yöndem ve Bahtiyar, 2016; Sezgin, 2016) araştırmalarda bulunmaktadır. Bu sonuçlar yapılan araştırma sonuçlarını da desteklemektedir.

Örnekleme yer alan katılımcıların tamamı geldikleri aile ortamı ne olursa olsun üniversite okuyan genç yetişkinlerdir. Bu gençlerin okuyor olmaları ve eğitim hayatında başarılı olmalarından dolayı ebeveynleşmeye daha dengeli biçimde (yapıcı yönüyle) maruz kaldıkları düşünülmüştür. Bu durum SED'e göre fark çıkmamasının olası açıklamalarından biri olarak düşünülebilir.

9- Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme puanları ile psikolojik dayanıklılık puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönde doğrusal bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda alan yazın incelendiğinde ebeveynleşme ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren (Yew vd. 2017; Godsall vd., 2004; Hooper, vd., 2008) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yine ebeveynleşme ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösteren (Boumans ve Dorant, 2018) araştırma sonucuna da ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, ebeveynleşme süreci, çocuk için haksız ve zararlı bir süreç olarak görülmüyorsa, hem kadınlar hem erkekler için ileriki yaşam dönemlerinde olumsuz sonuçlara karşı koruyucu bir faktör olabilmektedir. Üniversite öğrencilerinde duygusal ebeveynleşme, psikolojik dayanıklılık ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkileri ele alan çalışmada, bu üç değişkenin birbirleriyle ilişkili olduğu ve ebeveynleşmenin travma sonrası büyümeyi yordayan değişkenlerden biri olduğunu saptamıştır (Hooper, Marotta ve Lanthier, 2008).

Buna göre, aile içinde, çocuk ve gençlere gelişim dönemlerine uygun, uzun süreli olmayan rol ve sorumluluklar vermek, çocuk ve ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını arttırmaktadır (Hooper, 2007; DiCaccavo 2006; Tompkins, 2007; Williams 2015; Smyth, Cass ve Hill, 2011; Stein, Rotheram-Borus ve Lester 2007; Hooper, Marotta ve Lanthier, 2008). Ayrıca bu durum, çocukları ve ergenleri, gelecek yaşamdaki rol ve sorumluluklarına hazırlamaktadır (Tezler ve Fuligni 2009; Tedeschi ve Calhoun, 1996; Hooper, Martotta, Lanthier, 2008; Hooper, Wallace, 2010; Thirkield, 2002; Barnett ve Parker, 1998). Bunun ile birlikte, çocukluk döneminde, ebeveynleşme yaşantıları geçirdiklerini bildiren yetişkinlerin kriz durumlarda nasıl tepki vereceklerini daha iyi bildikleri, yeterli, girişimci ve sabırlı davrandıkları ve kişilerarası ilişkilerdeki yeterliliklerinin daha yüksek olduğu öne sürülmüştür (Jurkovic ve Casey, 2000; Thirkield, 2002).

Sonuç olarak, ebeveynlere ait olduğu kabul edilen rol ve sorumlulukların çocuk ya da ergen tarafından üstlenilmesi anlamına gelen ebeveynleşmenin, çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Çocuk ve ergenlerin bu süreçte sosyal destek çevreleri tarafından desteklenmeleri, onları ebeveynleşmenin olumsuz etkilerinden koruyacaktır. Bununla birlikte, aile üyeleri tarafından takdir edildiğini hisseden, aile içerisinde aldığı görevlerden hoşnut olan, kendi rol ve sorumluluklarını çevresindeki çocuklarda da görerek kendisine özgü bir haksızlık olmadığını düşünen kişilerde, ebeveynleşmenin sonraki dönemlerde psikopatolojik durumlara karşı koruyucu bir faktör olacağı düşünülmektedir.

B. Öneriler

- 1- Yapılan çalışmada, ebeveynleşme yaşantılarının psikolojik dayanıklılığı yordadığı görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle, çocuk ve ergenlere gelişim özelliklerine, yaşlarına, uygun rol ve sorumluluklar vermek, onların gelecek yaşamlarına hazırlanmalarını sağlayarak yeterlilik kapasitesilerini ve psikolojik dayanıklılıkları arttıracığı düşünülmektedir. Bu amaçla, okullarda ve Halk Eğitim Merkezlerinde uygulanan Aile Eğitimi programlarında, müşavirlik hizmetleri kapsamında yapılan rehberlik çalışmalarında, öğrencilere uygun rol ve sorumluluklar vermenin önemi vurgulanarak, bu kapsamda çalışmalar yapılması, öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarını arttırabilir.
- 2- Çocuk ve ergenlerin olumsuz yaşam koşulları sonucu karşılaşılabilecekleri risk faktörleri ile mücadele edip yeni koşullara sağlıklı bir şekilde uyum sağlamaları için iyileştirici ve geliştirici müdahale programları uygulanabilir. Bu amaçla çocuk ve ergenlerle çalışan çocuk ve ergen psikiyatristlerine, psikologlara, psikolojik danışmanlara, sosyal hizmet uzmanlarına, öğretmenlere hizmetiçi eğitimler kapsamında psikoeğitim uygulamaları öğretilir. Uygulanacak psikoeğitim programları çocuk ve ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini arttırarak, yaşayabilecekleri olumsuz yaşam koşulları ile baş etmelerine, sağlıklı bir şekilde bu durumlara uyum sağlamalarına yardım edebilir.
- 3- Bu araştırmada, incelenen demografik değişkenler (cinsiyet, yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, algılanan sosyoekonomik) dışındaki değişkenler (aile üyelerindeki fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar, boşanma, anne/baba kaybı gibi) örneklem içerisinde çok küçük oranlara sahip olmalarından dolayı etkileri incelenmemiştir. Ancak, bu değişkenler sayıları birbirine yakın tutulan gruplar oluşturularak, ebeveynleşme ve psikolojik dayanıklılık açısından incelenebilir.

- 4- Bu çalışmada ilgili örneklem grubu üzerinde kesitsel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Ebeveynleşmenin güncel ve ileriki dönem etkilerinin kıyaslanması ve takibi açısından gelecekte yapılacak boylamsal çalışmaların önemli sonuçlar ortaya koyacağına inanılmaktadır. Örneğin, Stein ve arkadaşları (1999) ergenlerde ebeveynleşmenin iletişim bozukluğu, öfke, madde kullanımı gibi olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu bulmuştur. Ancak altı yıl sonra aynı örneklem yeniden değerlendirildiğinde, ebeveynleşmenin erken dönem uyum sorunlarının devam etmeyebileceği, onun yerin ebeveynleşmenin yetkinlik ve özsaygıyı arttırabileceği gözlenmiştir (Stein ve ark., 2007).

VI. BÖLÜM

KAYNAKLAR

AĞIRKAN, Murat; *Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Erzincan Üniversitesi, 2017.

AI, Hongshan& HU, Junmin; Psychological Resilience Moderates The Impact of Social Support on Loneliness of “left-behind” Children. *Journal of Health Psychology*, 21(6), 2016, 1066-1073.

AKTAŞ, Engin; *Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, 2016.

AKÜN, Ebru; Çocukluktaki Ebeveynleşme Yaşantılarının Özellikleri ve Birey Üzerindeki Etkileri. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 5(10), 2017, 219-246.

ALDRIDGE, Jo. The experiences of children living with and caring for parents with mental illness. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 15(2), 2006,79-88.

ALEXANDER, Pamela c. C., TETİ, Laureen., & ANDERSON, Catherine. L. Childhood Sexual Abuse History and Role Reversal in Parenting. *Child Abuse & Neglect*, 24(6), 2000, 829-838.

ALTUNDAĞ, Yunus; *Anne-babası Boşanmış Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Yordayıcı Değişkenler Olarak Yaşam Doyumu ve Yalnızlık*. Yüksek lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2013.

ARIKAN ÇOLAK, Didem. *Özel Gereksinimli ve Sağlıklı Kardeşe Sahip Bireylerde Ebeveynleşme Olgusu ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2019.

- ARSLAN, Gökmen; Psychological Maltreatment, Emotional and Behavioral Problems in Adolescents: The Mediating Role of Resilience and Self-esteem. *Child Abuse & Neglect*, 52, 2016, 200-209.
- ASİS, MarujaM.; Living With Migration: Experiences of Left-behind Children in The Philippines. *Asian Population Studies*, 2(1), 2006, 45-67.
- ATARBAY, Sinem; *Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılıklarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2017.
- ATİK, L. Emine; *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma ve İç görünün Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bilim Üniversitesi, 2013.
- AYDOĞDU, Tuba; *Bağlanma Stilleri, Başa Çıkma Stratejileri ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2013.
- AZEEM, S. Mohammad; Personality Hardiness, Job Involvement and Job Burnout Among Teachers, *International Journal of Vocational and Technical Education*, 2(3), 2010, 36-40.
- BAGGETT, Emily, SHAFFER, Anne& MUETZELFELD, Hannah; Father–daughter Parentification And Young Adult Romantic Relationships Among College Women. *Journal Of Family Issues*, 36(6), 2015, 760-783.
- BARNETT, Bryanne& PARKER, Gordon; The parentified child: early competence or childhood deprivation?. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 3(4), 1998, 146-155.
- BEKİR, Pamela., MCLELLAN, Thomas., CHILDRESS, Anne. R.,& GARİTİ, Peter; Role Reversals In Families Of Substance Abusers: A Transgenerational Phenomenon. *TheInternational Journal of the Addictions*,28(6), 1993, 613-630.

- BEKTAŞ, Mahmut ve ÖZBEN, Şuheda; Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,14(1), 2016, 215-240.
- BENARD, Bonnie; Fostering Resiliency in Kids, *Educational Leadership*, November, 1993, 44-48.
- BİLDİRİCİ, Fatmagül; *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocuğa Sahip Ailelerde Aile Yükü İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2014.
- BİTMİŞ, M. Gökhan, SÖKMEN, Alptekin.,& TURGUT, Hakan; Psikolojik Dayanıklılığın Tükenmişlik Üzerine Etkisi: Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Rolü, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 2014, 27-40.
- BOLAT, Zeynep& DENİZ, Mehmet. E.;*Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlımlıkları ile Öz-anlayışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2013.
- BONANNO, A. George, GALEA, Sandro, BUCCIARELLI, Angela &VLAHOV, David; Psychological Resilience After Disaster: New York City in the Aftermath of the September 11th Terrorist Attack, *Psychological Science*, 17 (39), 2009, 181-186.
- BOSZORMENYİ-NAGY, Ivan ve SPARK, Geraldine. M.;*Invisible loyalties: Reciprocity in Intergenerational Family Therapy*. New York, NY: Harper & Row.1973.
- BOSZORMENYİ-NAGY, Ivan.,& KRASNER, Barbara. R. Between give and take: A clinical guide to contextual therapy. New York, NY: Brunner/Mazel, 1986.
- BURİEL, Raymond., PEREZ, William., DE MENT, Terri. L., CHAVEZ, David. V.,& MORAN, Virginia. R.; The Relationship of Language Brokering to Academic

- Performance, Biculturalism, and Self-efficacy Among Latino Adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 20(3), 1998, 283-297.
- BURKETT, Linda. P. Parenting Behaviors of Women Who Were Sexually Abused as Children in Their Families of Origin. *Family Process*, 30(4), 1991, 421-434.
- BURNETT, Genie., JONES, Rebecca. A., BLIWISE, Nancy. G., & ROSS, Lisa. T.; Family Unpredictability, Parental Alcoholism, and The Development of Parentification. *The American Journal of Family Therapy*, 34(3), 2006, 181-189.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; KILIÇ-ÇAKMAK, Ebru; AKGÜN, Ö. Erkan; KARADENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda; *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi, 2012.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2011.
- BYNG-HALL, John; Relieving Parentified Children's Burdens in Families With Insecure Attachment Patterns. *Family Process*, 41(3), 2002, 375-388.
- CASTRO, Denise, M., JONES, Rebecca A. & MİRSALİMİ, Hamıd; Parentification and The Impostor Phenomenon: An Empirical Investigation. *The American Journal of Family Therapy*, 32(3), 2004, 205-216.
- CHAMPION, Jennifer. E., JASER, Sarah. S., REESLUND, Kristen, Lauren, SIMMONS, L., POTTS, Jennifer. E., SHEARS, Angela. R., & COMPAS, Bruce. E. Caretaking Behaviors by Adolescent Children of Mothers With and Without a History of Depression. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 2009, 156.
- CHASE, Nancy. D., DEMİNG, Mary P., & WELLS, Marolyn, C. Parentification, Parental Alcoholism, and Academic Status Among Young Adults. *American Journal of Family Therapy*, 26(2), 1998, 105-114.

- CHASE, Nancy. D.; An overview of theory, research, and societal issues. In N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research, and treatment of the parentified child*. (pp. 3–33). Thousand Oaks, CA: Sage, 1999.
- COSTIGAN, Catherine. L., KORYZMA, Ce'line. M., HUA, Josephine M., & CHANCE, Lauren. J.; Ethnic Identity, Achievement, and Psychological Adjustment: Examining Risk and Resilience Among Youth From Immigrant Chinese Families in Canada. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 16(2), 2010, 264.
- COX, Martha. J., OWEN, Margaret. T., LEWIS, Jerry. M., RIEDEL, C., SCALFMCIIVER, L., & SUSTER, A. Intergenerational influences on the parent-infant relationship in the transition to parenthood. *Journal of Family Issues*, 6(4), 1985, 543-564.
- ÇETİN, Fatih, YELOĞLU, H. Okan, BASIM ve H. Nejat; Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki Analizi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 2015, 81-92.
- DE MOURA CAL, Sílvia Fernanda L., GLUSTAK, Maria. E., & MITTERMAYER, Santiago.; *Psychological Resilience and Immunity*, 2015.
- DEMİR, Meltem; *Kanser Hastası Olan Kişilerin Bağlanma Stillerine Göre Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2016.
- DEMİRBAŞ, Nur; *Yaşamda Anlam ve Yılmazlık*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2010.
- DİCACCAVO, Antonietta; Working with parentification: Implications for clients and counselling psychologists. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 79(3), 2006, 469-478.
- DOOLEY, Larissa. N., SLAVICH, George. M., MORENO, Patricia. I., & BOWER, Julianne. E. Strength through adversity: Moderate lifetime stress exposure is

associated with psychological resilience in breast cancer survivors. *Stress and Health*, 33(5), 2017, 549-557.

DURAK, Mithat; *Predictive Role of Hardiness on Psychological Symptomatology of University Students Experienced Earthquake*, Doctoral Dissertation, Ankara: Middle East Technical University, 2002.

DURMUŞ, Mustafa; *Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2016.

DÜNDAR, Ümüt; *Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, 2016.

EARLEY, Louse., & CUSHWAY, Della; The parentified child. *Clinical child psychology and psychiatry*, 7(2), 2002, 163-178.

EARVOLINO-RAMIREZ, Marie; Resilience: A Concept Analysis. In Nursing Forum, *Blackwell Publishing Inc*, 2 (42), 2007, 73-82.

EMİNAĞAOĞLU, Neslihan; *Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık (Sağlamlık)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2006.

ERARSLAN, Özge; *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlık ile Depresif Belirtiler ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı, Pozitif Dünya Görüşü ve Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2014.

ERGÜN, Osman; *Ergenlerde Duygusal Zeka Özellikleri ile Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Arel Üniversitesi, 2016.

- ERNAS, Şakir; *Özerklik ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlaşmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi,2017.
- ESCHLEMAN, J. Kevin, BOWLING, A. Nathan ve ALARCON, M. Gene; A Meta-Analytic Examination of Hardiness, *International Journal of Stress Management*, 17(4), 2010, 277.
- FERREIRA, Nadia; Hardiness in Relation to Organisational Commitment in The Human Resource Management Field, *SA Journal of Human Resource Management*, 10(2), 2012, 1-10.
- FİTZGERALD, Monica M., SCHNEİDER, Renee. A., SALSTROM, Seoka., ZİNZOW, Heidi. M., JACKSON, Joan., & FOSSEL, Rebecca. V.; Child sexual abuse, early family risk, and childhood parentification: Pathways to current psychosocial adjustment. *Journal of family psychology*, 22(2), 2008, 320.
- FLETCHER, David.,& SARKAR, Mustafa;A Grounded Theory of Psychological Resilience in Olympic Champions. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(5), 2012, 669-678.
- FORTİN, Andrée, & LACHANCE, Lise; La Parentification Chez l'enfant Exposé à La Violence Conjugale. *La Revue Internationale de L'éducation Familiale*, (1), 2011, 63-86.
- FULLINWIDER-BUSH, Nell, & JACOBVİTZ, Deborah. B.; The Transition To Young Adulthood: Generational Boundary Dissolution And Female Identity Development. *Family Process*, 32(1), 1993, 87-103.
- GİZİR, Cem; Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 2007, 113-128.
- GLADSTONE, Brenda. M., BOYDELL, Katherine. M.,& MCKEEVER, Patricia. Recasting research into children's experiences of parental mental illness:

Beyond risk and resilience. *Social Science & Medicine*, 62(10), 2006, 2540-2550.

GODSALL, Robert. E., JURKOVIC, Gregory. J., EMSHOFF, James., ANDERSON, Louis., & Stanwyck, Douglas. Why Some Kids Do Well in Bad Situations: Relation Of Parental Alcohol Misuse and Parentification to Children's Self-concept. *Substance use & misuse*, 39(5), 2004, 789-809.

GOODING, Patricia. A., Hurst, A., Johnson, J., & Tarrier, N. ; Psychological Resilience in Young and Older Adults. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 27(3), 2012, 262-270.

GÖKMEN, Duygu; *Kadın Sığınma Evi'nde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar ile Eşiyle Birlikte Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Psikolojik Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek lisans, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2009.

GRABER, Rebecca., TURNER, Rhiannon, & MADİLL, Anna; Best Friends and Better Coping: Facilitating Psychological Resilience Through Boys' and girls' Closest Friendships. *British Journal of Psychology*, 107(2), 2016, 338-358

GREEN, KimberlyT., BECKHAM, Jean. C., YOUSSEF, N., & ELBOGEN, E. Beckham; Alcohol Misuse and Psychological Resilience Among US Iraq and Afghanistan Era Veterans. *Addictive Behaviors*, 39(2), 2014, 406-413.

GREENE, R. Roberta; Holocaust Survivors: a Study in Resilience, *Journal of Gerontological Social Work*, 37(1), 2002, 3-18.

GÜNDAŞ, Ayhan ve KOÇAK, Recep; Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41), 2015, 795-802.

GÜNGÖRMÜŞ, Kübra., OKANLI, Ayşe., & KOCABEYOĞLU, Tuğçe; Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 2015, 9-14.

- GÜRGAN, Uğur; Resiliency Scale (RS): Scale Development, Reliability and Validity Study, *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences*, 39 (2), 2006, 45-74.
- GÜRGAN, Uğur; Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık ve İyilik Halinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 9 (1), 2014, 18-35.
- HAMİLL, Sarah. K.; Resilience and Self-efficacy: The Importance of Efficacy Beliefs and Coping Mechanisms in Resilient Adolescents. *Colgate University Journal of The Sciences*, 35(1), 2003, 115-146.
- HEGNEY, Desley G., REES, Clare S., ELEY, Robert, OSSEİRAN-MOİSSON, Rebecca & FRANCİS, Karen; The Contribution of Individual Psychological Resilience in Determining The Professional Quality of Life of Australian Nurses. *Frontiers in Psychology*, 6, 2015, 1613.
- HENDERSON, Nan, MILSTEIN, Mike, BENARD, Bonnie & SHARP-LIGHT, Nancy; *Unlocking The Power of Resiliency*, 2012.
- HOOPER, Lisa, M.; Parentification. In R.J.R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of Adolescence* (pp. 2023-2031). New York, NY: Springer, 2012.
- HOOPER, Lisa. M. Defining and Understanding Parentification: Implications for All Counselors. *Alabama Counseling Association Journal*, 34(1), 2008, 34-43.
- HOOPER, Lisa. M. The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15(3), 2007, 217-223.
- HOOPER, Lisa. M., DECOSTER, Jamie., WHITE, Nyshetia & VOLTZ, Mukesha. L.; Characterizing the magnitude of the relation between self-reported childhood parentification and adult psychopathology: A meta-analysis. *Journal of clinical psychology*, 67(10), 2011, 1028-1043.
- HOOPER, Lisa. M., DOEHLER, Kristen., JANKOWSKI, Peter. J., & TOMEK, Sara. E.; Patterns of self-reported alcohol use, depressive symptoms, and body mass

index in a family sample: The buffering effects of parentification. *The Family Journal*, 20(2), 2012, 164-178.

HOOPER, Lisa. M., MAROTTA, Sylvia. A.,& LANTHIER, Richard. P. Predictors of growth and distress following childhood parentification: A retrospective exploratory study. *Journal of Child and Family Studies*, 17(5), 2008, 693-705.

HOOPER, Lisa. M.,& WALLACE, Scyatta. A. Evaluating the Parentification Questionnaire: Psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapy*, 32(1), 2010, 52-68.

HOŞOĞLU, Rumeysa., KODAZ, Aynur. F., BİNGÖL, Tuğba. Y.,& BATIK, M. V. ; Öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 2018, 217-239.

HOU,Xiang-L., WANG, Hai. Z., GUO, Cheng., GASKİN, James, ROST, Detlef H., & WANG, Jin L.; Psychological Resilience Can Help Combat The Effect of Stress on Problematic Social Networking Site Usage. *Personality and Individual Differences*, 109, 2017, 61-66.

ILGAZ, Burcu; *Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Yılmazlık, Umutsuzluk Durumları ve Sektörel Tutumlarının Kariyer Seçimlerine Etkileri: Akdeniz Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2011.

İKİZER, Gözde; *Van, Türkiye Depremlerini Yaşayanlarda Psikolojik Dayanıklılık ile İlişkili Etkenler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2014.

JANKOWSKI, Peter. J., HOOPER, Lisa. M., SANDAGE, Steven. J.,& HANNAH, Natalia. J. Parentification and mental health symptoms: Mediator effects of perceived unfairness and differentiation of self. *Journal of Family Therapy*, 35(1), 2013, 43-65.

- JURKOVİC, Gregory. J., JESSEE, Edgar. H., & GOGLIA, Linda. R.; Treatment of parental children and their families: Conceptual and technical issues. *American Journal of Family Therapy*, 19(4), 1991, 302-314.
- JURKOVİC, Gregory J., THIRKIELD, Alison, & MORRELL, Richard; Parentification of Adult Children of Divorce: A Multidimensional Analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(2), 2001, 245-257.
- JURKOVİC, Gregory. J. ; Lost Childhoods: The plight of the parentified child. New York, NY: Brunner/Mazel, Inc. 1997.
- JURKOVİC, Gregory. J., MORRELL, Richard, & THIRKIELD, Alison; Assessing childhood parentification: Guidelines for researchers and clinicians. *Burdened children*, 92-113, 1999.
- KAHVE, A. Civan; *Irak iç savaşı sonrası Türkiye'ye gelen Türkmen Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtilerinin Psikolojik Dayanıklılık ile İlişkisi ve Bu Grupta Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin İç Tutarlılığının Değerlendirilmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, 2017.
- KAPİKİRAN, Şahin., & ACUN-KAPİKİRAN, Necla; Optimism and Psychological Resilience in Relation to Depressive Symptoms in University Students: Examining the Mediating Role of Self-Esteem. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 16(6), 2016, 2087-2110.
- KARAGÖBEK, A. Büşra; *Annenin Ebeveynleşme Geçmişi, Annenin Bağlanma Tipi, Sosyoekonomik Statü ve Çocukların Benlik Kurgusunun Çocuklarının Ebeveynleşme Davranışları ve Algılanan Ebeveyn Bakımına etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2014.
- KARAIRMAK, Özlem ve SİVİŞ-ÇETİNKAYA, Rahşan; Benlik Saygısının ve Denetim Odağının Psikolojik Sağlık Üzerine Etkisi: Duyguların Aracı Rolü, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 2011, 30-41.

- KARAIIRMAK, Özlem; *Deprem Yaşamış Bireylerde Psikolojik Sağlamlığa Etki Eden Kişisel Faktörlerin İncelenmesi: Bir Model Test Etme Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2007.
- KARAIIRMAK, Özlem; Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 2006, 129-142.
- KARASAR, Niyazi; *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2012.
- KARPEL, Mark. A.; *Intrapsychic and interpersonal processes in the parentification of children*, Doctoral Dissertations, University of Massachusetts Amherst, 1976.
- KELLEY, Michelle. L., FRENCH, Alexis., BOUNTRESS, Kaitlin, KEEFE, Heather. A., SCHROEDER, Valarie, STEER, Kate, ... & GUMIENNY, Leslie Parentification and family responsibility in the family of origin of adult children of alcoholics. *Addictive behaviors*, 32(4), 2007, 675-685.
- KERİG, Patricia K. Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 2005, 5-42.
- KILIÇ, Ş. Duygu; *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2014.
- KILIÇ, Ş. Duygu; *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2014.
- KOBASA, C. Suzanne, MADDI, R. Salvatore & COURINGTON, Shelia; Personality and Constitution as Mediators in The Stress-Illness Relationship, *Journal of Health and Social Behavior*, 22(4), 1981, 368-378.
- KOBASA, C. Suzanne; Personality and Resistance to Illness, *American Journal of Community Psychology*, 7(4), 1979, 413-423.
- KOBASA, C. Suzanne; Stressful Life Events, Personality and Health: an Inquiry into Hardiness, *Journal of Personality and Social Psychology*, 1979, 37, 1-11.

- KOBASA, Suzanne. C., MADDÍ, Salvatore. R.,& PUCCETTÍ, Mark. C. Personality and exercise as buffers in the stress-illness relationship. *Journal of behavioral medicine*, 5(4), 1982, 391-404.
- KOBASA, Suzanne. C.; The Hardy Personality: Toward A Social Psychology of Stress and Health. *Social Psychology of Health and İllness*, 4, 3-32, 1982.
- KOÇ-YILDIRIM, Pınar; *Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ile Benlik Kurgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2014.
- KOTZÉ, Martina & KLEYNHANS, Ronel; Psychological Well-being and Resilience as Predictors of First-year Students Academic Performance. *Journal of Psychology in Africa*, 23(1), 2013, 51-59.
- KÖYDEN, Duygu; Ebeveynleşme Olgusunun Depresyon, Kaygı, Öfke ve Obsesif İnanış Biçimleriyle İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2015.
- KRAUS, Allyson; *Parental Alienation: The Case For Parentification and Mental Health* (Doctoral Dissertation, Colorado State University, 2016, Libraries.
- KRETCHMAR, Molly. D.,& JACOBVÍTZ, Deborah. B.; Observing mother-child relationships across generations: Boundary patterns, attachment, and the transmission of caregiving. *Family Process*, 41(3), 2002, 351-374.
- LACKIE, Bruce; The Families of Origin of Social Workers. *Clinical Social Work Journal*, 11(4), 1983, 309-322.
- LEE, Ji H., NAM, SukK., KİM, A-Reum. R., KİM, Boram, LEE, Min Y., & LEE, Sang M.; Resilience: A Meta-analytic Approach. *Journal of Counseling & Development*, 91(3), 2013, 269-279.
- Lİ, Xiaoming., CHÍ, Peilian, SHERR, Lorraine, CLUVER, L., & STANTON, Bonita; Psychological Resilience Among Children Affected by Parental HIV/AIDS: A

- Conceptual Framework. *Health Psychology and Behavioral Medicine*, 3(1), 2015, 217-235.
- Li, Y., CAO, F., CAO, D., & LIU, J. ; Nursing Students' Post-traumatic Growth, Emotional Intelligence and Psychological Resilience. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 22(5), 2015, 326-332.
- LIANG, Zai, & MA, Zhongdong; China's Floating Population: New Evidence From The 2000 Census. *Population and Development Review*, 30(3), 2004, 467-488.
- LOWE, Sarah R., SAMPSON, Laura., GRUEBNER, Oliver & GALEA, Sandro; Psychological Resilience After Hurricane Sandy: The Influence of Individual- and Community-level Factors on Mental Health After A Large-scale Natural Disaster. *PloS One*, 10(5), 2015, e0125761.
- LUTHAR, Suniya. S., CICCETTI, Dante., & BECKER, Bronwyn.; The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child Development*, 71(3), 2000, 543-562.
- MACFIE, Jenny., TOTH, Sheree. L., ROGOSCH, Fred. A., ROBINSON, JoAnn., EMDE, Robert. N., & CICCETTI, Dante; Effect Of Maltreatment On Preschoolers' Narrative Representations Of Responses To Relieve Distress And Of Role Reversal. *Developmental Psychology*, 35(2), 1999, 460.
- MADDI, Salvatore. R., & KHOSHABA, Deborah. M.; Hardiness and Mental Health. *Journal of Personality Assessment*, 63(2), 1994, 265-274.
- MAK, Winnie, W., NG, Ivy S., & WONG, Celia, C.; Resilience: Enhancing Well-being Through The Positive Cognitive Triad. *Journal of Counseling Psychology*, 58(4), 2011, 610.
- MALKOÇ, Asude, & YALÇIN, İlhan.; Relationships Among Resilience, Social Support, Coping, and Psychological Well-being Among University Students. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 2015.

- MAROTTA, Sylvia A.; Integrative systemic approaches to attachment-related trauma. *Attachment and family systems: Conceptual, empirical, and therapeutic relatedness*, 225-240.2003.
- MASTEN, Ann. S. Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, 56(3), 2001, 227.
- MASTEN, Ann. S., & COATSWORTH, J. Douglas; The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American psychologist*, 53(2), 1998, 205.
- MASTEN, S. Ann; *Resilience in Individual Development: Successful Adaptation Despite Risk and Adversity: Challenges and Prospects*, M. Wang, & E. Gordon (Eds.), Educational Resilience in Inner City America: Challenges and Prospects. 1994, 3-25.
- MEREDITH, S. Lisa, SHERBOURNE, D. Cathy & GAILLOT, J. Sarah; *Promoting Psychological Resilience in The US Military*, Rand Corporation, 2011.
- MİN, Jung. A., YOON, Sujung., LEE, Chang. U., CHAE, Jeong. H., LEE, Chul., SONG, Kyo. Y., & KİM, Tae. S. Psychological Resilience Contributes to Low Emotional Distress in Cancer Patients. *Supportive Care in Cancer*, 21(9), 2013, 2469-2476.
- MİNUCHİN, Patricia; *Relationship Within The Family: A Systems Perspective on Development*. In R. A. Hinde & J. Stevenson-Hinde (Eds.), *Relationships Within Families: Mutual Influences*, Oxford: Clarendon Press, 7–26.1988.
- MİNUCHİN, Salvador; *Families & Family Therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press 1974.
- MİRISKY, Julia. Psychological independence among immigrant adolescents from the former Soviet Union. *Transcultural Psychiatry*, 38(3), 2001, 363-373.
- MOWBRAY, Derek; Resilience and Strengthening Resilience in Individuals, *Management Advisory Service*, 2011, 2-24.

- MUNOZ, Ricky. T., BRADY, Shane, & BROWN, Vanessa; The Psychology of Resilience: A Model of The Relationship of Locus of Control to Hope Among Survivors of İntimate Partner Violence. *Traumatology*, 23(1), 2017, 102.
- NERNEKLİ, Merve; *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik dayanıklılık, Beden İmajı ve Emosyonel Yeme Arasındaki İlişki*, Yayınlaşmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2017.
- OKTAN, Vesile; *Üniversite Sınavına Hazırlanan Ergenlerin Psikolojik Sağlımlıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2008
- ONAT, Gönül; *Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkilerinin Araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2010.
- ONG, AnthonyD., BERGEMAN, C. S., BİSCONTİ, Toni. L.,&WALLACE, Kimberly. A. Psychological Resilience, Positive Emotions, and Successful Adaptation to Stress in Later Life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4),2006, 730.
- OZKARA, Abdullah. B., KALKAVAN, Arslan., ALEMDAG, Serdar& ALEMDAG, Ceyhun;The Role of Physical Activity in Psychological Resilience. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences*, 3(102), 2016.
- OZNOBİSHİN, Olga.,& KURMAN, Jenny; Parent–child Role Reversal and Psychological Adjustment Among İmmigrant Youth in Israel. *Journal of Family Psychology*, 23(3), 2009, 405.
- ÖKSÜZ, Yücel.,& GÜVEN, Elif. The Relationship Between Psychological Resilience and Procrastination Levels of Teacher Vandidates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 2014, 3189-3193.
- ÖZCAN, Bahadır; *Anne Babaları Boşanmış ve Anne Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından*

Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2005.

ÖZCAN, Zafer; *Lise Öğrencilerinin Kişilerarası Şemaları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2015.

PARLAK, Simel; *Yüksek Öğrenim Kredi Yurtlar Kurumunda Barınan Kız Öğrencilerin Yaşam Anlam Düzeyleri ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişki (İstanbul Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2014.

PEREZ, William, ESPINOZA, Roberta, RAMOS, Karina, CORONADO, Heidi M., & CORTES, Ramos; Academic Resilience Among Undocumented Latino Students. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 31(2), 2009, 149-181

PERİS, Tara. S., GOEKE-MOREY, Marcia. C., CUMMINGS, E. Mark., & EMERY, Robert. E. Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: Empirical support for the parentification construct. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 2008, 633.

POOLE, Julia, C., DOBSON, Keith S., & PUSCH, Dobson; Childhood Adversity and Adult Depression: The Protective Role of Psychological Resilience. *Child Abuse & Neglect*, 64, 2017, 89-100.

ROLLAND, John. S.; Parental İllness and Disability: A Family Systems Framework. *Journal of Family Therapy*, 21(3), 1999, 242-266.

ROSENBERG, Abby. R., WOLFE, Joanne, BRADFORD, Miranda, C., SHAFFER, Michel. L., Yİ-FRAZIER, Joyce, P., CURTİS, J. Randall., ... & BAKER, K, Scott; Resilience and Psychosocial Outcomes in Parents of Children With Cancer. *Pediatric Blood & Cancer*, 61(3), 2014, 552-557.

SAGONE, Elisabetta., & DE CAROLİ, Maria. E.; Relationships Between Psychological Well-being and Resilience in Middle and Late Adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 2014, 881-887.

- SAGONE, Elisabetta.,& DE CAROLÌ, Maria;A Correlational Study on Dispositional Resilience, Psychological Well-being, and Coping Strategies in University Students. *American Journal of Educational Research*, 2(7), 2014, 463-471.
- SAKARYA, Direnç ve GÜNEŞ, Cengiz; Van Depremi Sonrasında Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtilerinin Psikolojik Dayanıklılık ile İlişkisi, *Kriz Dergisi*, 21 (1-2-3), 2013, 25-32.
- SARIKAYA, Açelya; *14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi, 2015.
- SARKAR, Mustafa, & FLETCHER, David; Psychological Resilience in Sport Performers: A Review of Stressors and Protective Factors. *Journal of Sports Sciences*, 32(15), 2014, 1419-1434.
- SEZGİN, Ferudun; İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 2012, 489-502.
- SEZGİN, Kasım; *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Dindarlık Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, 2016.
- SHAFFER, Anne.,& EGELAND, Byron. Intergenerational Transmission Of Familial Boundary Dissolution: Observations And Psychosocial Outcomes in Adolescence. *Family Relations*, 60(3), 2011, 290-302.
- SHİFREN, Kim; Early caregiving and adult depression: Good news for young caregivers. *The Gerontologist*, 41(2), 2001, 188-190.
- SİPAHİOĞLU, Önder; *Farklı Risk Gruplarındaki Ergenlerin Psikolojik Sağlıklarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2008.

- SMYTH, Ciara, Cass, Bettina.,& HİLL, Trich. Children and young people as active agents in care-giving: Agency and constraint. *Children and youth services review*, 33(4), 2011, 509-514.
- SOURİ, Hosein& HASANİRAD, Turaj; Relationship Between Resilience, Optimism and Psychological Well-being in Students of Medicine. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2011, 1541-1544.
- STEİN, Judith, A., ROTHERAM-BORUS, Mary. J.,& LESTER, Patricia; Impact of parentification on long-term outcomes among children of parents with HIV/AIDS. *Family process*, 46(3), 2007, 317-333.
- ŞAHİN, Duygu; *Öğretmelerin Öz Duyarlıklarının Psikolojik Sağlık ve Yaşam Doyumu Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2014.
- TEDESCHİ, Richard. G.,& CALHOUN, Lawrence. G.; The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of traumatic stress*, 9(3), 1996, 455-471.
- TERZİ, Şerife; *Öznel Olmaya İlişkin Psikolojik Dayanıklılık Modeli*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi,2005.
- TERZİ, Şerife; Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 2016, 165-182.
- TERZİ, Şerife; Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 2008, 1-11.
- THIRKİELD, Alison; *The Role of Fairness in Emotional and Social Outcomes of Childhood Filial Responsibility*. Unpublished Doctoral Dissertation, Georgia State University, Atlanta, GA,2002.

- TITZMANN, Peter. F.; Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(7), 2012, 880-893.
- TOMENY, Theodore, S., BARRY, Tammy, D., & FAİR, Elizabeth. C; Parentification of adult siblings of individuals with autism spectrum disorder: distress, sibling relationship attitudes, and the role of social support. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 42(4), 2017, 320-331.
- TOMPKİNS, Tanya. L. (2007). Parentification and maternal HIV infection: Beneficial role or pathological burden?, *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 108-118.
- TOPÇU, Feyza; *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2017.
- TURAN, Ayşegül; *Ergenlerde Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Yılmazlık Düzeyinin Algılanan Sosyal Destek Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2014.
- UNGAR, Michael & PERRY, D. Bruce; Violence, Trauma and Resilience, Cruel But Not Unusual: Violence in Canadian Families, *Wilfrid Laurier University Press*, 2012, 119-143.
- ÜLKER-TÜMLÜ, Gamze; *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2012.
- VAN LOON, Linda. M., VAN DE VEN, Monique. O., VAN DOESUM, Karın. T., HOSMAN, Clemens. M.,& WITTEMAN, Cilia. L.; Parentification, Stress, and Problem Behavior of Adolescents Who Have A Parent With Mental Health Problems. *Family Process*, 56(1), 2017 141-153.
- WALKER, John. P.,& LEE, Robert. E.; Uncovering strengths of children of alcoholic parents. *Contemporary family therapy*, 20(4), 1998, 521-538.

- WALSH, Sophie., SHULMAN, Shmuel, BAR-ON, Zvulun, & TSUR, Antal; The role of parentification and family climate in adaptation among immigrant adolescents in Israel. *Journal of Research on Adolescence*, 16(2), 2006, 321-350.
- WEICK, E. Karl; Small Wins: Redefining The Scale of Social Problems, *American Psychologist*, 39(1), 1984, 40-49.
- WEISS, Robert. S.; Growing Up A Little Faster: The Experience of Growing Up in a Single-parent Household. *Journal of Social Issues*, 35(4), 1979, 97-111.
- WELLS, Marolyn, & JONES, Rebecca; Childhood Parentification and Shame-proneness: A Preliminary Study. *American Journal of Family Therapy*, 28(1), 2000, 19-27.
- WEST, Malcolm. L. & KELLER, Adrienne. E.; Parentification Of The Child: A Case Study Of Bowlby's Compulsive Care-giving Attachment Pattern. *American Journal of Psychotherapy*, 45(3), 1991, 425-431.
- WILLIAMS, Kristen; Risk and Resilience In Emerging Adults With Childhood Parentification, 2015.
- WINGSIONG, Aranda, C. ; Parentification, Coping, and Distress in Siblings of Individuals with and without Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD), 2015.
- WINNICOTT, Donald. W.; The Maturation Processes and The Facilitating Environment: Studies in The Theory of Emotional Development. Routledge, 2018.
- WU, Gang, FEDER, Adriana, COHEN, Hagit, KIM, Joanna, J., CALDERON, Solara., CHARNEY, Dennis S., & MATHÉ, Aleksander, A; Understanding resilience. *Frontiers in behavioral neuroscience*, 2013, 7, 10.
- WU, Yi. L., ZHAO, Xue, DING, Xiu X., YANG, Hui. Y., QIAN, Zhen. Z., FENG, Fang., ... & SUN, Yun. Huan.; A Prospective Study of Psychological

Resilience and Depression Among Left-behind Children in China. *Journal of Health Psychology*, 22(5), 2017, 627-636.

YILDIRIM, Fatma; *Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri, Öfke Tarzları ve Obsesif İnanışları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.

YILDIZ, Sonay; *Eğitim Yöneticilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2015.

YOKUS, Tuğba; The Relation Between Pre-service Music Teachers Psychological Resilience and Academic Achievement Levels. *Educational Research and Reviews*, 10(14), 2015, 1961-1969.

YÖNDEM, Deniz ve BAHTİYAR, Muhammed; *Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Stresle Baş Etme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Mersin, 2016, 547-549.

ZOU, Guiyuan, SHEN, Xiuying, TIAN, Xiaohong., Liu, CHUNQIN, Li, G., KONG, Linghua, & LI, Ping; Correlates of Psychological Distress, Burnout, and Resilience Among Chinese Female Nurses. *Industrial Health*, 2016, 2015-0103.

VI. BÖLÜM

EKLER

Ek-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu kişisel bilgi formu, “Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki” konulu bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Sizden aldığımız samimi ve içten yanıtlar araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından son derece önemlidir. Vereceğiniz bilgiler, sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacak kişisel bilgiler olup, kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmamıza göstermiş olduğunuz ilgi ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

BÜLENT SARIKAYA

Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()

Yaşınız:

Kardeş sayınız:

Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?:

Size göre Ailenizin Gelir durumu;

() Yüksek () Orta () Alt

Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yerleşim Yeri;

() Kırsal [Nüfusu 10.000’ den az]

() Kentsel [Nüfusu 10.000 ve daha fazla]

Anne – Baba Eğitim Durumu

	Okur Yazar Değil	Okur Yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü
Anne							
Baba							

Ek-2

EBEVEYNLEŞME ENVANTERİ

YÖNERGE: Aşağıdaki sorular siz büyürken, kendiniz ve ailenizle ilgili sahip olduğunuz düşünceleriniz, davranışlarınız ve duygularınız ile ilgilidir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun. Cümlenin 1 (hiçbir zaman doğru değil) ve 5 (her zaman doğru) arasında sizin için ne kadar doğru olduğuna dayanarak bir cevap seçin. Her soruyu mümkün olduğunca doğru yanıtladığınızdan emin olun.

BU SORULARIN SİZİN BÜYÜDÜĞÜNÜZ DÖNEM HAKKINDA OLDUĞUNU UNUTMAYIN.

	DURUM	Hiçbir Zaman	Nadir en	Kimi Zaman	Sık Sık	Her Zaman
1	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, kardeş(ler)imi rahatlatmam beklendi.	1	2	3	4	5
2	Annem babam sık sık diğer aile üyeleri hakkındaki sırları benimle paylaştı.	1	2	3	4	5
3	Benim yaşadığım yerdeki çoğu çocuk aile bütçesine katkıda bulunurdu.	1	2	3	4	5
4	Aile üyelerimle ilgilenmek zorunda olduğumda bile mutlu ya da üzgün olabilecek zamana sahiptim.	1	2	3	4	5
5	Anne babama önemli kararlar almalarında yardım ettim.	1	2	3	4	5
6	Her gece kardeşlerimin yattığından emin olmak benim görevimdi.	1	2	3	4	5
7	Ailem tarafından takdir edildiğimi hissettim.	1	2	3	4	5
8	Benim yaşımdaki çoğu çocuk benimle aynı rol ve sorumluluklara sahipti.	1	2	3	4	5
9	Ailevi sorumluluklarım olsa da oyun ya da okul ödevleri için zamanım olurdu.	1	2	3	4	5
10	Çalıştım ve aile bütçesine katkıda buldum.	1	2	3	4	5
11	Kardeşlerimin (kız ya da erkek) ev ödevlerini tamamlamalarına yardımcı olmaktan sorumluydum.	1	2	3	4	5
12	Ailemde bir anlaşmazlık olduğunda aile üyelerimin yardım istediği ilk kişiydim.	1	2	3	4	5
13	Kardeşlerimi disipline eden esas kişi bendim.	1	2	3	4	5
14	Sık sık anne babamın (ya da ailedeki bakım veren yetişkinlerin) arasındaki sorunları çözmeye yardım ettim.	1	2	3	4	5
15	Aile içindeki rolümden gerçekten keyif aldım.	1	2	3	4	5
16	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, anne babamı rahatlatmam beklendi.	1	2	3	4	5
17	Haftanın çoğu günü ailenin çamaşırlarını yıkamaktan ben sorumluydum.	1	2	3	4	5
18	Ailem için hakem rolünü üstlendim.	1	2	3	4	5
19	Aile üyelerimin sırlarını paylaştığı kişi bendim.	1	2	3	4	5
20	Ailemizin bir takım olduğunu ve birlikte iyi çalıştığını hissettim.	1	2	3	4	5
21	Market alışverişinin yapılması diğer aile üyelerinden daha fazla benden talep edildi.	1	2	3	4	5
22	Aile üyelerim için çevirmen rolünü üstlendim.	1	2	3	4	5

Ek-3

PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda insanların yaşam durumlarını betimleyen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyarak katılma derecenizi belirtiniz. Okuduğunuz cümlelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur, önemli olan sizin kişisel görüşünüzdür. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, içinizden gelen ilk cevabı vermeniz gerekmektedir. İlginiz için teşekkür ederim.

0 Kesinlikle Katılmıyorum	1 Katılmıyorum	2 Ne katılıyorum ne katılmıyorum	3 Katılıyorum	4 Kesinlikle katılıyorum
---------------------------------	-------------------	--	------------------	--------------------------------

1. Çalışmaktan çok keyif alıyorum.	0	1	2	3	4
2. Hayatın benim için monotonlaşmaya başladığını hissediyorum.	0	1	2	3	4
3. Çok çalışarak her zaman amacıma ulaşabilirim.	0	1	2	3	4
4. Çıkabilecek sorunları önceden kestirerek önlemlerimi alırım.	0	1	2	3	4
5. Devam ettiğim işime/okuluma/mesleğime yürekten bağlıyım.	0	1	2	3	4
6. Hayatımda ilginç ve zaman harcamaya değer şeylerin var olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
7. Her yeni deneyimin yaşamımı zenginleştirdiğini düşünüyorum.	0	1	2	3	4
8. Hep aynı yaşam tarzına bağlı kalmak yerine riskli de olsa yeni şeyler denemeyi tercih ederim.	0	1	2	3	4
9. İnsan hatalarından öğrenir ve gelişir.	0	1	2	3	4
10.Kaderimi değiştirebileceğime inanırım.	0	1	2	3	4
11.Yargılarıma ve kararlarıma daima güvenirim.	0	1	2	3	4
12.Kişisel özgürlüklerimin sınırlandırılmasına genellikle büyük tepki gösteririm.	0	1	2	3	4
13.Kendimle ilgili bir şeyler öğrenmek benim için heyecan vericidir.	0	1	2	3	4
14.“Öldürmeyen şey güçlendirir” cümlesi beni ifade ediyor.	0	1	2	3	4
15.Önceden yaptığım bir programın dışına çıkmak zorunda kaldığımda rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
16.Yeni şeyler denemekten hoşlanırım.	0	1	2	3	4
17.Yaşamımda olan önemli değişiklikleri, kişisel gelişimim için bir fırsat olarak görürüm.	0	1	2	3	4
18.Keyif aldığım etkinliklere düzenli olarak katılırım.	0	1	2	3	4
19.Yarın bana ne olacağı bugün yaptıklarımaya bağlıdır.	0	1	2	3	4
20.Yeni bir işe/projeye/göreve başladığımda ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim.	0	1	2	3	4
21.Yapacak bir şeylerimin olması benim için önemlidir.	0	1	2	3	4

ERZURUM
ÜNİVERSİTESİ
2006

T.C.
ERZURUM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

Sayı : 63579008-730.03.02-E.22852
Konu : 21.Yönetim Kurulu Kararı

11/05/2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitümüz Yönetim Kurulunun 10.05.2018 tarih ve 21/5 sayılı kararı aşağıya çıkarılmıştır.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Faruk GÜRBÜZ
Müdür

KARAR 21/5

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığının 10.05.2018 tarih ve 22670 sayılı 157703002 numaralı Eğitim Bilimleri tezli yüksek lisans programı öğrencisi **Bülent SARIKAYA**'ya ait tez konusu öneri formu ek gündem olarak görüşüldü.

Yapılan görüşmelerden sonra tez konusu önerisinin Anabilim Dalı Başkanlığı ve öğrenci danışmanın da görüşleri dikkate alınarak aşağıdaki şekliyle kabul edilmesine oy birliği ile karar verildi.

Öğrenci No	Adı Soyadı	Danışmanı	Tez Konusu
157703002	Bülent SARIKAYA	Doç. Dr. Mehmet ÖZBAŞ	Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanaklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki